

Utenforjournalistikken - *den Andre* midt iblant oss

En studie av annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av
den såkalte barnevernsbanden

Helle Bergan

Veileder

Gunhild Kvåle

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen.
Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de
metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.*

Utenforjournalistikken – *den Andre* midt i blant oss

En studie av annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av
den såkalte barnevernsbanden

*Han vokste opp som en problemgutt
Det var det de kalte ham
Som 13-åring sendt på institusjon akutt
De sa han ikke var som andre barn*

Utdrag av teksten til sangen *Problem Gutt* av *Belizio*, artistnavnet til en av
den såkalte barnevernsbanden i Kristiansand.

Gjengitt med tillatelse fra opphavsmannen. Kilde: <http://uhørt.no/artist/10193/sand/47198>

Forord

Etter nærmere 30 år i arbeidslivet er det spesielt å skulle sette seg på skolebenken igjen, og det skal innrømmes at jeg gikk til masterstudiene med en god dose skrekkblandet fryd.

Skrekk, fordi jeg er smertelig klar over at jeg husker annerledes enn da jeg var 20. Men også fryd, siden jeg fremdeles heldigvis ikke har vokst fra gleden over å lære noe nytt og fordype meg i fagfelt jeg er interessert i.

Masteroppgaven var gjennom hele studiet noe jeg gledet meg spesielt til, og jeg hadde nok forestilt meg at prosessen skulle være mindre smertefull enn den har vært med skrivesperre, den konstante følelsen av å ha for dårlig tid og et nytt format som skulle utforskes og fylles med faglig innhold. I praksis har det vært blod, svette og tårer, men også flotte øyeblikk når jeg etter hvert begynte å føle at jeg kom på innsiden av materialet.

Det hadde imidlertid ikke vært mulig uten all den gode hjelpen jeg har fått av min veileder Gunhild Kvåle. Takk for tålmodigheten din Gunhild, din faglige styrke, din følelse for språk og din metodiske sans som har fått meg tilbake på sporet når jeg har skjenet i grøfta faglig, metodisk eller språklig. Du tipset meg også om evalueringsteorien til Martin og White, som du selv har brukt i din hovedoppgave og som har bidratt til å kaste lys over mitt materiale.

Det har vært noen intense og fantastiske måneder!

Kristiansand 01.12.12

Helle Bergan

Abstract

I denne oppgaven har jeg studert annengjøring og hvordan dette skapes i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden. En slik annengjøring av grupper eller enkeltpersoner i vårt eget nærsamfunn har jeg kalt for *Utenforjournalistikken*. Jeg har samlet inn et kildemateriale via Atekst som strekker seg over en periode på tre år, og har påpekt helheten i materialet ved å sette titlene inn i en kronologisk fortellerkontekst. Siden materialet er svært omfattende, har jeg foretatt en kvantitativ innholdsanalyse med tanke på å velge ut tre saker til dybdeanalyse som både er typiske og rike på data. Denne analysen har også gitt meg informasjon om typiske trekk ved materialet. I tillegg har jeg analysert titlene etter deler av Martin/Whites teori om evaluering i språk. Jeg har deretter gjennomført en kritisk diskursanalyse med dybdeanalyse av tre saker, samt analyse av situasjonskontekst og kulturkontekst. Dybdeanalysen er utført med referanse til tre hovedkategorier jeg har utviklet som indikatorer på annengjøring – Avstand, Makt og Utenfor norm. Til slutt har jeg tatt for meg avvikende tilfeller i materialet.

Innhold

Forord	side iv
Abstract	side v
1.0 Innledning	
1.1 Innledende om materialet	side 1
1.2 Historien om barnevernsbanden i Kristiansand	side 2
1.3 Valget av oppgave	side 5
1.4 Problemstillingen	side 6
1.5 Kort om teori og metode	side 7
1.6 Oppsummering og plan for oppgaven	side 9
2.0 Teori	
2.1 Halliday og SFL	side 10
2.2 Fairclough og den kritiske diskursanalysen (CDA)	side 12
2.3 Martin og White: Evaluering i språk	side 16
2.4 Kress og van Leeuwen: Den visuelle grammatikken	side 18
2.5 Den Andre	side 20
2.6 Makt og mediert virkelighet	side 23
3.0 Metode	
3.1 Datamaterialet i oppgaven	side 26
3.2 Dokumenter	side 28
3.3 Metodisk tilnærming	side 29
3.4 Kvantitativ innholdsanalyse	side 31
3.5 Bruken av titler i analysen	side 33
3.6 Utviklingen av kategorier for annengjøring	side 35
3.7 Kvalitet i forskning	side 36
3.8 Etikk og eget ståsted	side 38
4.0 Analyse	
4.1 Kvantitativ innholdsanalyse	side 41
4.2 Evaluerende språk i titler	side 44
4.3 Dybdeanalyse av tre mediasaker	side 46
Sak 1: <i>Gutt (15) har 100 saker på rullebladet</i>	side 46
Sak 2: <i>Barnevernet må bruke mer tvang</i>	side 56

Sak 3: 16 ranere med 666 straffbare forhold	side 64
4.4 Situasjonsteksten	side 73
4.5 Kulturteksten	side 77
4.6 Avvikende tilfeller	side 81
5.0 Oppsummering	
5.1 Viktigste funn	side 83
5.2 Tanker ved veis ende	side 85
6. Referanser	side 87
VEDLEGG	
A Kvantitativ innholdsanalyse	side 91
B Analyse av evaluerende språk i titler	side 101
C Tre saker fra Fædrelandsvennen	
Sak 1: <i>Gutt (16) har 100 saker på rullebladet</i> (08.04.10)	side 113
Sak 2: <i>Barnevernet må bruke mer tvang</i> (16.09.10)	side 117
Sak 3: <i>16 ranere med 666 straffbare forhold</i> (08.10.10)	side 121
D Brev fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS/ Personvernombudet om fritak fra meldeplikt	side 124

1.0 Innledning

I dette kapittelet redegjør jeg for datamaterialet, bakgrunnen for mitt valg av oppgave og problemstillingen. Jeg kommer også kort inn på teori og metode. Til slutt gir jeg en plan for strukturen i oppgaven.

1.1 Innledende om materialet

Media forteller oss historier, og samtidig som disse historiene skal gjenspeile den virkeligheten vi har rundt oss bidrar de også til å skape vårt eget virkelighetsbilde. I mars 2009 hadde regionavisen Fædrelandsvennen en ny historie å fortelle sine lesere. Denne historien ble fortalt i stor bredde og fikk nærmest preg av føljetong fram til senhøstes 2011, og ble slik en historie som festet seg godt i publikums bevissthet. Nyhetsføljetonger er saker som ”kan ha preg av serier som løper over dager, uker, ja, endog år”. (Hernes 1984:48). Dette narrative elementet og mediedramaturgien ”kan brukes, og brukes strategisk for å forme de virkelighetsbilder som media tegner og som vi lett overtar” (ibid.).

Denne føljetongen består av et svært rikholdig og mangesidig materiale. Hver for seg er disse tekstene journalistisk stoff i ulike sjangre: krimreportasjen, nyhetssaken, intervjuet og så videre. Samlet utgjør de et tverrsnitt av en historie. Det er historien om den såkalte barnevernsbanden i Kristiansand – slik media formidlet den, og slik allmennheten dermed møtte den - i spaltene, på nett og i eteren. Det er en historie om en gruppe unge mennesker, hvem de er og hva de driver med. Historiene gjør oss kjent med aktørene og hvordan de samhandler seg imellom, med andre mennesker og med samfunnet. Vi møter dem som ”den 15-årige bussraneren”, ”problembarn” ”hyperkriminelle” og ”verstinger”, og vi presenteres for dem i møte med barnevernet, politiet og rettsapparatet.

Fædrelandsvennen var ikke den eneste avisen som brakte denne historien til torgs. De andre mediene i landsdelen fortalte den samme historien, og også nasjonale medier omtalte saken en rekke ganger. Betegnelsen ”barnevernsbanden” oppsto tidlig i narrasjonen og har fulgt den siden. Uttrykket brukes fremdeles når saken eller lignende forhold omtales.

Det samlede materialet jeg har funnet strekker seg over en periode på tre år, med en topp sommeren og høsten 2010, og består av 68 saker og 120 titler. Titlene utgjør på mange måter en miniatyrvariant av selve føljetongen og tar dermed vare på helheten, noe som

illustreres av historien under. Der titler er svært like på forsiden og inne i avisen har jeg som regel bare tatt med den ene for å unngå gjentakelser. Uthevet tekst er titler gjengitt i kronologisk rekkefølge, alt annet er mitt subjektive tillegg for å binde dem sammen til en fortelling, som bidrar til å gi et samlet bilde av og en forståelse for medieframstillingen.

1.2 Historien om barnevernsbanden i Kristiansand

Denne fortellingen starter 27. mars 2009 med ranet av en buss ved Ålefjær utenfor Kristiansand. Allerede tirsdagen etter kan vi lese i Fædrelandsvennen at *To 15-åringer tilstår bussran*, og dette følges opp i spaltene med at *Bussjåfør fryktet for livet*, og at *Målet er pengefri buss* i Kristiansand. To måneder senere blir en 15-åring *Dømt for bussran*.

Fire dager senere kan vi lese om *13-åringer som tikkende bomber*, en sak som relateres til bussranerne, som også er på *Livsfarlig flukt fra barnevernet*. Man *Åpner for å låse dørene* til barnevernsinstitusjonene for å ha bedre kontroll, og fagpersoner hevder at *Enkelte er friere på institusjon enn hjemme*. Andre igjen *Vil sende barnevernsbarn bort*. På sentralt hold er man også oppmerksom på problemet, og barne- og likestillingsminister *Huitfeldt er åpen for mer tvang*.

Respekten for øvrigheten er ikke stor hos disse ungdommene, og en *14-åring lo av politiet*. Det legges fram en *Politirapport om barn på rømmen*, hvor det fokuseres på at det er *Behov for mer tvang* og at *Tvang vil hjelpe barna*. Det er åpenbart at *Politiet fortviler over rømmingene*.

En oppslagssak fra en lokal institusjon forteller om at barnevernsbarn *Får penger for å stå opp og gå på skole*, og at de ansatte *Vil gjerne tvinge unge med på tur*. Debatten om bruk av tvang holdes varm i media. Den siste dagen i 2009 settes fokuset på barn som er *På rømmen hver eneste dag året rundt*. Det finnes imidlertid også fagfolk som *Er skeptisk til låste dører*.

Bare to dager senere, første lørdag i det nye året, er fokuset igjen på at *15-åringer bor bak låste dører*, og etter et par uker også at det finnes en ungdom som er *15 år og 80 ganger i politiets søkelys*, og som er *Involvert i butikk- og biltyverier*. Avisleserne får også vite at aktiviteten fortsetter, og at *Barnevernsgutter kjørte igjen* i siste halvdel av februar. Man frykter at det bare er *Et tidsspørsmål før liv går tapt*, og det konstateres på lederplass at *Alle sliter*. De 80 sakene blir raskt til et rundere tall, og i april blir vi fortalt at *I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet*. Dette førte til at *Politiet ba retten varetektsfengsle et barn*. Det fastslås i en kommentar at samfunnet står *Uten svar* på hvordan ungdommene skal hjelpes, og en mor uttrykker at hun er *Redd sønnen (14) skal kjøre noen i hjel*.

Det konstateres at *Slik er livet på barnevernsinstitusjonene: Tvangsbruk, rømming og inventar-knusing*. Igjen blir en *15-åring satt i husarrest*, og dagen etter slår fire eksperter fast at *Tvang i barnevernet kan være god omsorg*. Men selv om samfunnet har de beste intensjoner, skjer det igjen at noen stikker av, skjønt de kommer ikke langt og avisen melder igjen om *Barnevernsbarn på rømmen innbrakt*. Dermed havner *To 15-åringer i fengsel*, og den ene må tilbringe natten på glattcelle.

Få dager etter er fokuset på hvem som kan klandres, og stadig flere påstår at **Barnevernet skaper kriminelle**. Dette tas igjen opp på lederplass under tittelen **Barn uten vern**. Buf-etat kommer imidlertid på banen, varetektsdørene slås opp og **15-åringen får hjelp**.

En måned senere kan imidlertid Fædrelandsvennen fortelle den triste historien om en ny rekord – en **15-åring fra Kristiansand sitter i fengsel i Bergen**, og **Han er Norges yngste fange**. Vi får være med på et eksklusivt glimt inn på cella med bilde av 15-åringen bakfra, slik at vi ikke skal være i tvil: **Her sitter en 15-åring i norsk fengsel**. Han forteller at han **Trives bak murene, men vil ut**.

Disse ungdommene tar ikke sommerferie. Nå er **Agder på ranstoppen**, og det er en veritabel **Ransbølge på Sørlandet**. Politiet er **Skremt over kynismen** til de unge kriminelle, som i juli utfører **Fire ran på ei uke**. Etter bare **To uker i frihet** er de **Mistenkt for flere ran**. Statssekretær Astri Aas-Hansen i Justis- og politidepartementet finner dette **Svært urovekkende**. Ikke lenge etter blir **Nok en 15-åring fengslet**, og forsvareren hevder at **Feilen ligger i samfunnet**. En **Bufetat-leder trekker seg**. Barnevernet på sin side **Vil spre problemungdom**, mens en enhetsleder i Buf-etat mener at **Ungdommenes rettigheter bør innskrenkes**. En 15-åring som **Slapp fengsel, rømte fra barnevernet**, og stadig flere fagfolk samler seg under oppfordringen **Lås problemungdommen inne**. Nye forskrifter er sendt på høring, som presiserer barnevernets adgang til å bruke tvang. Politiet i Agder gir imidlertid uttrykk for at de er **I tvil om nye barnevernregler er nok**.

Det hele tilspisser seg ved at en **16-åring slo politi i hodet med hammer**. En **14-åring skremmer politimann**, noe som begrunnes med trusler mot familien hans og at en **14-åring knekte nesa til politimann**. Heldigvis ble **14-åringen tatt etter biljakt natt til onsdag**. Det vises til ti slike voldsepisoder siden 1988, og det slås fast at denne gutten **Bruker vold mot politiet under pågrepelser**. Statssekretær Astri Aas-Hansen gir klart uttrykk for at **Uakseptabel oppførsel må straffes**.

Politi og barnevern er på kollisjonskurs med Buf-etat, og ønsker at **Kriminelle barnevernsbarn må sendes vekk**. De hevder det er **Galskap at barna er i samme landsdel**. Mens Buf-etat mener det er **Bedre å finne et tilbud lokalt**.

Fylkesmannen melder seg på i debatten og mener at **Barnevernet må bruke mer tvang**. Andre fagfolk mener vi heller må anvende **Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak**. Det er en **Ny forskrift ute på høring**. Helse- og sosialdirektøren orienterer bystyret om at det nå finnes **Nærmere 1000 barnevernsbarn** i Kristiansand, og at **Mange mister omsorgen**. Dette er bakgrunnen for at helse- og sosialdirektøren **Vil gi nytt tilbud til bekymrede foreldre**. En ansatt hos fylkesmannen tar til orde for at de mest aktive kriminelle barnevernsbarna bør holdes inne og fratas mobiltelefonene.

En ny buss ranes, og **17-åring innrømmer bussran**. Media kan fortelle at en 15-åring som medvirket til ranet **Rømte 19 ganger på 24 dager**. En ansatt i barnevernet avviser at **Det brukes for lite tvang**. Det har nå gått så langt at **BUF-etat advarer foreldre**. **Foreldre har ikke kontroll**, og man **Frykter at guttenes venner blir kriminelle**. En mor forteller at hun fikk råd fra en veileder om å holde datteren borte fra guttene. Et bilde fra overvåkingskamera viser på forsiden av avisen hvordan ranet foregikk, og det spørres: **Er det slik vi vil ha det?** Fagfolk mener at **Unge gjerningsmenn bør møte ofrene**.

Det slås fast at ungdommene **Rømmer for å få narko**, og at **Institusjoner gir rusproblem**. Men så bestemmer barnevernet og Buf-etat seg for å samarbeide, og **Nå skal problemet løses**.

En ny arbeidsgruppe skal løse utfordringene med de kriminelle barnevernsgruppene og er klare på at **15-åringer skal ikke havne i fengsel**. Så blir nok en **Buss ranet med kniv**, og ifølge avisen er **Tre pågrepet etter bussran på Mosby**. Fædrelandsvennen melder at en **15-åring får kick av å rane busser**, og at han **Gledet seg til bussranet**. Sjåfører i Bussen Trafikkselskap **Frykter at liv kan gå tapt**.

Dagen etter bringer Fædrelandsvennen en støtte fokussak, hvor sentralt tema på forsiden er at **16 tenåringer står bak 666 lovbrudd**. Det presenteres også et bilde fra en mobiltelefonvideo som en av ranerne, ei jente på 14 år, tok under ranet. Bildet er tekstet av avisen med ordene som falt: **Nå! Få pengene, få pengene!** Avisen kan fortelle at **Dette gir status**. Over to spalter inni avisen presenteres **De kriminelle barnevernsbarna: 16 ranere med 666 straffbare forhold**. Alle vises i svart silhuett med tilliggende informasjon om alder og antall straffbare forhold. Samfunnsredaktøren kommenterer saken i et innlegg kalt **Samfunnsfiender?** Vi får opplyst at **Den 15 år gamle bussraneren er satt i husarrest på barnevernsinstitusjon**, og at en politiker ønsker hurtigdomstoler som kan dømme kriminell ungdom i løpet av 48 timer. **Vi kan ikke vente til noen blir drept**, sier han. Et annet parti **vil bruke tvang overfor barnevernsbarna**. Nok en politiker **Vil gi kicket et annet innhold**, mens andre politikere gir uttrykk for at de mener saken er **Trist, alvorlig og ressurskrevende**.

Så skjer det nok en rømming fra institusjon, og avisen melder at en **Rømling tok inn på hotell**. Han hadde blitt **Befrikk av broren**. Rømlingen ble senere arrestert, og dette resulterer i at han, en gutt på 15 år, blir sendt ut av landsdelen fordi Buf-etat **Vil splitte ungdommene**. Alvoret understrekes ved at noen hadde **Smuglet inn kniv til rømlingen**. Både lokalpolitikerne på Agder og barnevernet **Skylder på staten**, og **Justisminister Knut Storberget vil møte barnevernsungdommene** for å høre om hva slags behandling de synes unge lovbrøtere bør få. Man har igjen satt en annen **15-åring i husarrest**. Det har også skjedd flere ran, og tre ungdommer må møte i retten **Tiltalt for bussran**.

Riksmediene er nå svært interessert i saken, og TV2 vil gjøre et intervju med et voldssiktet gutt på 15 år. Han ønsker selv å intervjues om sin situasjon, og faren gir til slutt tillatelse selv om **Barnevernet ville stoppe intervju**.

Så er det klart for en ny juridisk runde, hvor ungdommene **Tilsto flere ran i retten**. Her ble det fortalt at **Ungdommer avbrøt flere planlagte ran**. En 15-årig **Sier politiet julte han**.

En stemme i form av et leserinnlegg tar i begynnelsen av november Fædrelandsvennen i skole og minner om at dette dreier seg om **Barn og ikke bande**.

Samtidig starter en ny rettssak, mot en 15-åring, tiltalt for grovt bussran. Han kommer til orde på forsiden av Fædrelandsvennen med følgende utsagn: **Jeg ønsker å våkne om morgenen og kunne si: God morgen, mamma og god morgen, pappa**. Han siteres på at **Jeg vil bare ha en familie**, og forteller at **Ransutbyttet skulle dekke narkotikagjeld**. Utfallet av rettssaken blir tre **Ungdommer dømt for bussran**. En lørdag i slutten av november innbyr Fædrelandsvennen til et **Møte med en barneraner**. Han siteres på at **Jeg angrer jo litt, men ikke 100 prosent**.

I desember kan imidlertid Fædrelandsvennen informere om at nå er **Ransbølgen stoppet**, og **Situasjonen har roet seg**. Den positive situasjonen forsterkes på nyåret, med meldingen om at nå er **Barnevernskrim drastisk redusert**. Tiltak har nyttet, og selv om disse ungdommene har vært **En helt spesiell gruppe** har **Prosjekt Respekt stoppet barneranerne**. Statssekretær Aas-Hansen gir uttrykk for at **Kristiansand viste vei**. Man opplever nå et **Drastisk fall i**

kriminaliteten. En av ungdommene setter punktum i saken ved å gi uttrykk for at ***Vi er ingen bande lenger***.

Fortellingen over følger på mange måter Hollywoodmodellen som er basert på den aristoteliske spenningskurve med anslag, fordypning og konfliktopptrapping, spenningstopp, uttoning og konklusjon. Horst og Lolk argumenterer for at høyprofilerte medieføljetonger vil bevege seg fra et bilde av frykt og maktesløshet til håp og kontroll, samtidig som de sannsynligvis alltid vil inneholde ”a dramaturgical need for closure” (Horst og Lolk i Riegert 2003:234). Dette mønsteret kommer tydelig fram i forløpet av historien over.

1.3 Valget av oppgave

Jeg har alltid vært interessert i ideen om den Andre og annengjøring og hvordan dette kommer til uttrykk, for eksempel i det som kalles for *nedenforjournalistikken* og *bortenforjournalistikken*. Begrepet den Andre med stor A (på engelsk The Other) henspiller på hvordan vi definerer og forstår oss selv gjennom den Andre, som er alt det vi selv ikke er eller vedkjenner oss ved oss selv (Eide 2001). Det er vi selv som konstruerer den Andre ut fra behovet for å definere vår egen identitet, på samme måte som *lys* først får mening når det settes opp mot *mørke*. Bøker som *De der nede – reportasje utenfor allfarvei* (Eide 2001) og *News of the Other* (Riegert 2004) har bidratt til å forsterke denne interessen samt å gi den et kontemporært fokus i dagens samfunn og verdensbilde. *Nedenforjournalistikken* er et uttrykk for hvordan norske journalister rapporterer fra og framstiller land og kulturer fjernt fra vår egen, samt hvordan de beskriver den tredje verden og utviklingslandene ut fra et annengjøringsperspektiv. Elisabeth Eide har konkretisert ni slike typiske innfallsvinkler, deriblant fiendebilder, norsk vinkel og elendighetsreportasjen (Eide 2001). *Bortenforjournalistikken* uttrykker et lignende forhold til reportasjer fra og framstillingen av land og kulturer som riktignok er nærmere vårt eget land, men allikevel fremmed – for eksempel Baltikum, tidligere østblokkland med mer.

Annengjøringen kommer til uttrykk både på makroplanet i journalistenes holdninger ved at de kan finne på å spørre ”Finnes det virkelig universitet her?” (Eide 2001:12) eller ”Anybody here been raped and speaks English?” (Behr 1978) i møte med fremmede kulturer, og på mikroplanet ved valg av enkeltord som f.eks. *etnisk* eller *provinsiell* musikk, som begge

signaliserer et avvik fra den såkalte normalen. Det er ingen grunn til å tro at journalister bevisst ønsker eller går inn for å skape et annerledesbilde av marginaliserte grupper. Desto mer interessant vil det være å se om, og i tilfelle hvordan, de allikevel tar i bruk avstandsmarkører i omtalen av disse.

Da mediene på Sørlandet, og etter hvert også i landssammenheng, for alvor begynte å interessere seg for den såkalte barnevernsbanden i Kristiansand sommeren 2010 ble jeg nysgjerrig på om omtalen av disse ungdommene innebar en tilsvarende annengjøring/marginalisering av en gruppe – denne gangen ikke geografisk fjernt, men midt i blant oss. Nå er det naturligvis ikke nytt at grupper annengjøres, marginaliseres eller stigmatiseres også her hjemme, og dette er heller ikke et ukjent tema i forsknings-sammenheng, men denne saken innebærer noe nytt fordi personene det dreier seg om er svært unge lovbrøyttere. Jeg mener det må være interessant, og kanskje også viktig, å finne ut noe om hvordan media omtaler en slik gruppe.

Etter mitt syn kan benevnelsen *utenforjournalistikken* være et fruktbart begrep som kan bli umiddelbart forstått, og som ville kunne anvendes også for andre grupper i vår egen midte som marginaliseres i media – det være seg alenemødre, prostituerte, handicappede, romfolket osv. *Utenforjournalistikken* forstås i forlengelsen av andre etablerte uttrykk som *nedenforjournalistikken* og *bortenforjournalistikken*, og relateres til hvordan marginaliserte grupper midt iblant oss framstilles i norske medier. Dette vil være grupper som geografisk og i tid oppfattes som nær oss, men som allikevel av ulike årsaker defineres som annerledes enn flertallet. Så langt jeg har kunnet bringe på det rene er jeg opphavsmann til dette begrepet, som kan brukes både for det forskningsområdet denne oppgaven tar opp og i forbindelse med framstillingen i media av andre marginaliserte grupper i samfunnet.

1.4 Problemstillingen

Journalistenes skriveprosess består av en lang rekke store og små valg, både når det gjelder hvem som kommer til orde, valg av vinkel og valg av enkeltord, for å nevne noen. Disse valgene gjøres på en skala som strekker seg fra bevisst til ubevisst, men er aldri tilfeldige eller uskyldige. Mange av dem springer mer eller mindre automatisk ut av en samfunnskontekst. Noen bidrar til å skape eller forsterke den samme samfunnskonteksten. "...annengjøring ...

blir en form for autoritetsøvelse i tale, skrift og handling, utført av dem som har makt til å framstille og definere” (Eide 2001:12).

Det jeg skal gjøre i denne oppgaven er å se nærmere på hvordan Fædrelandsvennen markerer ungdommene i den såkalte barnevernsbanden som den Andre gjennom et utvalg tekster. Tekst blir i denne sammenhengen å forstå som en multimodal kommunikasjonsarena, og omfatter skrift, bilde, helhet, layout, illustrasjon med mer. På denne måten blir desken i mange tilfeller like mye avsender/opphavsmann som journalistene og fotografene. Målet med oppgaven er ikke en medieanalyse, og hovedfokuset vil være på annengjøring slik den kommer til uttrykk i de medietekstene jeg tar for meg. Jeg kan imidlertid ikke helt unngå å komme inn på medieanalyse i en kontekstsammenheng. Siden tekst og kontekst gjensidig konstituerer hverandre, vil kontekstanalysen kunne bidra til å forstå hvorfor annengjøringen av barnevernsbanden får nettopp den formen den får. At titlene på en helt spesiell måte kan representere helheten i materialet har jeg vist i historien om barnevernsbanden tidligere i kapitlet. Jeg vil derfor også se nærmere på hvordan annengjøring kommer fram i titler.

Fremstillingen av barnevernsbanden i media etterlot ikke leserne mye i tvil om at dette var ungdommer som i høyeste grad var ”annerledes”, og det er derfor en rimelig antagelse og et premiss for oppgaven at tekstene innebærer annengjøring av disse ungdommene som gruppe. Mitt spørsmål er derfor ikke *om* det finnes tegn på annengjøring i framstillingen, men *hvordan* dette inntrykket skapes og kommer til uttrykk i tekstene. Min problemstilling blir dermed slik:

Hvordan skapes annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden?

Under punkt 1.5 forteller jeg kort om det teoretiske grunnlaget for oppgaven og hvilke metoder jeg har valgt for å belyse problemstillingen.

1.5 Kort om teori og metode

For å belyse problemstillingen med det fokuset den har på annengjøring trenger jeg et begrepsapparat og en analysemodell som tilbyr analysemuligheter på et mikronivå, men som også tar vare på den større sosiale konteksten og som inkorporerer begrep som makt,

asymmetri og hegemoni. En slik teori finner jeg hos Norman Fairclough (Fairclough 2010) og hans modell for kritisk diskursanalyse (CDA). Modellen innebærer tolking på tre nivå, tekst, situasjonskontekst og kulturkontekst. Diskursanalysens hensikt er å påvise sammenhenger og hvordan de tre nivåene gjensidig påvirker og konstruerer hverandre (Benestad Hågvar 2007). På tekstnivå beskrives de ulike elementene i teksten i en ren tekstanalyse. Situasjonskonteksten tar for seg den nærmeste konteksten og hvordan denne kan bidra til tolking, mens kulturkonteksten setter det hele inn i en større kontekst.

Materialet mitt er omfattende, 68 saker og 120 titler. I tillegg til analyse av utvalgte saker er det derfor også interessant å se på helheten i materialet. Dette gjør jeg ved å bruke deler av Martin og Whites teori om evaluering i språk (Martin og White 2005) til å analysere titlene. At nettopp titlene kan representere helheten i materialet på en helt særegen måte har jeg vist i historien om barnevernsbarna under punkt 1.2. Evalueringsmodellen utfyller Fairclough på mellomnivået i hans modell og belyser annengjøring i tekst fra en litt annen vinkel ved at titlene analyseres med tanke på om de uttrykker en eller annen form for evaluende holdning, om en slik holdning er positiv eller negativ samt hvilken styrke denne holdningen eventuelt har. Materialet mitt består både av tekst, bilder og illustrasjoner, og jeg ønsker å se på alle elementer i materialet med tanke på annengjøring. I denne sammenhengen har jeg hatt stor nytte av Kress og van Leeuwens bok *Reading Images. The Grammar of Visual Design* (Kress og van Leeuwen 2010) i det praktiske tolkingsarbeidet av de tre dybdeanalysene. M.A.K. Halliday og den systemisk-funksjonelle grammatikken har vært en felles inspirasjonskilde for både Fairclough, Martin og White samt Kress og van Leeuwen, så jeg gir innledningsvis i teorikapittelet en kort introduksjon til hans arbeider. Teorikapittelet avsluttes med noen kommentarer om den Andre samt makt og mediert virkelighet.

Jeg har tatt utgangspunkt i kvalitative metoder, men ønsker å ha mest mulig objektive kriterier i utvelgelsen av analyseobjekter for tekstanalyse på tekstnivået i CDA. For å gjøre valget av saker til analyse mest mulig objektivt har jeg først gjennomført en kvantitativ innholdsanalyse av datamaterialet for å finne saker som peker seg ut for dybdeanalyse i den forstand at de inneholder et spesielt rikt materiale. Dette gjør jeg både ved å kartlegge hvilke semiotiske ressurser som finnes i de ulike sakene i tillegg til at jeg ser på faktorer som plassering i avisen, førstesideoppslag med mer. Dermed gir denne analysen meg også en del interessante data om hva som er typiske virkemidler i materialet sett under ett, og vil derfor være verdifulle som bidrag til svar på *hvordan* annengjøring skapes. Jeg gjennomfører også

en analyse av evaluering i titlene i materialet med utgangspunkt i Martin og Whites teori om evaluering i språk. Begge undersøkelsene kommenteres nærmere i metodekapittelet, og er vedlagt oppgaven. Den kvantitative undersøkelsen peker ut tre saker som spesielt interessante, og jeg tar for meg hver av disse i en dybdeanalyse. Som en hjelp i dette arbeidet har jeg utviklet tre hovedkategorier for annengjøring i medietekster: Utenfor norm, Avstand og Makt. Til slutt tar jeg for meg situasjonskonteksten og kulturkonteksten.

1.6 Oppsummering og plan for oppgaven

Jeg har presentert datamaterialet og bakgrunnen for hvorfor jeg valgte denne oppgaven, konkretisert problemstillingen jeg skal gi svar på samt skissert kort hovedvalgene for teori og metode. I neste kapittel presenterer jeg relevant teori for oppgaven. Michael Halliday har vært en felles inspirasjonskilde for mange av mine teoretikere, så jeg starter teorikapittelet med en kort introduksjon til hans arbeider. Deretter presenterer jeg Faircloughs kritiske analysemodell i større detalj, Martin og Whites teori om språklig evaluering samt Kress og van Leeuwens visuelle grammatikk. Jeg utdyper også begrepet den Andre, og gir noen perspektiver på temaene makt og mediert virkelighet. I kapittel tre greier jeg ut om min metodiske tilnærming til oppgaven, og kommer også inn på etikk og kvalitet i forskningen. I kapittel fire gjennomfører jeg analysen. Dette kapittelet starter med den kvantitative innholdsanalysen, som et grunnlag for å finne tre saker som peker seg ut ved å være spesielt innholdsrike. Jeg fortsetter med en analyse av evaluering i titler etter Martin og Whites evalueringsmodell, og deretter gjennomfører jeg en dybdeanalyse av de tre oppslagssaker som den kvantitative analysen har pekt ut. Dette tilsvarer tekstnivået i CDA. Etter dette kommer en analyse av situasjonskonteksten og kulturkonteksten, og jeg ser nærmere på avvikende tilfeller i materialet. Til slutt kommer jeg i kapittel 5 med en oppsummering av de viktigste funnene i analysen i henhold til problemstillingen.

2.0 Teori

Dette kapittelet handler om teorien jeg har valgt for å belyse problemstillingen. Etter å ha plassert oppgaven i en lingvistisk tradisjon i innledningen, tar jeg først for meg Fairclough og hans kritiske diskursanalyse, som vil utgjøre en stor del av analysen i denne oppgaven.

Deretter presenterer jeg en underteori som handler om språklig evaluering, og som er basert på boken *The Language of Evaluation* av Martin og White (2005). Modellen er en systematisk og detaljert oversikt over hvordan holdningspregede meninger av ulik styrkegrad kommer fram i tekster. Siden jeg skal analysere avissider hvor bilder og illustrasjoner er en viktig del av det journalistiske oppslaget, inkluderer jeg en oversikt over tolking av visuell presentasjon slik det framkommer i Gunther Kress og van Leeuwens bok *Reading Images. The Grammar of Visual Design* (2006). Til slutt går jeg nærmere inn på begrepet *den Andre* og temaene *makt og mediert virkelighet*.

2.1 Halliday og SFL

Fra siste halvdel av 50-tallet ble lingvistikken dominert av Noam Chomsky og den tradisjonen han og hans tilhengere representerer, med fokus på formalgrammatikk, logikk og regler (Berge i Berge et al 1998:21). Etter hvert vokste det imidlertid fram en annen tradisjon med røtter tilbake til Saussure og semiologien. Denne nye retningen kalles systemisk-funksjonell lingvistik (SFL), og legger vekt på språket som tegn samt meningsdannelse. Den fremste representanten er den britiske lingvisten Michael Halliday som i 1985 ga ut boken *An Introduction to Functional Grammar* (Maagerø i Berge et al 1998:33). Det å se språket som funksjonelt innebærer at det oppfattes som en ressurs for meningsskaping mellom mennesker. Det er også særlig innen denne tradisjonen vi finner det såkalte utvidede tekstbegrepet, som bruker ordet tekst i betydningen en enhet av semiotiske ressurser som blir brukt i kommunikasjon (Løvland 2007:147). Tekst vil etter denne definisjonen omfatte skrift, bilder, ansiktsuttrykk, musikk og så videre. En slik forståelse av tekst er en forutsetning for denne oppgaven. Siden det er den siste tradisjonen av lingvistikken min oppgave beveger seg i, vil jeg først kort introdusere Halliday og hans forskning, som har vært en klar inspirator for både Fairclough, Martin og White samt Kress og van Leeuwen.

Sosialsemiotikeren Halliday er opptatt av den meningsskapingen som skjer i sosial samhandling mellom mennesker. Til tross for de store, individuelle ulikhetene som finnes forstår vi hverandre ganske godt. Denne felles forståelsen er imidlertid også kontekstbasert, og bygger på «den totale rammen teksten utfolder seg i» (Halliday i Berge et al 1998:69). Kontekstbegrepet i tekstsammenheng ble introdusert av antropologen og lingvisten Bronislaw Malinowski (1923) i forbindelse med hans feltarbeid ved Trobiandøyene da han oppdaget at han fikk store problemer med å formidle mange aspekter av Trobiandkulturen på engelsk uten samtidig å måtte legge mange forklaringer til teksten – med andre ord sette teksten inn i en *kontekst*, som betyr «med teksten». Malinowski introduserte begrepene situasjonskontekst og kulturkontekst, og anså begge som nødvendig for å forstå en tekst på en fullgod måte. Situasjonskonteksten er et uttrykk for tekstens nære omgivelser, mens kulturkonteksten rommer den totale kulturelle bakgrunnen en tekst eksisterer i. Lingvisten J. R. Firth videreutviklet begrepet situasjonskontekst med et uttalt fokus på fire hovedelementer: Deltagerne, handlingen (verbal og ikke-verbal), andre relevante trekk ved situasjonen samt følgene av verbalhandlingen (Halliday i Berge et al 1998:69-73).

Halliday, som er inspirert av både Malinowski og spesielt Firth, opererer også med begrepene situasjonskontekst og kulturkontekst. Han trekker imidlertid selv bare den første inn i tekstanalysen, siden han mener analysen av kulturkonteksten hører til samfunnsforskningen (Berge i Berge et al 1998:25). Han deler situasjonskonteksten inn i tre faktorer eller registervariabler (Halliday i Berge et al 1998: 76) som alle er relatert til meningsskaping: *felt*, *relasjon* og *mediering*. *Felt* er relatert til den aktiviteten, objektet eller emnet det dreier seg om i tekst eller tale. *Relasjon* beskriver forholdet mellom deltagerne i språkhandlingen, f.eks. med hensyn til makt eller asymmetri, følelsesmessig engasjement eller kontakten dem imellom (Maagerø 2005:42-58). *Mediering* angir hvordan kommunikasjonen gis uttrykk, for eksempel hvilken kanal den framkommer i eller om den er formidlet skriftlig, muntlig, som dialog/monolog med mer.

Disse tre dimensjonene er igjen relatert til tre metafunksjoner, som sammen er til stede i enhver form for språklig ytring som bærer av mening (Berge et al 1998:37-54). Metafunksjonene kaller Halliday for den *ideasjonelle* (språk som representasjon), den *mellompersonlige* (språk som meningsutveksling) og den *tekstuelle* (språk som budskap). Den ideasjonelle metafunksjonen relateres til begrepet *felt*, og henspiller på meningsaspektet ved setningen eller språket som en representasjon av den verden som omgir oss. Den

mellompersonlige metafunksjonen som vektlegger kommunikasjon og samhandlingen i en tekst har nær sammenheng med *relasjon*, og henspiller blant annet på talerens/forfatterens holdninger, vurderinger og meninger. Den tekstuelle metafunksjonen er knyttet til *mediering*, og uttrykker «forholdet mellom språket og dets omgivelser» (Maagerø i Berge et al 1998:54), omgivelser her i betydningen både kotekst og kontekst.

2.2 Fairclough og den kritiske diskursanalysen (CDA)

Norman Fairclough utviklet sin kritiske diskursanalyse (Critical Discourse Analysis/CDA) på 80-tallet, som en brobygging mellom den lingvistiske og den samfunnsvitenskapelige diskursanalysen (Østbye 2007:65). Fairclough selv er en politisk radikal humanist med et sterkt og ideologisk motivert samfunnsengasjement, og i tråd med hans politiske forståelse defineres makt som negativ og illegitim maktmisbruk overfor svake grupper. Elisabeth Halskov Jensen sier det slik i forordet til boken *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*: «...hans venstreorienterte og humanistiske standpunkt kan ingen tage fejl af» (Fairclough 2010:8). Fairclough sier selv at CDA er ment som «a resource for people who are struggling against dominion and oppression in its linguistic forms» (Fairclough 1995a:1). Den kritiske diskursanalysen er både en metode og en teori (Chouliaraki og Fairclough 1999:16). Det innebærer at selv om den på mange måter er svært åpen og generell og gjerne kan kombineres med andre metoder, må man akseptere begge disse aspektene når den tas i bruk. CDA som metode er utviklet nettopp for å avdekke hvordan konstellasjoner som makt og hegemoni uttrykkes i tekstlig form, og fordrer på mange måter et sosio-politisk engasjement på vegne av svake grupper hos forskeren. Slik sett er denne oppgaven et prosjekt i Faircloughs ånd. Styrken til denne modellen i en oppgave som min er det *kritiske* analyseaspektet, som et bidrag til å avdekke sosiale maktforhold. Medias og samfunnets potensial for annengjøring av en gruppe unge mennesker har i utgangspunktet et sterkt hegemonisk aspekt.

Begrepene *makt*, *hegemoni*, *ideologi* og *diskurs* er sentrale i CDA, og krever en utdyping. I motsetning til den franske sosialteoretikeren Foucault som ser makt også som et produktivt element (Fairclough 2008:13), fokuserer Fairclough på makt som maktmisbruk (ibid.). Med *makt* i denne oppgaven vil jeg derfor forstå maktmisbruk eller illegitim dominans. *Hegemoni* uttrykker en forhandlet dominans mellom grupper i samfunnet, og relateres til maktbegrepet ved at det uttrykker en asymmetri eller ujevnheter i makt mellom to

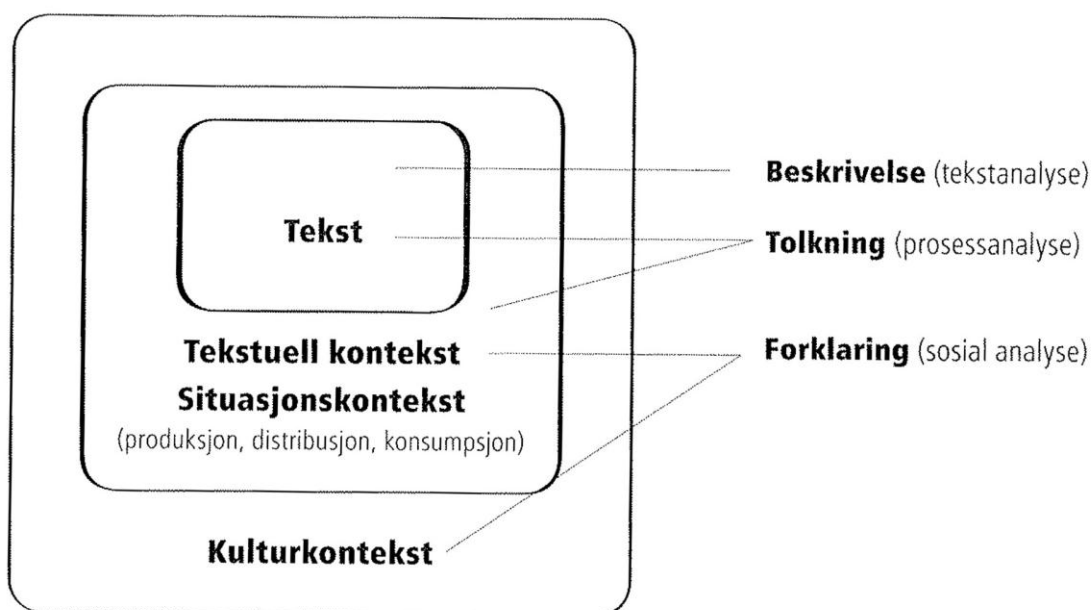
parter (Fairclough 2003:45). *Ideologi* henspiller på et helhetlig samfunnssyn som Fairclough beskriver som «betydninger/konstruksjoner av virkeligheten (den fysiske verden, sociale relationer, sociale identiteter) der er bygget ind i forskjellige dimensioner af diskursive praksissers form/mening, og som bidrager til produktion, reproduktion og transformation af dominansrelationer» (Fairclough 2008:46). Videre hevder han at ideologier er mest virkningsfulle når de blir «*common sense*» eller allment eid kunnskap, det vil si en del av det vi godtar som sannhet uten å stille spørsmålstegn ved. Her viser jeg til en nærmere utdypning av begrepet *doxa* under punkt 2.6: Makt og mediert virkelighet.

Diskursbegrepet fordrer også en nærmere definisjon, siden det kan brukes på ulike måter med ulike betydninger. Grovt sett fokuserer den tradisjonelle lingvistiske diskursanalysen hovedsakelig på teksten, mens det samfunnsvitenskapelige diskursbegrepet i større grad har fokus på kontekst og maktforhold. Fairclough på sin side ser diskurs som «en form for politisk og ideologisk praksis» (Fairclough 2008:21). Som nevnt er Faircloughs kritiske diskursanalyse et forsøk på å bygge bro mellom de to tradisjonene (Fairclough 2003:2-3). Hans bidrag til diskursanalysen er altså å introdusere en mer helhetlig modell som trekker veksler på både lingvistikk og samfunnsvitenskap og som tar vare på det beste fra begge tradisjonene: «Critical Discourse Analysis is concerned with continuity and change at this more abstract, more structural, level, as well as with what happens in particular texts» (Fairclough 2003:3). Østbye fremhever diskursanalysen som en velegnet metode for analyse av medietekster, som har vært spesielt mye brukt i forbindelse med nyhetssjangeren og politisk stoff (Østbye 2007:66).

Fairclough er også opptatt av intertekstualitet, som henspiller både på hvordan tekster består av fragmenter av andre tekster samt hvordan sjangernormer kan spille sammen. Benestad Hågvar (2007:31) kaller det første for tekstsamspill, og det siste for normsamspill. Fairclough (2003:35) relaterer det siste begrepet spesielt til medietekster: «One area of social life where hybridity has received particularly intense attention is media - the texts of mass media can be seen as instantiating the blurring of boundaries of various sorts: fact and fiction, news and entertainment, drama and documentary...».

Fairclough kaller selv SFL ”my main point of reference within existing literature on text analysis” (Fairclough 2003:5), og CDA bærer på mange måter preg av å være inspirert av nettopp det meningsskapende fokuset i SFL (Chouliaraki og Fairclough 1999:139-154). Selv

om Chouliaraki og Fairclough gir uttrykk for at de to teoriene kan ses som komplementære (ibid.: 2) er det allikevel ulikheter mellom de to teoriene. Fairclough inkluderer både situasjonskontekst og kulturkontekst i sin kritiske analyse, mens Halliday som nevnt ikke tar med kulturkonteksten. Fokuset er også forskjellig – den kritiske samfunnsanalysen er mer vektlagt hos Fairclough, som kritiserer ren tekstanalyse for å gi en for enkel forståelse av relasjonen mellom tekst og samfunn.

Figur 1 er hentet fra Hågvar Benestads bok *Å forstå avisen*.

Modellen som presenteres i figur 1 er hentet fra Hågvar Benestads bok *Å forstå avisen* (Hågvar Benestad 2007:35), og viser Faircloughs analysemodell i tre nivåer eller dimensjoner: tekstnivået, tekstuell kontekst/situasjonskontekst og kulturkontekst. Siden tekst og kontekst påvirker og avspeiler hverandre gjensidig, bidrar de tre nivåene på hver sin måte til en totalforståelse, og diskursanalysen består i å «påvise sammenhengen mellom de tre dimensjonene» (ibid.).

En kritisk diskursanalyse begynner vanligvis med tekstnivået, og innebærer et særlig fokus nettopp på språklige uttrykk for makt, hegemoni og ideologi. Dette kan komme til uttrykk på mange måter, for eksempel i enkeltord eller andre tekstlige elementer, metaforer, ut fra hvilke stemmer som høres, hva som tas for gitt av implisitt kunnskap og så videre. I en slik analyse fokuseres det på tekst i vid forstand, noe som inkluderer bilder, illustrasjoner,

typografi og andre meningsbærende tegn i presentasjonen. Fairclough kaller dette nivået primært beskrivende, mens de to neste nivåene betegnes som fortolkende (Fairclough 2008:29). Det er imidlertid glidende overganger og overlapping mellom nivåene, og ingen absolutte skiller, noe som også gjør det vanskelig å skille skarpt: «I praksis blir ofte beskrivelse og tolking én og samme operasjon» (Benestad Hågvar 2007:36). Det er også vanlig å konsentrere analysen om de elementene i teksten som er mest aktuelt for tolkingen av den aktuelle problemstillingen (ibid.).

Mellomnivået i modellen ser teksten i et videre perspektiv enn det rent språklige, og innebærer et nærmere blikk på hvordan teksten kan fortolkes i en bestemt situasjonskontekst. Her tar man for seg elementer som produksjon, distribusjon og konsumpsjon, aktører og relasjoner dem imellom, arenaer, intertekstualitet og så videre. Det er også aktuelt å sjangerbestemme teksten samt rette et kritisk blikk på hvilke tekstnormer som følges eller brytes samt hvilke diskurser vi kan knytte den til eller som den er påvirket av (Benestad Hågvar 2007:35).

Det siste nivået, kulturkonteksten, utgjør makronivået i analysen og tar for seg makt, ideologi og hegemoni i en større sammenheng: «... diskutere diskurs i relation til ideologi og makt og placere diskurs i en magtforståelse, hvor makt er hegemoni, og hvor magtrelasjoner utvikles gjennom hegemonisk kamp» (Fairclough 2008:45).

En vanlig kritikk av CDA er at den kan innby til overtolking ut fra forskerens eget ståsted og en slags paranoia det ikke alltid er grunn til: «CDA often applies sociological categories to discourse when formal analysis does not justify doing so, and thereby imposes its own preoccupations on the discourse in a kind of theoretical imperialism» (Schegloff i Chouliaraki og Fairclough 1999:7). Dette er et aspekt ved CDA jeg vil ta med meg i min egen analyse senere i oppgaven.

Som nevnt finner jeg CDA spesielt formålstjenlig i denne oppgaven på grunn av det kritiske aspektet. Problemstillingen jeg har valgt er uttrykk for et samfunnsengasjement som er påkrevet for å få full nytte av nettopp det kritiske. Hitching, Nilsen og Veum observerer at CDA også er en teori som er tverrfaglig og lett kan kombineres med andre modeller som kan kaste lys over et forskningstema som i denne oppgaven: "Som vitenskapelig tilnæringsmåte åpner diskursanalyse for tverrfaglighet og eklektisme, både på det teoretiske og metodiske planet" (Hitching et al 2011:12). Jeg har valgt å supplere analysen min med en teori utviklet

av Martin og White, som jeg presenterer nedenfor. Fairclough er selv opptatt av vurderinger i tekst som uttrykk for holdninger (Fairclough 2003:171-3), og evalueringsteorien til Martin og White tilbyr nettopp en systematisk tilnæringsmodell for denne typen meninger.

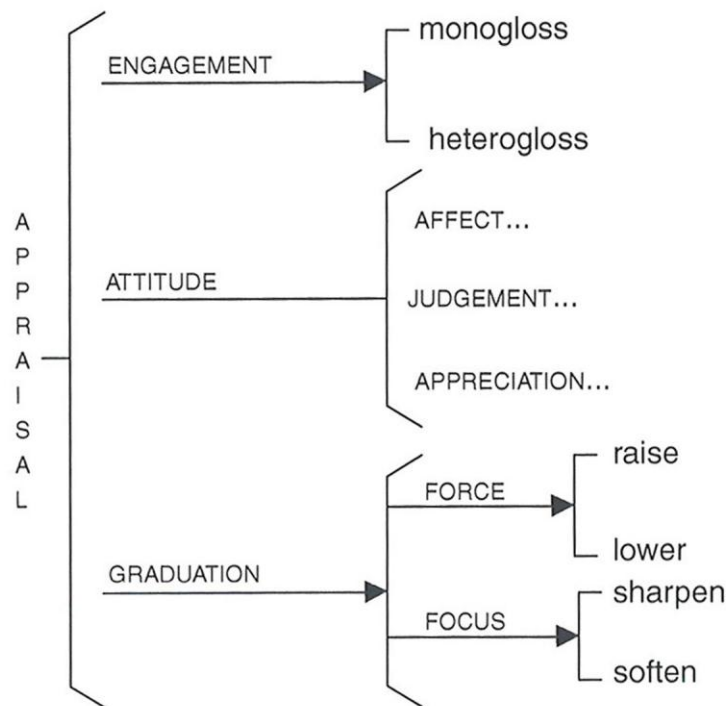
2.3 Martin og White: Evaluering i språk

Martin og Whites evalueringsteori er en relativt ny analysemodell som ble utviklet over de to siste tiårene av forrige århundre. I 2005 ga de ut boken *The Language of Evaluation. Appraisal in English*, som denne framstillingen er basert på (Martin og White 2005). Analysemodellen deres tar sikte på å utforske uttrykt evaluering i tekster, og bygger på Halliday og hans systemisk-funksjonelle lingvistik. Det er Hallidays mellompersonlige metafunksjon som kobles til teorien om evaluering, og som Martin og White søker å videreutvikle med fokus på holdninger slik de framkommer i tekst. Disse holdningene kan både være i forhold til emnet som diskuteres, overfor samtalepartner eller mottaker. Martin og White sier selv at boken/modellen handler om: "... how readers/speakers approve and disapprove, enthuse and abhor, applaud and criticise, and with how they position their readers /listeners to do likewise" (Martin og White 2005:1). Nøytral og objektiv språkbruk er i beste fall en sjeldenhet, og vi vil bevisst eller ubevisst velge ord og uttrykk som lar holdningene våre skinne igjennom enten det dreier seg om tale eller skriftlig tekst. Holdningene kan være positive eller negative, og de kan være tydelige eller skjulte. Når man tegner et annerledesbilde av personer eller grupper av mennesker vil dette ikke skje uten at det får språklige uttrykk i teksten som har en evaluerende karakter eller gir uttrykk for holdning og vurdering. Disse tekstlige uttrykkene bidrar på ulike måter til etableringen av felles følelser og standpunkt i samfunnet. Det er dette som gjør denne tilnærmingen egnet til å kaste lys over problemstillingen jeg har valgt.

Martin og White argumenterer i boken for at evaluering i språk kan plasseres i SFL som diskurssemantikk på det mellompersonlige nivået. Diskurssemantikk forstås som noe som er relatert til mening utover selve setningen, altså med tekster (Martin og White 2005:9). På dette nivået vil man også finne hvordan evaluering etableres, forsterkes eller forminskes samt rettes mot spesifikke mål eller mottagere. Martin og White deler evaluering inn i tre hovedkategorier (se figur 2 på side 17): Engagement (Engasjement), Attitude (Holdning) og Graduation (Gradering). Jeg vil i det følgende bruke de norske ordene i denne oppgaven, og

bruker stor bokstav når jeg henviser til begrepene i modellen. Engasjement "...deals with sourcing attitudes and the play of voices around opinions in discourse" (Martin og White 2005:35), og er relatert til hvordan deltagere kommuniserer språklige ytringer. Disse kan framkomme enten som monoglossia hvor det ikke gis rom for dialogiske alternativer eller heteroglossia, som åpner for erkjennelse av ulike alternativer, det vil si at det åpnes for flere muligheter for tolking av teksten.

Figur 2 er hentet fra Martin og Whites bok *The Language of Evaluation* (Martin og White 2005:38). Den viser en oversikt over språklige ressurser for evaluering.

Holdning er først og fremst relatert til følelser og hvordan vi reagerer positivt eller negativt på ulike ting og i ulike situasjoner. Holdning deles inn i undergruppene Affect (Følelse), Judgement (Bedømmelse) og Appreciation (Påskjønnelse). Affekt er knyttet til følelser og følelsesmessige reaksjoner uttrykt i tekst. Følelser kan være positive eller negative, og de kan ha ulik styrke, lav, middels eller høy. Følelser kan for eksempel være knyttet til Bedømmelse, som knyttes til etikk og for eksempel vil uttrykke bedømmelse av noens oppførsel eller karakter, gjerne i forhold til regler og forordninger. To underkategorier under Bedømmelse, som begge igjen kan være positive eller negative, er sosial anseelse (for eksempel beundre eller kritisere) og sosial sanksjon (for eksempel lovprise eller fordømme). Følelser kan også være et uttrykk for Påskjønnelse, som er relatert til estetikk og som gir

uttrykk for evaluering eller verdsettelse av objekter eller noe som skjer. Underkategorier her er reaksjon, komposisjon og valuering, og på samme måte som Affekt og Bedømmelse kan disse være positive eller negative.

Gradering er relatert til de to begrepene Force (Kraft) og Focus (Fokus). Når vi snakker om kraft fokuseres det på hvordan vi forsterker eller betoner ord eller uttrykk, med andre ord hvilken kraft som legges i graderingen. En slik kraft kan representeres ved intensivering eller kvantifisering. Fokus blir vanligvis brukt i forbindelse med språklige kategorier som ikke er skalerbare og man må ty til andre måter å forsterke eller forminske på, som følgende eksempel som er hentet fra Martin og Whites bok: De spiller ikke *ekte* jazz, eller de spiller *en slags* jazz (Martin og White 2005:137). Martin og White forstår dialog slik at enhver tekst som ikke har en umiddelbar mottaker også ses på som kommunikasjon. Mottakeren blir en tenkt eller ideell leser, som er til stede i teksten slik avsender definerer ham eller henne.

I denne oppgaven som handler om annengjøring er det mest aktuelt å undersøke om holdninger som kommer til uttrykk er positive eller negative og uttrykker påskjønnelse eller bedømmelse samt hvilken styrke ord og setninger framkommer med i teksten. Jeg vil derfor ikke bruke hele teorien, men fokuserer på Holdning og Gradering siden disse kan belyse problemstillingen min best.

2.4 Kress og van Leeuwen: Den visuelle grammatikken

Aviser er multimodale tekster hvor kommunikasjon og meningsskapning skjer ikke bare ved skriftspråk, men har god hjelp av bilder, titler, illustrasjoner og andre grafiske elementer. En avisside med alle de elementene den rommer utgjør samlet en egen kommunikasjonsarena. Dybdeanalyse av tre avissaker vil utgjøre en stor del av denne oppgaven. Disse sakene består av skrift, bilder, illustrasjoner og andre semiotiske ressurser. For å tolke disse lener jeg meg på Gunther Kress og Theo van Leeuwen, som har skrevet boken *Reading Images. The Grammar of Visual Design* (2010). Boken tar for seg en rekke prinsipper for tolking av visuell representasjon og kommunikasjon (bilder, tegn, illustrasjoner med mer). Framstillingen under bygger på denne boken når annet ikke er indikert. Kress og van Leeuwen er også sterkt inspirert av Halliday, og nevner SFL i forordet til førsteutgaven av boken som et viktig

utgangspunkt for sine egne arbeider (ibid.). I tillegg er de to inspirert av Roland Barthes, som var en foregangsmann i forbindelse med tolking av fotografi, samt gestaltpsykologen Rudolf Arnheim og hans tanker i boken *Kunst og visuell persepsjon*. Kress og van Leeuwen tar opp de tre metafunksjonene fra Halliday og viser hvordan dette begrepsapparatet også fungerer for visuell meningskaping.

Den ideasjonelle metafunksjonen representeres ved bilder som inviterer oss til å forstå verden rundt oss. Dette skjer for eksempel ved at bildets innhold uttrykker ulike former for interaksjon eller prosesser, klassifikasjon, segmentering eller symbolikk (Kress og van Leeuwen 2010:42).

Den mellompersonlige metafunksjonen har å gjøre med hvordan det sosiale forholdet mellom avsender og mottaker er representert, for eksempel ved perspektiv eller blikkretning. Maktforhold kan for eksempel uttrykkes ved å representere en eller flere personer i fugleperspektiv eller froskeperspektiv (Kress og van Leeuwen 2010:140). Kress og van Leeuwen har også et dialogisk syn på skriftlig kommunikasjon: "...texts, literary and artistic texts as much as mass media texts, are produced in the context of real social institutions, in order to play a very real role in social life – in order to do certain things to or for their readers, and in order to communicate attitudes towards aspects of social life and towards people who participate in them, whether authors and readers are consciously aware of this or not" (Kress og van Leeuwen 2010:115).

Den tekstuelle metafunksjonen er relatert til komposisjon og layout og hvordan samspillet mellom ulike semiotiske ressurser bidrar til å fortelle en historie. Kress og van Leeuwen hevder at det finnes tre signifikasjonssystemer under den tekstuelle metafunksjonen som styrer vår tolking både av bilder og layout, nemlig *informasjonsverdi* (information value), *framtrødenhet* (saliens) og *innramming* (framing). For eksempel plasseres ofte gitt informasjon på venstre side i et oppslag og ny informasjon på høyre, mens konstallasjonen ideelt-reelt vanligvis plasseres fra topp til bunn. Viktig informasjon plasseres ofte sentralt, mens man vanligvis finner marginal informasjon i ytterkantene av oppslaget. Enkeltelementer i et oppslag kan komme i konflikt med gitt-nytt-strukturen ved at de gis framtrødenhet (Benestad Hågvar 2007:75), og leseretningen kan dermed bli en annen. Framtrødenhet kan for eksempel uttrykkes ved størrelse, farge eller fokus (Machin 2011:130-8). Som regel ser vi ofte på bildene eller andre større grafiske elementer først, men titler kan også være slike

elementer. Noen ganger indikeres leseretningen ved klare skillelinjer, fargekontraster, vektorer eller tenkte linjer som normalt indikerer en handling, for eksempel bevegelse eller blikkretning. Layout kan også bruke innramming for å styre vår oppfatning av hva som hører sammen på en side. Blikk relateres for øvrig til Halliday og SFL ved at et bilde enten kan gi eller kreve noe som kommunikativ handling (Kress and van Leeuwen 2010:118-24). I tillegg til det konkrete innholdet i bildet (denotasjonen) er det også nødvendig for en god tolking å se på konnotasjonen, som er alle de assosiasjonene bildet eller illustrasjonen gir (Machin 2011:23-25).

Kress og van Leeuwen påpeker selv at boken representerer en «vestlig» grammatikk med de begrensninger på allmenngyldighet dette innebærer, for eksempel med hensyn til leseretning og fargesymbolikk. De framhever også at det dreier seg om en *generell* visuell grammatikk, som skal tilpasses alt fra oljemaleri og tegneserier til avissider og diagram.

Jeg har nå presentert de tre sentrale teoriene i oppgaven, CDA, teorien om evaluering i tekst samt Kress og van Leeuwens visuelle grammatikk. I tillegg til disse har jeg også hatt stor nytte av flere andre forskere, og vil her spesielt nevne Benestad Hågvar og boken *Å forstå avisen*, som har vært til god hjelp spesielt i analysen. I tillegg har det vært interessant å lese Jørgen Poulsens forskningsrapport fra 1996 «At læse avis», hvor han setter fokus på konkurransesituasjonen i Danmark for dagsavisene. Forskere som van Dijk, Elisabeth Eide og Edvard Said har vært viktige for forståelsen av den Andre. Før jeg går over til metodekapittelet vil jeg gå nærmere inn nettopp på begrepet den Andre, før jeg setter strek for teorikapittelet med noen kommentarer om makt og mediert virkelighet.

2.5 Den Andre

Siden min oppgave handler om annengjøring utdyper jeg under dette punktet ideen om den Andre som en bakgrunn for å forstå hvorfor Fædrelandsvennens omtale av barnevernsbanden kan sees som annengjøring. Tanken om den Andre ble tatt opp og utdypet av Edward Said (1979) i boken *Orientalismen* hvor han beskriver hvordan Vesten eller Oksidenten skaper et bilde av Orienten som de Andre, både i vitenskap, politikk, litterært og i media, og dermed samtidig et bilde av seg selv. Mens Orienten framstilles som uberegnelig, statisk, uutviklet og mindreverdig blir Vesten som motpol framstilt som rasjonell, dynamisk, moderne og

overlegen, med andre ord alt vi vanligvis tenker på som positivt, ønskelig og normgivende (Eide 2001:9-17). Kolonimakten gjorde at verdensbildet i litteratur, vitenskap, politikk og journalistikk tok utgangspunkt i den vestlige verden, og verdenshistorien er vestens historie: «My contention is that without examining Orientalism as a discourse one cannot possibly understand the enormously systematic discipline by which European culture was able to manage – and even produce – The Orient politically, sociologically, militarily, ideologically, scientifically and imaginatively during the Post-Enlightenment period» (Said 1979:3).

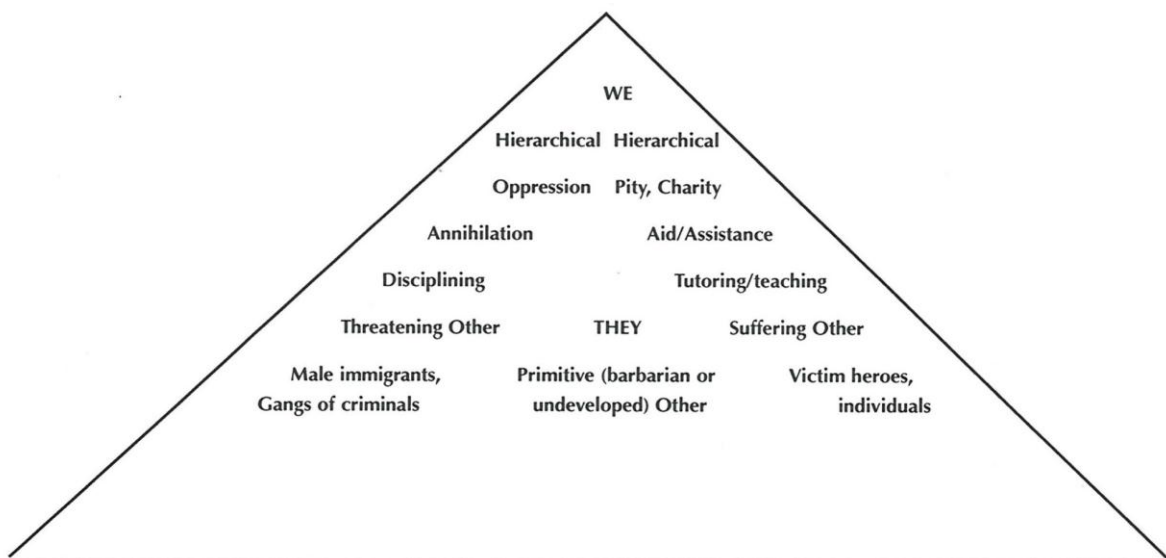
Med dette som bakgrunn brukes i dag begrepet annengjøring ikke bare i forbindelse med den klassiske orientalismediskursen og aksene vest-øst eller sør-nord, men om enhver form for marginalisering, det være seg av rase, nasjonalitet, kjønn eller gruppe. Forskere som Simone de Beauvoir (Beauvoir 1949), Teun van Dijk (van Dijk 1993, 2002) og Stuart Hall (Hall 1997) har knyttet ideen om den Andre til marginalisering av ulike grupper, for eksempel i forbindelse med rasisme (Hall, van Dijk) og kvinner (de Beauvoir). Elisabeth Eide tok opp arven fra de Beauvoir på 90-tallet med undersøkelsen *Kvinnebildet i norsk dagspresse*, og er den i Norge som har forsket mest på annengjøring i media. Hun har også vært redaktør for boken *De der nede. Reportasje utenfor allfarvei* (Eide 2001), hvor hun påpeker at det hegemoniske perspektivet henger igjen fra kolonitiden når journalister skriver om fjerne steder i dag. Eide framholder at annengjøring, som er måten vi konstruerer den Andre på, blir «en form for autoritetsutøvelse i tale, skrift og handling, utført av dem som har makt til å framstille og definere» (Eide 2001:17). Makt, hegemoni og asymmetri er ifølge Eide begreper som klart relateres til annengjøring.

Videre påpeker hun det menneskelige behovet for å konstruere en identitet som samsvarer med det vi selv definerer som «normal», noe som krever at noen andre må defineres som unormale, og hun siterer Sartre på at dersom jøden ikke eksisterte, ville antisemitten ha funnet ham opp. Hun henviser også til Foucault som påpeker at da de spedalske forsvant fra Europa, ble det behov for *andre* andre, og nevner de uproduktive, de kriminelle, de gale og de hjemløse. Som eksempel på hvilke grupper som har overtatt som marginaliserte i dagens samfunn kunne man like gjerne nevnt for eksempel innvandrere, tiggere eller for den saks skyld romfolket. De Andre tillegges de negative egenskapene vi ikke erkjenner i oss selv, og blir på den måten et slags motsatt speilbilde av oss. Den Andres negative egenskaper gjør oss positive i kontrast. Eide siterer Julia Kristeva på at det ofte bare

finnes negative definisjoner av de Andre, og etnologen Magnus Berg på at orientalismen er en lang historie om *det vi ikke er* (Eide 2001:11).

Når underrepresenterte eller marginaliserte grupper omtales, er det ofte i kontekster som understreker annerledesheten. Dette innebærer gjerne stigmatisering og fordømmelse. Stevenson omtaler det slik: “A set of social and cultural characteristics that ‘society’ considers to be abnormal or undesirable” (Stevenson 2003:157). Metaforisk ligger tanken om den Andre nært opp til uttrykk som *out of place*, som uttrykker noe som ikke passer inn eller representerer et avvik fra en normal. Menneskene er tolkende vesener som ut fra vårt behov for strukturering, klassifisering og oppdeling automatisk skaper motpoler. Slik skapes forståelsen av en ”utgruppe” og en ”inngruppe”, som innbefatter en ekskludering/inkludering og et skille mellom *oss* og *dem*. “Claims to ‘identity’ are always caught up in the construction of an inside and an outside” (Stevenson 2003: 26).

I boken *Down there and up here. Orientalism and Othering in feature stories* (Eide 2011) setter Eide et kritisk søkelys på mediers omtale av marginale grupper ut fra et annengjøringsperspektiv. Hun presenterer en pyramide som illustrerer forholdet mellom *oss* og *dem* slik det ofte forekommer i media (figur 3): «The structure shows some stereotypes that researchers have identified in many Western political discourses and media representations of the Other” (Eide 2011:281). Her er nevnt uttrykk som *disciplining*, *threatening Other* og *gangs of criminals*, som alle er interessante i forhold til hvordan barnevernsbanden omtales i materialet mitt. Hierarkiet som uttrykkes i aksene *vi - dem* har klare referanser til kjernebegrep i CDA som makt, hegemoni og ideologi.

Figur 3 er hentet fra boken Down there and up here (Eide 2011:282). Eide kaller den «The We-They Pyramid».

Det er i forståelsen av barnevernsbanden som marginalisert gruppe at det er fruktbart å bruke begrepet de Andre om disse ungdommene. På samme måte som Said fant tekstlige markører som pekte ut den Andre i sin orientalismediskurs, kan man lete etter tilsvarende språklige indikasjoner i materialet som omhandler disse ungdommene. Slike indikasjoner kan være ordvalg eller metaforer som støtter et annerledesbilde, indikerer noe som er utenfor norm, framstiller noe som ukjent, mindreverdig, nytt eller noe som er egnet til å framkalle frykt eller uttrykker makt, asymmetri eller hegemoni. Maktaspektet ved annengjøring kommenterer jeg grundigere under neste punkt.

2.6 Makt og mediert virkelighet

Den teoretiske forståelsen av makt er oppstått ut fra marxistisk tankegods om dominans og utnyttelse samt forestillingen om de herskende klasser og den makten de både har og utøver (Marx 1981). Makt er imidlertid et omfattende begrep med mange avskygninger og som inngår i utallige relasjoner, og inkluderer blant annet definisjonsmakt, normativ makt, påvirkningsmakt, språklig makt, disiplinærmakt, kunnskaps- og kommunikasjonssmakt og så videre. Marginalisering og annengjøring av enkeltmennesker eller grupper vil alltid inneholde elementer av makt, asymmetri og hegemoni. Gudmund Hernes framholder flere steder i boken *Makt og Avmakt* at makt uttrykker en mangel på likevekt ved at noen alltid har mer makt enn andre (Hernes 1975). Slik oppstår det ulike typer gap mellom grupper av mennesker – sosiale gap, påvirkningsgap og kommunikasjonsgap. «Mangel på jevnbyrdighet i kommunikasjon skaper et gap som rommer dominans, utnyttelse, underkastelse og marginalisering» (Adams 2009:142). En sentral forsker når det gjelder makt er Foucault, som var opptatt av disiplinærmakt i samfunnet. Han er kjent for panoptikken, som har sitt utgangspunkt i fengselsovervåking og som betegner en situasjon hvor svært få kan overvåke mange. Etter hvert kom begrepet til å betegne ikke bare et fysisk overvåkingssystem, men til å bli betegnende på det samfunnet vi lever i. Retts- og mediesosiolog Thomas Mathiesen setter spørsmålstegn ved om panoptikonbegrepet gir et riktig bilde av dagens samfunn, og tar til orde for at det er riktigere å bruke begrepet synoptikon, som betegner en situasjon hvor de

store massene har øye med, eller overvåker om man vil, de få. Med dette henviser han til medias rolle som fasilitator for de sakene massenes blikk rettes mot (Mathiesen 2010:23-24).

Tanken om disiplinering og straff er et svært synlig og gjennomgående element i mediedekningen av barnevernsbanden. Bildet av disse ungdommene som “rabiater” og “hyperkriminelle” slik det framkommer i Fædrelandsvennens omtale av dem bidrar til å skape en forståelse for statlig innordningspolitikk: “...the violence of the Other, which provokes fear and moral outrage, and the violence of one’s own state, accepted as necessary, or welcomed as benign to keep the mean world in check” (Adams, 2009:164). Disiplinærmakten har vært et tema også i den norske samfunnsdebatten. Mathiesen er kjent for uttrykket ‘den skjulte disiplinering’, som han bruker om hvordan vi alle er underlagt et maktapparat som vi ikke merker og som blant annet virker gjennom den rollen media har ved å kunne spre holdninger eller forståelse for statlig politikk og offentlige systemer. I omtalen av barnevernsbanden er dette for eksempel aktuelt i forbindelse med det offentlige barnevernet. De som har tilgang til spaltene kontrollerer også hvordan systemene blir omtalt, hvilke synspunkter som kommer fram og hvem som kommer til orde. I en slik posisjon ligger det mye makt. Jan Grue sier det slik: «En viktig form for makt innenfor CDA er definisjonsmakt, altså evnen eller retten til å bestemme hvordan et fenomen eller en gruppe skal avgrensnes og omtales» (Hitching et al 2011:116).

Språklig makt er en del av alle sosiale forhold, enten vi snakker om kommunikasjon mellom staten og den enkelte borger eller en samtale mellom individer eller formidling via mediene. Hvordan vi ordlegger oss, bruker metaforer og retorikk, ord og uttrykk, vil aldri kunne bli tilfeldig eller ufarlig. Vår bruk av metaforer oppstår ikke ut fra intet, og gjenspeiler samfunnet vi lever i (Lakoff og Johnson, 2003). Uttrykket ‘å ha ordet i sin makt’ er velkjent. Rolv Mikkjel Blakar sier i boken *Språk er makt* at man må se ”språk og språkbruk som ein del av ’det store, omfattande sosiale og politiske spelet’” (Blakar 1977:11). Holdninger, posisjoner og maktstrukturer blir formidlet ved innarbeidede og daglige uttrykk som for eksempel *der ute* og *her inne*. Bilder og layout utgjør også et visuelt språk som uttrykker makt og maktrelasjoner.

Forestillingen om den Andre er i seg selv uløselig knyttet til makt og hegemoni. Mathiesen viser til Bourdieu når han snakker om det doksiske rommet, som innebærer det som tas så for gitt at det ikke er gjenstand for diskusjon. Dette begrepet tilsvarer Faircloughs

begrep «common sense». Siden språket konstituerer samfunnet og vice versa, blir noe av det sentrale i den kritiske diskursanalysen nettopp å avdekke hvilke holdninger og hvilken kunnskap som tas for gitt i en tekst. Måten avisene bruker normativ makt og ikke minst defineringsmakt til å mediere virkeligheten på har åpenbare konsekvenser for inndefinering og utdefinering av svake grupper (Mathiesen 2010:212-220). Når mediene definerer adferd som innebærer brudd med doxa som implisitt *utenfor*, ledes vi automatisk inn i annerledesdiskursen.

Jeg har nå presentert de viktigste forskerne, teoriene og utdypet grunnleggende begreper for oppgaven som *den Andre* og *makt*. I neste kapittel presenterer jeg de metodene jeg har benyttet i oppgaven for å belyse problemstillingen.

3.0 Metode

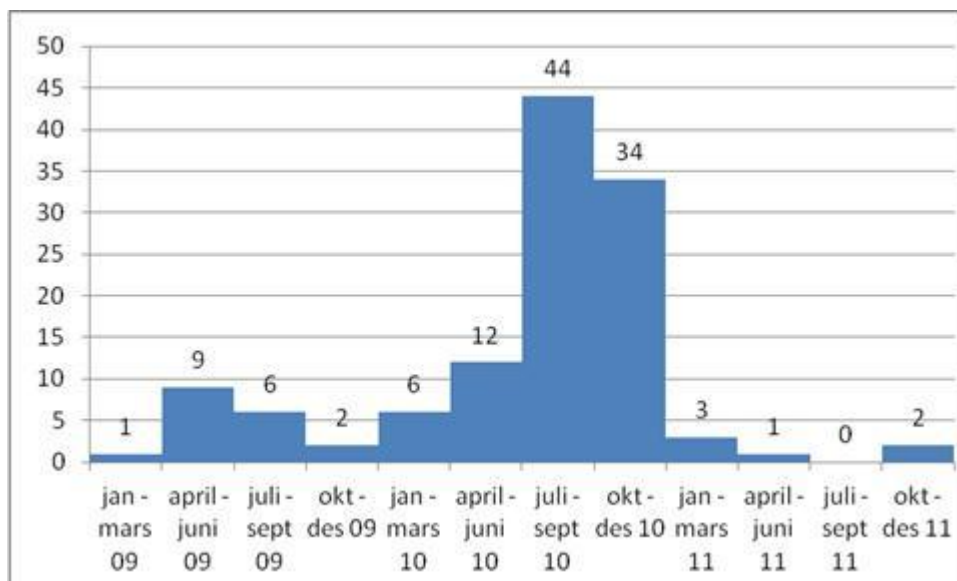
Dette kapitlet handler om hvilke metoder jeg har valgt for å belyse problemstillingen min. Jeg begynner med å gjøre nærmere rede for datamaterialet og dokumentanalysebegrepet, før jeg diskuterer min tilnærming til oppgaven og valg jeg har gjort i prosessen. Jeg redegjør så spesielt for min bruk av titler som en del av analysen, før jeg greier ut om for hvorfor og hvordan jeg har gjennomført en kvantitativ analyse av materialet med henblikk på å velge ut tre saker til dybdeanalyse. Deretter gir jeg en oversikt over hvordan jeg har utviklet tre hovedkategorier for annengjøring til bruk i analysen. Til slutt følger en kritisk refleksjon rundt kvalitet i forskningen generelt og i denne oppgaven spesielt, før jeg avslutter med noen etiske kommentarer til oppgaven.

3.1 Datamaterialet i oppgaven

Det finnes et svært rikholdig materiale som omtaler barnevernsbanden. utfordringen har derfor ikke vært å finne relevant materiale, men å begrense det eksisterende til et håndterbart nivå uten at helheten går tapt. En innledende begrensning har vært å ta utgangspunkt i tekster som har stått på trykk i Fædrelandsvennens papirutgave, noe som innebar at jeg valgte vekk nettutgaven. Selv om det også ville vært interessant å se på nettutgaven hadde dette gjort oppgaven for omfattende, i tillegg til at det ville vært vanskelig å få en oversikt over nettmaterialet siden mediet er mer flyktig enn papirutgaven og redigeres fortløpende.

Jeg vurderte ulike måter å finne materiale på som kunne representere en helhet, for eksempel å inkludere to eksempler fra hver av de ulike sjangrene jeg fant, men følte at dette kunne bli en situasjon hvor jeg ikke fikk representert en naturlig fordeling mellom sjangrene i det materialet som hadde stått på trykk. Jeg vurderte også å bare ta med rent nyhetsstoff, men fikk problemer med å kategorisere flere av sakene som rene nyhetssaker. Til slutt valgte jeg å ta utgangspunkt i alle sakene jeg fant, siden dette ville gi meg et tverrsnitt av medieomtalen. Dette valget ga meg imidlertid en total mengde saker som jeg måtte ta andre grep for å gjøre håndterlig. Det samlede materialet jeg har funnet strekker seg over en periode på tre år fra mars 2009 til november 2011, med en tydelig topp sommeren og høsten 2010. Små notiser i form av enspaltre eller korte tospaltre uten bilder er ikke tatt med i materialet. Jeg har heller ikke tatt med saker hvor barnevernsbanden kun er perifert omtalt, eller i sammenhenger hvor

fokuset er sterkere på hjelpeapparat, offentlige instanser eller andre personer. Leserbreve hadde jeg opprinnelig ikke tenkt å ha med, siden jeg så for meg at det kunne være en stor mengde samt at jeg ønsket å fokusere på avisens egen presentasjon. Jeg fant imidlertid bare ett, og dette er inkludert. Kommentorstoff fra avisens egne ansatte er tatt med. Med disse begrensningene og presiseringene er antall saker jeg tar med i innholdsanalysen 68 og til sammen 120 titler (se illustrasjon 1). Antall titler er større enn antall saker siden flere av oppslagene har relaterte saker på samme side, såkalte ‘saker i saken’.

Illustrasjon 1: Oversikt over forekomst av de ulike sakene i materialet over tid.

Jeg satt altså med et omfattende og rikholdig materiale som samlet forteller en historie om mediedekningen av barnevernsbanden. Styrken med dette er at helheten er tatt godt vare på, mens svakheten som nevnt over er at mengden innebærer at det er uhåndterlig i analysesammenheng. Jeg ønsket å bevare denne helheten så langt som mulig, samtidig som jeg ønsket å gå dypt ned i utvalgte tekstenheter. Helhetsaspektet har jeg tatt vare på ved å analysere evaluerende språk i titlene i materialet, noe jeg har beskrevet nærmere under punkt 3.5. Omfanget av materialet har jeg valgt å gjøre håndterlig ved å gjennomføre en kvantitativ innholdsanalyse som både kan begrense det subjektive elementet i valg av saker, men også framskaffe data om typiske trekk ved materialet samlet sett. Jeg kommer tilbake til den kvantitative analysen under punkt 3.4.

Søk etter saker er foretatt via A-tekst. Søkordene har vært mange, men eksempler på sentrale søkeord jeg har brukt alene eller i kombinasjon er *bande*, *ungdomskriminalitet*,

bussran, Agder, barnevern, tvang, problembarn, 14-åring og 15-åring. I og med at jeg ikke har gått igjennom alle avisene fysisk men har søkt via Atekst, er det sannsynlig at jeg ikke har funnet alle sakene som ble skrevet, selv om jeg gikk igjennom avisene side for side på nettet i de periodene det var skrevet hyppigst om barnevernsbanden. Jeg oppdaget også at Atekst som kilde ikke er hundre prosent etterrettelig. Jeg fant materiale som inneholdt faksimile av tidligere saker som jeg ikke klarte å finne igjen ved søk, selv om jeg søkte både på angitt dato og med angitt tittel fra faksimilen. Ved et par anledninger fant jeg også materiale som lå scannet inn på feil sted. Det materialet jeg har funnet er imidlertid svært omfattende og variert og gjenspeiler medieinteressen, omfanget og dekkningen av saken. Det inkluderer reportasjer, intervjuer, ledere, kommentarer, rettsreportasjer, fagkommentarer, featurelignende saker og leserinnlegg. Siden materialet mitt består av det forskningen kaller dokumenter, vil jeg knytte noen kommentarer til nettopp dokumentbegrepet og dokumentanalyse.

3.2 Dokumenter

Dokumentanalyse er en kjent metode innen kvalitativ forskning, og er ifølge Østbye er et vidt begrep som rommer arkivmateriale, brev og både publisert og upublisert materiale, også medietekster. Felles for dokumentbegrepet er at det dreier seg om en ”kilde som har som sentralt kjennetegn at den inneholder en tekst” (Østbye et al 2007:46). Ian Hodder (1998:112-114) låner ordet *artefakt* eller levning fra arkeologien når han snakker om dokumenter. Han framhever med dette tekster som en del av vår materielle kulturarv som vil være viktig for kvalitativ forskning på grunn av sin varige karakter og fordi de ofte framskaffer informasjon som ikke finnes i muntlig form, og som bidrar til vår forståelse av samfunnet rundt oss.

Medietekster er offentlige, åpne og publiserte dokumenter utformet i en kontekst hvor avsender ikke har visst at de ville bli gjenstand for forskningsanalyse. Det kan derfor være rimelig å anta at slike tekster utgjør et spontant uttrykk for holdninger, dog utformet i en sosial kontekst hvor det forventes å tilstrebe en journalistisk objektivitet. Det kan også være nærliggende å anta at studier av medietekster vil bidra til forståelsen av hvordan virkelighetsbilder konstrueres som sosiale realiteter. Kildematerialet mitt er dokumenter som ikke er forskergenererte (Østbye 2007:47), og som representerer det som Silverman kaller ”naturally occurring data” (Silverman 2010:131). Noen vil si at fordelene med såkalte naturlige data er at forskeren ikke har kunnet påvirke dem, og at de derfor kan studeres og analyseres

som et autentisk uttrykk. Langt på vei kan man ut fra en slik argumentasjon anta at materialet mitt er godt egnet til å belyse og dokumentere annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av barnevernsbanden. På den annen side er det tvilsomt om noen form for data kan anses som objektive eller upåvirket av forskeren. Silverman sier det slik: «No data can be ‘untouched by human hands’” (Silverman 2010:132). Østbye hevder at selv om levninger ikke lyver, kan de lett mistolkes av forskeren (Østbye et al 2007:412), og det er spesielt viktig for en forsker å tenke på kildekritikk med henblikk på hvilke stemmer som høres i massemediene. Mektige aktører kan påvirke både valg av vinkel og konkret innhold i framstillingen av en sak (ibid.:41). Allern stiller spørsmålet om hvor frie nyhetsmediene egentlig er (Allern 1996:12). Han peker også på hvordan aktører både i næringsliv og offentlig sektor bruker sine kunnskaper om nyhetskriterier og mediernes arbeidsmåter til å påvirke mediebildet (Allern 1997:249). Herman og Chomsky (1994) peker på de samme mekanismene i sin bok *Manufacturing Consent*.

3.3 Metodisk tilnærming

Det mest grunnleggende valget ved starten på en forskningsprosess er mellom kvantitativ og kvalitativ analyse. Noen problemstillinger kan belyses på en god måte ved begge metodene, mens ved andre prosjekter kan den ene eller andre metoden av åpenbare grunner passe best. (Silverman 2010:117-136). Alle forskningsmetoder har imidlertid både styrker og svakheter, og det viktigste spørsmålet når man skal velge metode er hvordan man best kan belyse den aktuelle problemstillingen (ibid.).

Med tanke på min problemstilling er både kvantitativ og kvalitativ metode mulig. Jeg kunne ha nærmet meg problemstillingen min ved å kartlegge innholdet i materialet i en ren kvantitativ undersøkelse og slik påvist kvantifiserbare forekomster av ulike trekk ved materialet. En slik tilnærming ville imidlertid manglet den ekstra dimensjonen en kontekstforståelse vil gi. Kvantitativ forskning assosieres med objektivitet og systematikk og gir gode svar på forskningsspørsmål som blir best belyst av tall og statistikk, men kan ha problemer med å fange opp nyansene i språk som kan bidra til å belyse problemstillinger som min. Her har kvalitative metoder klare fordeler med henblikk på å fange mening og meningsskaping, ikke bare i konkrete tekster, men også det som står ‘mellom linjene’. Begrepet nomotetisk betegner noe lovmessig og er tradisjonelt knyttet til kvantitativ

forskning, mens ideografisk henspiller på noe enkeltstående og forbindes med kvalitativ forskning (Ryen 2010:30). En ideografisk tilnærming og kvalitativ metode vil altså kunne belyse forskningstemaet og problemstillingen min best. Østbye framholder også kvalitative metoder som egnete metoder til å forstå medietekster (Østbye et al 2007:59).

Det finnes mer enn én metode for å analysere tekster kvalitativt. Jeg kunne valgt å gjennomføre en ren tekstanalyse, men ville da mistet de aspektene som ville bli tilført analysen ved å se den i lys av kontekst. Valget mitt falt derfor på kritisk diskursanalyse, som bedre vil kunne hjelpe meg å belyse problemstillingen (se teorikapittelet for utgreiing om CDA og begrunnelse for å bruke dette i oppgaven). Jeg ville dybdeanalysere et mindre antall saker før jeg gjennomførte en analyse av situasjonskonteksten og kulturkonteksten etter Faircloughs modell. Jeg hadde opprinnelig tenkt å selv velge ut tre typiske saker til dybdeanalyse, men i løpet av prosessen med å samle inn materiale så jeg at det fantes mange saker i materialet som kunne egne seg. Det ville derfor bli en utfordring å velge ut saker uten at valget ble svært subjektivt.

Jeg ønsket fremdeles å holde på det kvalitative fokuset, men bestemte meg for også å foreta en kvantitativ innholdsanalyse (Østbye et al 2007:210). Denne innholdsanalysen vil være til hjelp når det gjelder å velge saker som er representative for det samlede materialet på en objektiv måte, og i tillegg vil den kunne gi informasjon om forekomster av ulike virkemidler i et helhetlig perspektiv. Hensikten med en slik innholdsanalyse er altså primært å tilføre oppgaven et systematisk, og så langt som mulig objektivt, forsøk på å finne ut hva som var typisk for de største oppslagene og hvor jeg ville finne det mest innholdsrike materialet. På denne måten vil jeg lettere kunne ha belegg for å velge de rette sakene for en dybdeanalyse, med tanke på å finne det Geertz kaller ”thick descriptions” eller fyldige data (Geertz i Emerson et al 1995:10). Denne kvantitative analysen vil også gi meg verdifull informasjon om hva som er typiske trekk i materialet. Under neste punkt greier jeg ut om hvordan jeg gjennomførte denne kvantitative innholdsanalysen.

I analysesammenheng finnes det tre muligheter når det gjelder å velge metodisk tilnærming: deduksjon, induksjon og abduksjon (Hitching et al 2011:18-19). Å arbeide deduktivt vil si å ha en utgangshypotese som forskningsmaterialet testes opp mot. Induktiv forskning går den andre veien og tar utgangspunkt i materialet, som brukes til å formulere en teori eller hypotese. Abduksjon er en rekonstruerende metode (ibid.) hvor analysearbeidet

består i «å finne mønstre i datamaterialet som kan bidra til en overordnet forståelse av det fenomenet som undersøkes» (Hitching et al 2011:18). Et viktig skille mellom deduksjon/induksjon og abduksjon er at abduksjon alltid tar hensyn til hvordan materialet kan forstås i en kontekst (ibid.). I denne oppgaven arbeider jeg etter abduktiv metode.

3.4 Kvantitativ innholdsanalyse

For å redusere det omfattende materialet på en måte som begrenser det subjektive elementet i utvelgelsen av data gjennomfører jeg en kvantitativ innholdsanalyse. Hensikten med denne undersøkelsen er først og fremst å finne hvilke saker som inneholder mye og variert informasjon, slik at det blir tydelig hvilke saker som har potensiale for høyt tolkingsutbytte. I tillegg vil den framskaffe nyttig informasjon om hva som er typiske virkemidler for den totale deknningen.

For å finne hvilke saker som peker seg ut som egnede saker til analyse gir jeg poeng for faktorer som tilkjenner at avisen selv har tillagt innholdet prominens. Eksempel på slike elementer kan være plassering eller omfang i avisen som forsidehenvisning eller forsideoppslag, hvilke sider saken har stått på, om saken er satt over to eller flere sider og så videre. Jeg gir også poeng til de semiotiske ressurser som finnes i saken, som for eksempel bilder, «saker i saken», grafiske elementer, intertekstualitet og annet som kan tillegges vekt ved oppslaget som ikke dekkes av kategoriene som er nevnt. Slike elementer spesifiseres i oversikten og gis et eller to poeng etter min vurdering. Ut fra hvor framtrødende et slikt element er har jeg gitt det ett eller to poeng. Eksempel på elementer som har fått poeng under dette kriteriet er for eksempel det jeg har kalt 'spesielt dominerende grafisk element på siden', som i saken med tittelen «16 ranere med 666 straffbare forhold», som er en av de sakene som peker seg ut for dybdeanalyse. I denne saken presenteres 16 silhuetter av unge lovbytere i et svært tungt element oppe og midt på en dobbeltside. Jeg er klar over at vurderingen av hva som skal gis poeng i en slik kategori er et subjektivt element, men ser det som en nødvendig tydeliggjøring av sterke og overtydelige virkemidler i avisen. Skrift gis ikke poeng, siden alle sakene nødvendigvis inneholder dette.

I skjemaet jeg bruker for analysen er hver tittel nummeret og oppført med hvilke dato den sto på trykk. Det er angitt hvorvidt saken har vært oppslagssak eller henvisningssak på

forsiden. Jeg angir også sideplassering inne i avisen før jeg registrerer de ulike semiotiske ressursene på sidene. Siden flere av sakene har hatt førstesidehenvisninger og saker i saken, har jeg bare knyttet de semiotiske ressursene til oppslaget sett under ett ved den tittelen som var hovedtittel i oppslaget. Hvilke titler som har stått på trykk i samme sak kan leses ut av skjemaet ved å se på dato.

Senere i dette kapittelet kommer jeg til å greie ut om hvordan jeg har utviklet tre kategorier for annengjøring som jeg bruker som en hjelp i analysearbeidet (Utenfor norm, Makt og Avstand). Disse kategoriene ser jeg som tegn på annengjøring, og de forklares nærmere under punkt 3.6. Siden det kan være interessant å se en samlet oversikt over både hvor mange og hvilke saker som bærer i seg elementer av disse kategoriene, har jeg angitt dette i en egen kolonne. Disse gir imidlertid ikke poeng.

Det er rimelig å anta at de sakene som oppnår en høy samlet poengsum vil utgjøre fyldige data. Den samlede poengsummen ligger til grunn for det endelige utvalget jeg gjør av hvilke saker som skal dybdeanalyseres. Poeng for de ulike elementene er gitt slik:

Poenggivende faktorer	Poeng
Forsidehenvisning (saken er nevnt på forsiden)	1
Forsideoppslag (saken er hovedsak på forsiden)	2
Dobbeltsidig oppslag	1
Flere sider enn dobbelttoppslag	1
Ulike former for semiotiske ressurser – 1 poeng per type (bilder, faksimile, faktaboks, uthevet sitat, illustrasjon, tabell, annet spesifisert)	Avhengig av antall
Mer enn fem bilder til saken (forside medregnet) gir et ekstra poeng	1
Intertekstualitet/kildehenvisning (faksimile ikke medregnet)	1
«Sak i saken» (flere relaterte saker med egne titler på siden)	1
Annet, spesifisert (se forklaring over)	1-2

Illustrasjon 2 – oversikt over hva som gir poeng i den kvantitative undersøkelsen.

Det kan innvendes at denne måten å velge ut saker med fyldige data kan ses som en konstruksjon som uansett har et subjektivt element, i og med at det er jeg som velger ut og poengsetter kriteriene. Jeg har imidlertid valgt kriterier som både journalister og lesere vil forbinde med elementer som bidrar til at en sak framstår som viktig i avisen. Man kan allikevel diskutere enkeltkriterier, som for eksempel hvor mange bilder en sak skal inneholde før dette gir et ekstra poeng, eller om kildehenvisning skal utløse poeng. Jeg har imidlertid valgt å poengsette dette siste siden disse kildene utgjør en form for intertekstualitet som i svært mange tilfeller kan ses som identitetsskapende i en større sammenheng (henvisning til politirapporter, lovverk, FNs barnekonvensjon med mer). Faksimile har jeg ikke regnet som

kilde eller intertekstualitet i denne sammenhengen, men i stedet gitt det poeng som multimodalt element.

En annen innvending til denne kvantitative innholdsanalysen er at den sannsynligvis ikke er fullstendig, i den forstand at jeg neppe har funnet alle oppslagene om barnevernsbanden. Ut fra dette kan det stilles i tvil om resultatene er gyldige eller valide. Jeg forsvarer imidlertid bruken av Atekst i oppgaven med at jeg har funnet et så variert og rikholdig materiale at det samlet bør kunne representere en helhet på en god nok måte.

På bakgrunn av denne innholdsanalysen står jeg igjen med tre saker som klart peker seg ut som mest innholdsrike ut fra en vekting av enkeltelementene. Alle sakene sto på trykk i den perioden hvor mediedekningen var mest intens. Jeg viser til analysekapittelet for en nærmere kommentar og vedlegg A for hele undersøkelsen, men presenterer sakene kort her:

08.04.10: I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet. Saken ble presentert med oppslag på førstesiden, og opptok side fire og fem inne i avisen. Følgende semiotiske ressurser og andre poenggivende faktorer: Bilde (ett), sitat, grafisk element, rulleblad, tabell, intertekstualitet: Politiet, spesielt dominerende grafisk element (rød understreking i tittel), vektet med 1. Denne saken fikk en poengsum på 10.

16.09.10: Fylkesmannen: Barnevernet må bruke mer tvang. Saken hadde både oppslag på førstesiden pluss en egen henvisning. Inne i avisen ble saken presentert som dobbeltsidig oppslag på side to til tre, men også side fire og side seks var relatert til temaet. Følgende semiotiske ressurser og andre poenggivende faktorer: Bilder (2), Faksimile, Saker i saken, Intertekstualitet: Ja, Spesielt dominerende grafisk element som dominerer oppslaget og tar ca 3/5 av plassen på siden, vektet med 2. Denne saken fikk en poengsum på 11.

08.10.10: De kriminelle barnevernsbarna: 16 ranere med 666 straffbare forhold. Saken hadde oppslag på førstesiden og sto på side to, tre og fire inne i avisen. Følgende semiotiske ressurser og andre poenggivende faktorer: Bilder (8), Illustrasjon/silhuett, Link til video, Sak i saken, Vignett: De kriminelle barnevernsbarna, kommentar, Spesielt dominerende grafisk element (silhuett), vektet med 2. Saken ble gitt en poengsum på 12.

I analysen av de tre sakene har jeg kun tatt med forsiden samt det dobbeltsidige oppslaget, siden dette utgjør en mer sammenhengende analyseenhet enn om jeg skulle tatt med de ekstra sidene i sak nummer to og tre.

3.5 Bruken av titler i analysen

Titler er på mange måter en egen sjanger, og har to funksjoner – de skal være informative, dvs si noe om hva saken handler om, og de skal være interessevekkende slik at du får lyst til å lese saken (Brurås 2006:131). Det siste elementet innebærer at man ofte velger ekstra verdiladde

ord for å engasjere og vekke interesse. En fare med dette er at man ‘selger’ saken *for* mye, og bruker ord som kan gå langt utover innholdet (ibid.:132). Tittelen på en sak slik den er levert av den skrivende journalisten endres dessuten ofte av desken som er ansvarlig for totalpresentasjonen av oppslaget. Dette gjøres for at saken skal oppfattes som enda mer interessant å lese, og kalles i pressekreter å ‘spisse saken’. Statistikken til Pressens faglige utvalg (PFU) viser at nettopp titler som går for langt er, og har vært i en årrekke, et av de vanligste brudd på norsk presseskikk. Uansett vil titler ofte være språk satt på spissen. Slik sett kan det hevdes at de ikke nødvendigvis er direkte representative for innholdet i saken for øvrig. Dette gjør dem imidlertid ikke mindre interessante i analysesammenheng, og de blir kanskje nettopp derfor enda mer interessante å analysere separat med tanke på annengjøring.

I denne oppgaven gjennomfører jeg en analyse av titlene i materialet med utgangspunkt i Martin og Whites evalueringsmodell. Jeg har valgt å ta med de delene av modellen som best kan belyse problemstillingen. Hensikten med denne analysen er å belyse annengjøring i teksten fra en annen vinkel, ut fra antagelsen om at negativ bedømming kan uttrykke annengjøring. Jeg har tidligere vist hvordan titlene kan ses som representative for den samlede narrasjonen i saken, og vil se på denne tittelanalysen som en måte å ta vare på helheten i materialet på. Titlene ses på med tanke på om de uttrykker en følelse, og om denne følelsen er i form av bedømmelse eller påskjønnelse. Dernest angis om bedømmelsen eller påskjønnelsen er positiv eller negativ, og jeg angir en gradering av den. Graderingen kan bestå av styrke, som angis som at den enten hever eller senker styrken. Det stedene jeg har kunnet identifisere hvilken følelse det er som uttrykkes i teksten har jeg skrevet dette inn i skjemaet. En del av titlene følges av en kort utdypende kommentar.

Det kan virke som en overforenkling å bruke titler som grunnlag for en egen analyse og som representative for mediedekningen, men jeg har vist med historien om barnevernsbarna i innledningen at de på mange måter nettopp er uttrykk for en komprimert utgave av den totale narrasjonen. Titlene er vårt første møte med sakene det skrives om i avisene, og det er verdt å merke seg at slik aviser ofte konsumeres er det mange som bare skimleser innholdet ved å kikke på titlene, de såkalte tittelrytterne. Dette kan medføre at inntrykket man får av en sak hvis man leser på denne måten kan være sterkere eller mer polarisert enn om man hadde lest hele saken. Eide sier det slik: : “A reason for highlighting textual elements like lead, subtitles, or captions is that many readers only register these parts, look at the photos, and then go on to the next page with an impression (however limited) of

what the story was about” (Eide 2011:187). Å se nærmere på evaluering i titler kan bidra til å belyse min problemstilling ved at annengjøring som tidligere beskrevet er relatert til noe som bedømmes på en negativ måte. Siden titler ofte består av språk satt på spissen kan de derfor muligens gjenspeile annengjøring med spesiell tydelighet.

3.6 Utviklingen av kategorier for annengjøring

Som utgangspunkt for analysearbeidet ønsket jeg å finne en modell for å kategorisere funnene på en måte som tar opp i seg de viktigste avskygningene av annengjøring uten å være overforenkjende.

Anne Ryen viser i boken *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid* (Ryen 2010:149-50) hvordan man kan jobbe med å slå sammen mindre enheter til samlende kategorier, og jeg har gjennomført en lignende prosess. Ut fra forståelsen av hvordan annengjøring arter seg i tekst slik jeg har møtt den blant annet hos Said (Said 1979) og Eide (Eide 2001), (Eide 2011) og andre forskere har jeg utarbeidet en liste over ulike måter å uttrykke annengjøring på i medietekster. Denne listen ser slik ut:

Framstilling av noen som mindreverdige eller på en implisitt/eksplisitt diminuerende måte
Framstilling av noen som at de er egnet til å framkalle/skape frykt eller negative følelser
Noe som er avvikende fra eller utenfor norm
Noe ukjent eller nytt
Negativ stereotypi eller identitet, individ eller gruppe
Nedlatende eller negativ omtale/karakteristikk/vurdering
Asymmetri, makt eller hegemoni
Noe som uttrykker fysisk eller psykisk avstand til «oss»
Uttrykk for ønske om avstand i forhold til noen
Negative metaforer
Framstilling av noen som den svake part
Framstilling av noen eller egenskaper ved noen som uønsket
Ordvalg/metaforer som støtter et annerledesbilde
Ord som innebærer en implisitt negativ vurdering
Språklige avstandsmarkører (fysisk, psykisk)
Ord som spiller på medlem/ikke medlemsproblematikk
Semiotiske ressurser som uttrykker definisjonsmakt

Alle disse kategoriene kan relateres til uttrykk for annengjøring, men det er lite konstruktivt å operere med så mange i praktisk analysearbeid. Mange av dem overlapper hverandre også. Etter å ha gruppert dem på mange ulike måter, kom jeg imidlertid fram til tre fellesnevner som dekker alle underkategoriene: Utenfor norm, Makt og Avstand. Jeg bruker stor bokstav i oppgaven når jeg vil referere til disse kategoriene. Applikert på listen over ser det slik ut (Utenfor norm er angitt med U, Makt med M og Avstand med A):

Framstilling av noen som mindreverdig eller på en implisitt/eksplisitt diminuerende måte U
 Framstilling av noen som at de er egnet til å framkalle/skape frykt eller negative følelser U
 Noe som er avvikende fra eller utenfor norm U
 Noe ukjent eller nytt U
 Negativ stereotypi eller identitet, individ eller gruppe U
 Nedlatende eller negativ omtale/karakteristikk/vurdering U
 Asymmetri, makt eller hegemoni M
 Noe som uttrykker fysisk eller psykisk avstand til «oss» A
 Uttrykk for ønske om avstand i forhold til noen A
 Framstilling av noen som den svake part U, M
 Framstilling av noen eller egenskaper ved noen som uønsket U
 Ordvalg/metaforer som støtter et annerledesbilde U
 Ord eller metaforer som innebærer en implisitt negativ vurdering U
 Språklige avstandsmarkører (fysisk, psykisk) A
 Ord som spiller på medlem/ikke medlemsproblematikk U,A
 Semiotiske ressurser som uttrykker definisjonsmakt M

Utenfor norm dekker betegnelser som indikerer avvik, annerledeshet og gjerne en negativ vurdering. *Makt* uttrykker enhver form for fysisk eller psykisk maktbruk eller ønske om dette, herunder tvang, som er et sentralt begrep i mange av sakene i materialet. *Avstand* har å gjøre med et uttrykt eller implisitt ønske om fysisk eller psykisk avstand til noen, eller utsagn der noe uttrykkes som fjernt fra 'oss'. Da jeg prøvde å bruke disse tre samlekategoriene i analysen opplevde jeg at de var svært godt egnet til å sortere materialet og belyse problemstillingen. Jeg hadde funnet en forenklet form jeg kunne utføre en praktisk analyse etter, uten at noen av de kategoriene jeg hadde operert med innledningsvis gikk tapt. Det er verdt å legge merke til at ikke sjelden kan to eller alle tre av kategoriene relateres til et uttrykk, en setning eller en framstilling. Jeg kommer tilbake til dette i analysen.

3.7 Kvalitet i forskning

I dette delkapittelet vil jeg innledningsvis si noe om hva som kan indikere kvalitet i forskning, og peke på noen vanlige ankepunkter mot kvalitativ forskning i så henseende. Deretter redegjør jeg for hvilke grep jeg har gjort for å styrke den forskningsmessige kvaliteten i denne oppgaven.

Kvalitet i forskning er tradisjonelt forbundet med validitet, reliabilitet og generalisering. Validitet uttrykker forskningens gyldighet og etterprøvbarehet (Hitching et al 2011:19), og er et uttrykk for hvor godt egnet den valgte metoden er for å belyse problemstillingen, eller at man faktisk måler det man ønsker å måle (Østbye 2007:25). Reliabilitet på sin side viser til pålitelighet og nøyaktighet i forskningsarbeidet. Generalisering indikerer at resultatene av forskningen er reproduserbare eller overførbare. Den kvalitative

forskningen, som utgjør det vesentlige av min oppgave, kritiseres ofte på alle disse områdene. Kritikerne (Ryen 2010) hevder den kvalitative forskningen er upresis og subjektiv siden fokuset er på tolking og ord snarere enn tall og statistikk, og derfor ikke gir valide data. Validiteten settes også under angrep ved at avvikende tilfeller ofte forbigås i stillhet. Reliabiliteten utfordres spesielt ved det subjektive elementet i forskerens rolle i forbindelse med utvelgelse og tolking av data, faren for ledende spørsmål med mer. Når det gjelder generaliserbarhet er det et vanlig ankepunkt at kvalitativ forskning ikke innebærer noen reell mulighet for å reprodusere resultatene. Dette begrunnes med at den konkrete forskningssituasjonen aldri vil være den samme hvis for eksempel et intervju blir gjentatt av en annen forsker, siden hver slik situasjon vil ha et unikt element av øyeblikksdynamikk, og to personer vil dessuten nærme seg en tolking med ulik erfaringsbakgrunn, ulikt fokus og ulike forutsetninger. I tillegg hevdes det at resultatene heller ikke er overførbare siden utvalgene ofte anses for små til å være representative.

Østbye (2007:118) peker på at det er omdiskutert hvorvidt kravene til validitet, reliabilitet og generalisering er relevante krav i forbindelse med kvalitative metoder. Kvalitativ forskning karakteriseres av at det fokuseres på å si mye om et lite område. Å fokusere på kvalitative data som ord og bilder, ustrukturerte intervju og observasjon gir en annen type data enn tall og statistikker, men er ikke dermed mindre verdifull. Østbye viser til Thagaard (Thagaard i Østbye 2007:118), som tar i bruk ”begrepene troverdighet og bekreftbarhet framfor reliabilitet og validitet, og overførbarhet framfor generaliserbarhet”. Hitching og Veum framhever at det ikke er mulig for diskursanalytikeren å gjøre objektive beskrivelser av data: «Målet med slike undersøkelser er gjerne å forstå heller enn å forklare. Analyseresultatene er et resultat av forskerens fortolkningsprosesser, og det er forskerens forståelse av mening i menneskeskapte prosesser som er sentral» (Hitching et al 2011:19-20). Dette innebærer ikke at diskursanalytikere hverken kan eller bør etterstrebe validitet i analysearbeidet: «Validiteten i analysen oppnås derimot ikke ved å unngå fortolkning, men ved at forskeren gjør sin egen analyseprosedyre mest mulig eksplisitt, gjennomsiktig og sammenhengende» (ibid.).

En vanlig metode for å sikre kvalitet i forskning er triangulering. Triangulering er opprinnelig et begrep hentet fra navigering, og som bidrar til å bekrefte en posisjon med stor sikkerhet med referanse til to faste punkter. Overført til forskningssammenheng betyr dette at hvis man bruker to metoder som begge støtter det samme resultatet vil dette være et godt

argument for å si at resultatene er allmenngyldige, i og med at de er reproduerbare med forskjellige metoder. Ifølge Arksey og Knight finnes det fire måter å gjøre dette på: Teoretisk triangulering, forskermessig triangulering, metodisk triangulering og datatriangulering (Arksey og Knight i Østbye 2007:120). Noen forskere, for eksempel Silverman (2010:134) er skeptiske til å se triangulering som et sannhetsbevis, men mener metoden uansett kan være velegnet for å utdype data og oppnå større forståelse. Laurel Richardson foreslår å bruke betegnelsen *crystallization* i stedet for triangulering (Richardson 2000:934), ut fra krystallens egenskap til å frambringe ulike fasetter av et bilde.

I denne oppgaven søker jeg å styrke kvaliteten på tre måter. For det første bruker jeg teoritriangulering ved å bruke to ulike metoder for å belyse problemstillingen – Faircloughs kritiske diskursanalyse og Martin og White evalueringsteori. For det andre utfører jeg en metodetriangulering (Silverman 2010:132) ved at jeg supplerer kvalitative metoder med kvantitative i forbindelse med utvelgelsen av hvilke saker jeg skal dybdeanalysere. For det tredje inkluderer jeg er diskusjon av avvikende tilfeller i min analyse. Poppers falsifikasjonsprinsipp uttrykker at jo flere avvikende tilfeller en teori kan ta opp i seg, jo sterkere står den (Ryen 2010:188).

Som nevnt i teorikapittelet fordrer CDA et sosial-politisk engasjement på vegne av svake grupper. Med et slikt utgangspunkt er det alltid en fare for at forskeren ikke klarer å forholde seg nøytral/objektiv til materialet, tolking eller forskningsspørsmål, eller i alle fall går til et forskningsverk med klare sym- eller antipatier. Dette kan selvsagt påvirke tolkningen. Det som er viktig i metodisk sammenheng er «at man som forsker i en analyseprosess i størst mulig grad er eksplisitt, bevisst og tydelig på hvilken bakgrunnskunnskap, hvilket verdisyn og hvilke holdninger man har til det eller de fenomenene man vil studere (Hitching et al 2011:21). Disse betraktningene leder meg videre til noen etiske refleksjoner rundt oppgaven.

3.8 Etikk og eget ståsted

Etikk er viktig på alle felt i livet, og også forskningen har sin egen etikk. Dette kan gjelde spørsmål om integritet, personvern, håndtering av informasjon og informanter, publisering av resultater eller hensyn rundt betalingsforskning (Østbye 2007:28-36). Anne Ryen omtaler ulike etiske dilemma forskeren kan komme opp i (Ryen 2010:206-215). I tillegg er det alltid

viktig med refleksivitet rundt eget ståsted. Det subjektive elementet kan en kanskje aldri helt unngå, men det er mulig å gjøre slike forhold mest mulig transparente. Dette kapittelet skrives for å sette søkelyset på etiske hensyn i oppgaven.

Jeg ønsker et mest mulig transparent forhold rundt mitt ståsted og min bakgrunn for å velge å forske på annengjøring av barnevernsbanden. I en slik sammenheng er det naturlig å opplyse om at jeg kjenner en nær pårørende til et av barna i barnevernsbanden. Dette har sannsynligvis bidratt til at den interessen jeg hadde for saken i utgangspunktet ble enda sterkere. Vedkommende kjenner til dette forskningsprosjektet, men har ellers ikke vært involvert i noe som angår oppgaven.

Jeg har også et klart sosialt engasjement i denne saken, og ønsker med oppgaven å bidra til å rette søkelyset mot forhold i samfunnet som jeg føler trenger denne oppmerksomheten. Dette kan selvfølgelig påvirke min fortolkningsramme.

En annen etisk dimensjon handler om relasjonen til tekstprodusentene. Siden avistekstene jeg bruker i oppgaven har vært publisert, og dermed er tilgjengelig for offentligheten uten begrensninger, har jeg ikke spurt de ulike opphavsmennene/ journalistene om å bruke dette materialet i en forskningssammenheng, hvor de kan bli identifisert som ”journalister som driver med annengjøring av unge mennesker”. For å unngå dette, har jeg valgt å unngå å referere til journalistene med personnavn i analysen. Det kan være at konteksten, altså en forskningssammenheng i stedet for generell mediekonsumpsjon, endrer betingelsene her, selv om jeg ikke bruker navnene på noen journalister i oppgaven og det dreier seg om et større antall som har bidratt til de ulike tekstene. Som nevnt tidligere kan man dessuten like gjerne se desken som avsender, siden desken i stor grad har bidratt til den samlede framstillingen. Ut fra en slik problemstilling søkte jeg Personvernombudet om vurdering av oppgaven, men ombudet har ikke funnet at den omfattes av meldeplikten. Svarbrevet er lagt ved oppgaven som Vedlegg D.

I neste kapittel gjennomfører jeg de ulike delene av analysen. Først tar jeg for meg den kvantitative analysen som både skal være grunnlag for å velge ut tre typiske saker til dybdeanalyse samt å gi informasjon om hva som er typiske trekk ved materialet sett under ett. Deretter utfører en analyse av titlene med tanke på evaluerende språk, før jeg gjennomfører jeg en dybdeanalyse av tre saker. Til slutt gjennomfører jeg analysen av de to ytterste nivåene

i CDA, situasjonskonteksten og kulturkonteksten, før jeg slutter med en kort diskusjon rundt avvikende tilfeller i materialet.

4.0 Analyse

I dette kapittelet presenterer jeg først den kvantitative innholdsanalysen, som både skal identifisere tre saker med potensiale for høyt tolkingsutbytte til dybdeanalyse, samt gi informasjon om hva som er typiske virkemidler i den totale mediedekningen av denne saken. Deretter gjennomfører jeg en analyse av titlene med tanke på evaluerende språk, før jeg dybdeanalyserer de tre sakene som peker seg ut. Til slutt analyserer jeg situasjonskonteksten og kulturkonteksten, før jeg avslutter med en kort kommentar om avvikende tilfeller i materialet.

4.1 Kvantitativ innholdsanalyse

Dette kapittelet er en oppsummerende framstilling av den kvantitative innholdsanalysen, som er vedlagt oppgaven. Jeg presenterer de tre sakene som pekte seg ut, før jeg setter søkelyset på hva som er typiske trekk for de ulike sakene samlet sett og hvordan analysen har bidratt med for å belyse problemstillingen. Etter å ha gjennomført analysen slik jeg har beskrevet under punkt 3.4, står jeg igjen med sakene i figur 4, som skiller seg ut med en poengsum på henholdsvis 10, 11 og 14. Ingen av de andre sakene oppnådde en så høy poengsum. Det var imidlertid fire saker som fikk ni poeng, og tre som fikk åtte og åtte saker som fikk syv poeng, så det er dekning for å si at mye av materialet var svært innholdsrikt. Under presenteres de tre sakene som pekte seg ut, og som jeg skal dybdeanalysere senere i dette kapittelet. Jeg kommenterer derfor ikke disse nærmere nå.

Nr	Dato	Tittel	Forside	Side	Semiotiske ressurser/ annet (spesifisert)	Utenfor norm, Makt, Avstand	Sum
25	08.04	I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet	Oppslag	4-5	*Bilde (1) *Sitat *Rød understrekning i tittel *Rulleblad * Inter-tekstualitet: Politiet * Spesielt dominerende grafisk element vektet med 1	U, M	10
63	16.09	Fylkesmannen: Barnevernet må bruke mer tvang	Oppslag + henvisning	2-3-4 (+ 6)	*Bilder (2) *Faksimile *Saker i saken	U, M, A	11

					* Inter-tekstualitet: Rettighetsforskriften * Spesielt dominerende grafisk element vektet med 2		
86	08.10	De kriminelle barnevernsbarna: 16 ranere med 666 straffbare forhold	Oppslag	2-3-4	*Bilder (8) *Illustrasjon *Silhuett *Link til video *Sak i saken *Vignett: De kriminelle barnevernsbarna *Kommentar * Spesielt dominerende grafisk element vektet med 2	U, M	14

Figur 4: De tre sakene som den kvantitative innholdsanalysen peker ut til dybdeanalyse.

Innholdsanalysen ga også informasjon om hvilke virkemidler som er brukt samt forekomst av disse i den redaksjonelle omtalen av barnevernsbarna. Dette vil kunne si meg noe om hvordan annengjøring skapes i tekstene.

Virkemidler	Antall	Av totalt	Prosent
Faksimile	25	68 saker	36,76%
Rulleblad	2	68 saker	2,94%
Dobbeltside	36	68 saker	52,94
Førstesidehenvisning	23	68 saker	33,82
Førstesideoppslag	19	68 saker	27,94
Førsteside, henvisning + oppslag	42	68 saker	61,76
Saker i saken	35	68 saker	51,47
Silhouettegning	4	68 saker	5,88
Intertekstualitet	10	68 saker	14,71
Faktaboks	22 (noen ganger flere i samme sak)	68 saker	32,35
Sitat	27	68 saker	39,71
Utenfor norm	74	120 titler	61,67
Makt	43	120 titler	35,83
Avstand	22	120 titler	18,33
U+M+A	14	120 titler	11,67

Figur 5: Vanlige virkemidler i omtalen av barnevernsbanden i antall og prosent samt forekomst av førstesidehenvisning, førstesideoppslag og dobbeltsidig oppslag. Figuren angir også hvor mange av sakene som inneholder elementer av Utenfor norm, Makt og Avstand.

Av tabellen ser vi at så mye som nærmere 62 prosent av sakene har hatt enten henvisning eller oppslag på førstesiden, og nesten 53 prosent har hatt en presentasjon på to sider inne i avisen, noe som tyder på at dette har vært sett på som såkalt godt stoff. Over 50 prosent har hatt såkalte saker i saken. Når det gjelder semiotiske ressurser er det uthevet sitat som er det vanligste virkemidlet med nærmere 40 prosent, tett fulgt av faksimile med nærmere 37 prosent. Faktaboks er registrert med rundt 22 prosent. Nesten 15 prosent av sakene har intertekstualitet til for eksempel rettighetsforskriften (forskrift som regulerer tvangsbruk), barnevernsloven eller politiets journaler. Mindre vanlig er silhuettegning som er brukt i nærmere 6 prosent av sakene og gjengivelse av rulleblad med rundt 3 prosent. Ingen av disse er uvanlige i mediasammenheng, og jeg har heller ikke sammenligningsgrunnlag for å mene noe om forekomstene er typiske eller ikke i forhold til andre mediasaker. Det jeg imidlertid kan si noe om, er hvordan disse elementene fungerer i sammenhengen.

Det totale materialet mitt kan sammenlignes med en medieføljetong om annerledes ungdom, slik jeg har vist tidligere i oppgaven. Flere av de semiotiske ressursene bidrar til nettopp å tegne en identitet som annerledes. Faksimile som den hyppigst forekommende semiotiske ressursen er både identitetsskapende og har stor definisjonsmakt. Disse elementene bidrar ved stadige gjentakelser og påminnelser på en helt spesiell måte til å etablere barnevernsbandens identitet som Utenfor norm. Fairclough kommenterer en lignende observasjon slik: «Consequently, news, documentary, and other types of media discourse have a heavily embedded and layered character... in the sense that earlier versions are embedded within later versions» (Fairclough 1995b:48). Det finnes mange elementer i materialet som har en slik funksjon i tillegg til faksimile, som for eksempel faktaboks som også er mye brukt. Materialet framviser også to eksempler på at avisen har trykket rullebladet til en ungdom, i det ene tilfellet tilbake til seksårsalder. Dette er et nokså uvanlig grep, som bidrar til å gi vedkommende en sterk identitet som kriminell. Bruken av silhuett-tegninger kan også nevnes som eksempel på at barn framstilles som svært annerledes. Samlet blir det snakk om både sterke og noen ganger overtydelige virkemidler.

Krisekommunikasjonsforskeren Coombs har påvist en sammenheng mellom hvordan interessenter oppfatter omdømmet til en organisasjon ut fra om denne har en tidligere krisehistorie eller ikke. Dersom det foreligger en krisehistorie, oppfattes en ny krise som alvorligere enn om den ikke har det. Dette kaller Coombs for velcro-effekten eller borrelåseffekten (Coombs 2007:142), som spiller på hvordan noe 'hefter ved'. Med alle

forbehold om at dette gjelder et annet forskningsområde, er det interessant å trekke en parallell til hvordan barnevernsbandens 'krisehistorie' gir dem en etablert identitet som kriminelle hos leserne ved den gjentatte omtalen.

4.2 Evaluerende språk i titler

I dette kapittelet ser jeg nærmere på evaluerende språk i titlene med utgangspunkt i Martin og Whites analysemodell. Hele analysen ligger som vedlegg til oppgaven.

Det som framstår som spesielt framtrædende i evalueringsanalysen av titler er at forekomsten av negativt bedømmende titler er overveldende, nærmere bestemt 108 av 120 titler eller 90 prosent. Titler er riktignok språk som er satt på spissen og inneholder mye patos, siden tittelen skal fange leserens interesse, men nettopp derfor er de kanskje spesielt godt egnet til å dokumentere evaluerende holdninger og dermed annengjøring. Titlene er også det første møtet med saken og vil skape et viktig førsteinntrykk av hva saken dreier seg om. De som bare leser titler vil få et sterkt inntrykk av hva sakene handler om.

Følelsene som blir registrert i materialet er *frykt, skepsis, uro, motløshet, redsel, tvil, bekymring* og *lettelse*. Av disse er det frykt og redsel som er oftest registrert. Bortsett fra *lettelse* er alle negative følelser. Lettelse som følelse kommer hovedsakelig fram i materialet i to sammenhenger. Den ene er når det sporadisk framsettes at ungdommene skal få hjelp, for eksempel i tittel nr. 36: *15-åringen får hjelp* eller tittel nr. 79: *Nå skal problemet løses*. Den andre er syv ganger i rask rekkefølge helt på slutten, når saken har funnet en løsning og narrasjonen er i en uttoningsfase. Eksempel her er tittel nr. 113; *Ransbølgen stoppet* og tittel nr. 119: *Drastisk fall i kriminaliteten*.

Graderingen som er registrert av negativ bedømmelse viser at 41 titler har høy gradering, 48 har middels og 20 har lav. Av de 13 titlene som viser positiv bedømmelse er fem registrert som høy, fem som middels og tre som lav gradering. Alle de tre sakene som har pekt seg ut til dybdeanalyse er registrert med høy negativ gradering. Både negativ og positiv bedømming har altså en klar overvekt av middels eller høy bedømming, noe som nok har sammenheng med tittelens funksjon som interessevekkende faktor.

For det meste er det barnevernsbanden som bedømmes negativt, men det er også noen få tilfeller hvor bedømmelsen rettes mot andre som for eksempel barnevernet (*Barnevernet*

skaper kriminelle, tittel nr 34) eller staten (*Skylder på staten*, tittel nr 98). Bedømmelsen av barnevernsbanden gjelder i stor grad brudd på lover og regler eller sosialt uakseptabel oppførsel. Den gjennomgående negative bedømmelsen bidrar til å skape en negativ identitet for barnevernsbanden, og etablerer bildet av ungdom som er langt utenfor samfunnets normer og dermed svært annerledes. Dette er som jeg har vist karakteristisk for hvordan man ser på den Andre. Fairclough kommenterer sammenhengen mellom identitet og andres/samfunnets evaluering holdninger slik: “One aspect of identification...is evaluation and the values to which people commit themselves” (Fairclough 2003:17). Han påpeker også hvordan slike verdier er en integrert del av tekster: “...values are often ... deeply embedded in texts” (Fairclough 2003:173).

Negative holdninger peker som tidligere nevnt mot annengjøring. Eide framholder at den Andre som regel defineres ensidig negativt (Eide 2001:11). Kivikuru påpeker medias rolle og dermed ansvar: «Media... create a shared history and thus promote shared values» (Kivikuru 2004:26). Van Dijk knytter negative holdninger til annengjøring: “...we will generally expect the discourse to focus on the persuasive marginalization of the ‘Other’ by manipulation of event models and the generalized negative attitudes derived from them” (van Dijk 1993:265). Fairclough peker også på sammenhengen mellom evaluering av mennesker og uønskethet (Fairclough 1995a:172). Jeg mener derfor å ha belegg for at undersøkelsen av evaluering språk i titler har vist at siden materialet inneholder en overveiende grad av negative bedømmelse vil dette kunne ses på som en indikasjon på annengjøring. Titler er altså en av de måtene Fædrelandsvennen markerer barnevernsbanden som den Andre på.

Jeg går nå over til å analysere de tre mediasakene som pekte seg ut til dybdeanalyse, slik jeg har vist i kapittel 4.1. Disse dybdeanalysene tilsvarer tekstnivået i CDA.

4.3 Dybdeanalyse av tre mediesaker

Jeg begynner analysen med det innerste nivået i Faircloughs modell, tekstnivået. Fokuset mitt blir først og fremst på elementer som på en eller annen måte indikerer *makt*, *avstand* eller *utenfor norm*, som representerer sentrale kriterier på annengjøring slik jeg argumenterer for i metodekapitlet. Etter å ha gitt en innledende beskrivelse av sidene kommenterer jeg hvordan annengjøring er til stede i teksten ut fra disse kriteriene, før jeg oppsummerer hver sak med noen kritiske refleksjoner. Oppslagene finnes i A4-format som vedlegg bak i oppgaven.

Sak 1: Gutt (15) har 100 saker på rullebladet

Beskrivelse av sidene

Denne saken sto i Fædrelandsvennen torsdag 8. april 2010, hvor den møter leseren allerede på forsiden som hovedoppslaget. Det består av en tittel over tre linjer med store typer, og forteller om en 15-åring som har 100 saker på rullebladet sitt. Forsiden er illustrert ved en representant for politiet, som sitter ved en kontorpult i uniform. Han holder den ene hånden opp til haken, og ser betenkt ut. Blikket er rettet mot det andre visuelle elementet som hører til saken på forsiden - en oppramsing av *siktelser og mistanker mot 15-åringen i 2010*. En henvisning forteller at vi kan lese *saken og hele 'rullebladet' på side 4-5*. De fire linjene med tekst fokuserer først på at 15-åringen startet sin kriminelle løpebane som seksåring. Deretter skifter fokuset til offentlig omsorgssvikt: *15-åringen startet sin kriminelle løpebane som seksåring. Koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten*.

Selve saken er plassert på side fire og fem med et dobbeltsidig oppslag under vignetten NYHETER. Tittelen strekker seg over seks spalter og tre linjer og framstår som svært dominerende, og fremdeles er fokuset på kriminalitet knyttet til en unggutt: *I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet*. Tittelen har en rød, ujevn understrekning under ordene *nummer 100*, som fungerer både som en stoppeffekt og en framheving av disse ordene. Det eneste bildet på siden er et stort bilde av Skovly. Dette strekker seg over tre spalter på side fire og en spalte på side fem. Motivet er ikke ulikt forsidebildet, men denne gangen er Skovly trukket mye nærmere, og han holder en penn i

Fædrelandsvennen

Vil skjerme Kleiven
Side 12 Det 1

Søppelgiganten er tatt i bruk
Side 4 Det 1

TORSDAG 8. APRIL 2010 NUMMER 27 ÅRANG ULLELÅSSALG, 20,- | WWW.FV.NO | TIPS OG 03011

Gutt (15) har 100 saker på rullebladet

15-åringen startet sin kriminelle løpebane som sekssåring. Koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten.

Müller preker fortsatt

Biskop Georg Müller, som har innrettet skolebuss overgang mot en aldersrett, har holdt rundt 10 gullforelesninger i Trondheim siden desember i fjor.

Politiet slår ned på tigging

Skjærgårdsperle til 25 millioner

Side 2 Det 1

NATTÅPENT I LAG 10-24
Sørlandssenteret

går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet

Natt til i går ble gutten tatt for biltryk - igjen. Storsamfunnet er hjelpeløst tilbake. Politiet mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten.

FRANK MARTELLO Koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly.

Ag utrykks og opplysningsvesen har fått 100 saker på rullebladet for den 15-åringen som er notert for biltryk og andre saker. Skovly mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten. Han har flere forelesninger i de forebyggende arbeidene som han mener er et stort problem. I tillegg er det flere saker og søkninger i de domstolene i og utenfor landet. Skovly mener at det offentlige svikter i omsorgen for gutten. Han har flere forelesninger i de forebyggende arbeidene som han mener er et stort problem.

Skovly mener at det offentlige svikter i omsorgen for gutten. Han har flere forelesninger i de forebyggende arbeidene som han mener er et stort problem. I tillegg er det flere saker og søkninger i de domstolene i og utenfor landet. Skovly mener at det offentlige svikter i omsorgen for gutten.

Forlik mellom kommunen og Hageland

Den drapdømte Ole-Jacob Hagen Hageland og Kristiansand kommune har inngitt forlik etter at Hageland stemmet kommunen og krevet erstatning for mottatt på skolen.

Bildrapsmannen var i amfetaminrus

27-åringen som kjørte på ferskesettende Borge i Havn (48) var ruset på amfetamin da han påførte livet på seg.

27-åringen som kjørte på ferskesettende Borge i Havn (48) var ruset på amfetamin da han påførte livet på seg. Politiet mener at mannen var i amfetaminrus da han kjørte bilen.

Hagen Hageland ble straffet for drapdømmet Ole-Jacob Hagen Hageland, som ble dømt til 12 års fengsel etter å ha drept sin kone. Politiet mener at mannen var i amfetaminrus da han kjørte bilen.

27-åringen som kjørte på ferskesettende Borge i Havn (48) var ruset på amfetamin da han påførte livet på seg. Politiet mener at mannen var i amfetaminrus da han kjørte bilen.

Table with columns: Alder, Årstall, Politidistrikt, Status, Alder, Årstall, Politidistrikt, Status. It lists various criminal records for different individuals.

ATV-ulykken etterforskes videre

Lesstammen i Lillestrand har overtatt ansvaret for den videre etterforskning av ATV-ulykken i Lillestrand.

Lillestrand Lesstammen i Lillestrand har overtatt ansvaret for den videre etterforskning av ATV-ulykken i Lillestrand. Dette er et samarbeid mellom politiet og lesstammen.

Konfirmasjonsmaten Kjølebrød **kr 219,- per pers.**
Lever med råttene til Gæster!
40 00 10 154

hånden som peker ned på et dokument på bordet foran ham. Blickretningen peker ut av bildet mot gjengivelsen av rullebladet, som dermed blir det tematiske fokuset. Rullebladet til 15-åringen er gjengitt over tre spalter, og utgjør et svært synlig element som utgjør cirka en tredjedel av oppslaget.

Når det gjelder leseretningen faller blikket først på tittelen og trekkes spesielt mot den røde understrekningen, før det glir ned mot bildet. Deretter fortsetter det til toppen av det store elementet som rullebladet utgjør, og følger dette nedover til det uthevede sitatet. Til slutt går blikket tilbake til ingressen og eventuell finlesing av teksten, som tar relativt liten plass på siden i forhold til tittel, bilde og rulleblad.

Jeg tar nå for meg annengjøring i saken med utgangspunkt i kriteriene *Utenfor norm, Makt og Avstand*. Mange av elementene kan uttrykke mer enn et av kriteriene, og det gjør det tidvis vanskelig å sortere med klare skiller hva som er hva. Jeg vil allikevel prøve å gruppere de ulike kommentarene under overskriftene *Utenfor norm, Makt og Avstand*, men vil understreke at samme meningselement rommer ofte mer enn ett av aspektene.

Utenfor norm

Saken står ikke alene på sidene. Nederst på side 4 finnes en sak som strekker seg over fem spalter med tittelen *Forlik mellom kommunen og Hageland*, og nederst på side 5 en sak over fire spalter med tittelen *Bildrapsmannen var i amfetaminrus*. Den høyre spalten på side 5 er viet en lang enspalter med tittel *ATV-ulykken etterforskes videre*, og under denne finnes en ti-linjers notis med tittel *Markerer krigsutbruddet før spalten avsluttes med en annonse for catering*. Ingen av disse sakene virker å ha umiddelbar tilknytning til hovedoppslaget. Koteksten er imidlertid interessant fordi elementer som er plassert nær hverandre leses i sammenheng (Benestad Hågvar 2007:77). De andre elementene på dobbeltsiden (koteksten) er alle relatert til dødsfall, med unntak av notisen og den lille annonsen. Saken nederst på side to er viet til en drapssøkt som saksøker Kristiansand kommune med krav om erstatning for mobbing under skolegangen, en sak som tematisk kler saken om 15-åringen siden den også handler om omsorgssvikt. At dette er en drapssmann er heller ikke irrelevant, og blir en implisitt kommentar til hvordan det kan gå når samfunnet svikter. Saken nederst på side tre omhandler bildrapet på en politimann utenfor Grimstad av en mann som man nå kan fastslå var i amfetaminrus da bildrapet skjedde. I saken om 15-åringen refereres det til at rullebladet hans også omfatter narkotikabeslag. Dette gjør at bildrapssaken også inngår i en kontekst som

bygger opp rundt oppslagssaken. Enspalteren på side tre omtaler en dødsulykke i Lillesand. Umiddelbart kan ikke denne saken relateres til saken om 15-åringen, men også denne saken kan relateres til dødsfall som muligens kan relateres til rus. Samlet framstår siden som et varsko til storsamfunnet om at denne 15-åringen kan komme til å bli drapsmann hvis ikke noe blir gjort for ham snart. Den røde streken i tittelen kan assosieres til blod og død, og bidrar slik sett også til å binde sammen hovedsaken med tema i de omliggende sakene. Koteksten understreker altså hvordan 15-åringen kan oppfattes som Utenfor norm.

Det samme gjelder tittelbruken, som slår fast at 15-åringen har begått 100 kriminelle handlinger, noe som definitivt ikke er vanlig. At han også er potensielt farlig, understrekes ved den røde, blodlignende streken under ”nummer 100”, som også bidrar til å understreke alvoret og at det dreier seg om et stort antall tilfeller. Rødfargen gir konnotasjoner til blod, trussel, fare, advarsel og kanskje død. Tittelen er satt med store typer og går over hele tre linjer, og dette trekker stor oppmerksomhet fra leseren.

Bildet i seg selv sier ikke noe direkte om gutten, siden han ikke er representert som deltager, men det bidrar allikevel subtilt til helhetsinntrykket av en kriminell ungdom ved det som er avbildet og hvordan motivet framstår. Blikket til Skovly er rettet vekk fra leseren, og blir dermed et eksempel på tilbud om informasjon: “...’offers’ the represented participants to the viewer as items of information, objects of contemplation, impersonally, as though they were specimens in a display cage” (Kress & Van Leeuwen, 2006: 119). Bildeteksten kan fortelle at han *konstaterer oppgitt* at en 15-åring er siktet eller mistenkt for hundre lovbrudd. En slik formulering understreker ungguttens annerledeshet. Han beskrives også som annerledes ved mangel på forståelse om empati: *Tilbakemeldingen jeg har fått fra mine kolleger er at han ikke forstår alvoret i de forbrytelsene han begår. Han har liten forståelse for at han setter sin egen og andres helse i fare, sier Skovly.* Det å vise til personer som har høy kredibilitet som sannhetsbevis er også relatert til makt (van Dijk 1993:264).

Blikket til Skovly er rettet mot rullebladet, hvor det nok en gang betones sterkt at en svært ung gutt har begått et stort antall kriminelle handlinger. Her er det listet opp alle kriminelle forhold han er siktet eller mistenkt for tilbake til seksårsalder, hvor han er mistenkt for *skadeverk ved ruteknusing*. Igjen brukes rødt, denne gangen til å utheve guttens alder på ulike stadier i hans kriminelle løpebane i rullebladet, og slik linkes tittelen visuelt med rullebladet og gir en ekstra undertone av at unggutten utgjør en trussel. Inntrykket av at et så

omfattende rulleblad er svært uvanlig befestes med sterke ord i det forstørrede sitatet under rullebladet, hvor Skovly siteres på at *Jeg fatter det ikke...* , Bruken av ordet *fatter* understreker at dette er så uvanlig at det nesten ikke er til å forstå for såkalte vanlige folk. Det dominerende rullebladet blir på mange måter stående som guttens identitet, og han framstår ensidig og kun som utøver av kriminalitet. Størrelsen på rullebladet som element i teksten bidrar til å gi det ekstra stor viktighet.

Etter å ha slått fast 15-åringens identitet som kriminell i tittel og rulleblad, settes han allerede i ingressen opp som en slags motpart til *storsamfunnet*, som er *hjelpeløse tilskuere* til de ulike aktivitetene hans. Bruken av flertall her understreker at storsamfunnet er alle de lovlige borgerne, gjerne deg og meg, alle som er innenfor norm. Journalisten er også subjektivt og kommenterende til stede i ingressen i formuleringen *Natt til i går ble gutten tatt for biltyveri – igjen*. Bruken av formuleringen *igjen*, etter en tankestrek som indikerer en ladet pause, bekrefter guttens iboende identitet som kriminell og som en som befinner seg utenfor samfunnet. Det permanente ved guttens identitet som en som er utenfor og som ingen er i stand til å hjelpe framstår i uttrykk som *...rister oppgitt på hodet når han studerer listen til 15-åringen...* og *konstaterer oppgitt* (fra bildeteksten). 15-åringen gis ikke bare en individuell identitet som kriminell med også gruppeidentitet som medlem av en *guttegjeng*, som blant annet driver med å *stjele biler*. En slik identitet er også i høyeste grad utenfor norm.

Makt

Tema i saken er todelt. På den ene siden er det å presentere en svært ung lovbrøyer med mange saker på rullebladet og hvor maktesløst samfunnet blir i møte med denne ungdommen. I tillegg er det et tema at samfunnet er ansvarlig for omsorgssvikt overfor 15-åringen, og en god del av teksten fokuserer på nettopp dette siste. Allikevel er fokuset i de mest iøynefallende elementene på siden ensidig på 15-åringen som kriminell. Mange konsumerer avisen ved skumlesing og får bare med seg de mest dominerende elementene i oppslaget (her tittel, bilde og rulleblad). Inntrykket av at saken kun dreier seg om en ung versting kan lett være det eneste som fester seg hos leseren, både når det gjelder forsiden og oppslaget på side 4-5. Dette kan ses som en maktutøvelse fra medias side. Medias makt når det gjelder å kommunisere med leseren ligger på mange plan - valg av ord, vinkel, hvilke bilder som tas med, intervjuobjekter, hva som gis saliens i saken, selve dagsordenfunksjonen og mye mer. Ikke minst ligger det makt i å utelate aktører eller tema fra en sak. Bevisst eller ubevisst ligger

det mange slike valg bak et enkelt avisoppslag, og det ligger makt bak hvert eneste ett av dem (Blakar 1977:26). Det er ikke uten grunn at Vær Varsom-plakaten, som inneholder medias etiske retningslinjer, sier det slik: *Ord og bilder er mektige våpen, misbruk dem ikke.*

Når intervjuobjektet i saken gir uttrykk for at han ...*syntes alvorlig synd på gutten...* virker dette mer nedlatende enn et uttrykk for sympati. Det blir dermed et uttrykk for asymmetri, som signaliserer mangel på likevekt i maktforhold . Gutten forminskes også ved at han defineres som lite reflektert, kanskje lite intelligent og definitivt lite empatisk i setningene ...*han ikke forstår alvoret i de forbrytelsene han begår og Han har liten forståelse for at han setter sin egen og andres helse i fare...* Dette er påstander som får stå uimotsagt, i og med at gutten ikke kommer til orde selv og eventuelt kan protestere eller gi sin versjon. Makt kommer også til uttrykk ved at stemmene som høres tilhører en politimann, to ministre og en seniorrådgiver, siden disse er autoritetspersoner med makt i samfunnet.

Bildet av Skovly uttrykker makt både ved klesdrakten, som er en politiuniform, og omgivelsene, siden han framstår i en embetsutførelse på sitt kontor. I tillegg er bildet lett undervinklet slik at han framstår for leseren i et froskeperspektiv, noe som vanligvis er forbundet med en maktposisjon overfor leseren: «If the represented participant is seen from a low angle, then the relation between the interactive and represented participants is depicted as one in which the represented participant has power over the interactive participant» (Kress og van Leeuwen 2006:140). Denne representasjonen av makt utgjør også en maktposisjon i forhold til 15-åringen, med Skovly som en representant for det offentlige. Skovly er for øvrig en kjent aktør for de som fulgte med på dekningen av barnevernsbanden i Fædrelandsvennen, og er representert i mitt materiale fem ganger før han intervjues i denne saken. Han får derfor en sterkt bekreftet autoritet som maktutøver og framstår som maktens ansikt.

Denotasjonen i bildet på side fire-fem er en mann i uniform sittende ved et skrivebord på et kontor med diverse kontorutstyr, blant annet enn påslått pc. Motivet er relativt statisk, og selv om vi ser ansiktet nesten rett forfra er blikket rettet i retning av pc'en eller forbi den. Når en ser layouten under ett virker det som om han ser ut av bildet og mot rullebladet på side fem. Konnotasjonene i bildet handler om en mann som er nedstemt og oppgitt fordi samfunnet, som han selv også representerer, har mislykkes i å hjelpe denne unggutten. Slik sett kler bildet de delene av tekst og bildetekst som understreker samfunnets oppgittethet i forbindelse med 15-åringens kriminelle aktiviteter. Et forstørret og uthevet sitat av Skovly

over tre spalter underbygger også følelsen av maktesløshet/oppgittethet med ordene *Jeg fatter ikke at det går an at en 15 år gammel gutt opparbeider seg 100 saker på rullebladet mens samfunnet rundt står maktesløst og ser på. Dette er omsorgssvikt overfor 15-åringen.*

Handlingen i bildet kan tolkes som en offentlig tjenestemann som sitter og jobber med papirer som angår 15-åringen, både på skjermen og i et dokument foran seg på bordet. Leseren hjelpes av blikkretningen til å assosiere direkte til rullebladet som er gjengitt til høyre for bildet. Det å kunne publisere rullebladet til et ungt menneske slik det her er gjort er et åpenbart eksempel på makt. Gutten har ingen tilsvarende makt, og får heller ikke komme til orde. Kilde til rullebladet er oppgitt å være *Politiet*, noe som understreker maktaspektet.

Makt uttrykkes ved flere anledninger som om det er 15-åringen som har makt, siden samfunnet blir beskrevet som *hjelpeløse tilskuere*, og noen som står *maktesløst og ser på*, mens det antydes at barnevernet kanskje må *kaste kortene*. Men dette uttrykker ingen reell makt, men bidrar snarere til inntrykket av annerledeshet. Gutten omtales også som en som ikke har makt over sin egen skjebne, denne makten er ivaretatt av samfunnet: *Om kort tid skal skjebnen til 15-åringen avgjøres*. Selv om han framstilles som aktivt handlende i kriminelle settinger, passiviseres han allikevel av at det offentlige har mulighet til å utøve makt overfor ham: sende ham i fengsel, tvinge ham til å flytte tilbake dit han kom fra med mer. I teksten sies det at *...det eneste tilbudet til gutten er fengsel*, og saken slutter med at det er mulig at han *må flytte tilbake til hjemstedet igjen*.

Aktørene i saken er koordinator for det forbyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly, de sentrale politikerne Anniken Huitfeldt og Audun Lysbakken samt Lysbakkens rådgiver Torstein Rudi og selvfølgelig 15-åringen, selv om han ikke kommer til orde i teksten. Det siteres dessuten fra et brev fra departementet til landets politidistrikt om retningslinjer og samarbeid om barnevern. Hovedaktør og den som er avbildet på begge bildene i saken er representanten for politiet, Hans-Martin Skovly. Han er også hovedintervjuobjektet, og intervjuet foregår sannsynligvis på kontoret hans. Skovly framstilles som velmenende men hjelpeløs representant for det offentlige: *...samfunnet rundt står maktesløst og ser på*. Her er samfunnet personifisert, og framstår som en slags motpol til 15-åringen. Barnevernet personifiseres på samme måte og kommer til orde i teksten med utsagnet *Likevel sier barnevernet at det eneste tilbudet til gutten er fengsel*. Politikerne framstilles som handlende i et administrasjonsperspektiv: *brev som ble sendt til landets politidistrikt*, mens 15-åringen beskrives i rullebladet som aktiv utøver av en rekke negative

handlinger som skadeverk, grovt tyveri, legemsbeskadigelse, brukstyveri av bil, innbrudd og bruk av narkotika. Alle aktørenes stemmer er altså til stede i saken, med unntak av 15-åringen. Dette problematiseres blant andre av Gayatri C. Spivak, som stiller det retoriske spørsmålet om den Andre kan snakke (Spivak i Eide 2001:13-14). Elisabeth Eide tolker dette dit hen at spørsmålet snarere er om det er *plass for stemmene og perspektivene til de marginaliserte* (Eide 2001:14). Van Dijk understreker at det er et tegn på mektige aktører at de har tilgang til diskursen, slik som politiet har i denne saken. Når stemmer ikke deltar i en diskurs er dette et tegn på maktesløshet: ”...*lack of power is also measured by its lack of active or controlled access to discourse...*” (van Dijk 1993:256).

Retorikk er relatert til bevisst påvirkning, og dermed direkte til makt. Retorisk inneholder saken både etos (karakter/troverdighet), logos (fornuft/bevisførsel) og patos (engasjement/følelser). Teksten inneholder mange verdiladde ord (*ufattelig, utrolig, hjelpeløs, har aldri...opplevd maken, omsorgssvikt*), som skaper tydelig patos. Den røde streken i tittelen kaller også på følelser ved assosiasjonene den gir til fare eller advarsel (Machin 2007:66), og er dessuten håndtegnet og ikke lagt inn som en ren understrekning ved en rett linje. Dette kan bidra til å framheve Skovlys engasjement i saken som personlig og ektefølt. Pennen han holder i hånden på bildet kan ha streket under ordene i tittelen i bekymring og oppgitthet. Det vil også vekke følelser hos mange å se at listen inkluderer to forhold fra den gangen gutten bare var seks år, nærmere bestemt mistanke om ruteknusing. Gjengivelsen av rullebladet i sin helhet kan tolkes som en logisk bevisførsel for at vi har med en kriminell å gjøre (logos), men samtidig kan det vekke følelser å lese om kriminalitet hos så unge mennesker. Politiet vil for mange representere etos som representanter for lov og orden, men vil hos andre også vekke følelser på grunn av assosiasjonene til kriminalitet, vold med mer. Sett under ett dominerer patos som virkemiddel i oppslaget, selv om tittel og tekst spiller mest på patos, bildet mest på etos og rullebladet mest på logos. Følger en leseretningen ut fra denne tankegangen (tittel, bilde, rulleblad) kan siden sees som et følelsesmessig negativt betont utsagn om en ung gutt uttalt av en mann med sterk etos som med blikket peker på rullebladet som den logiske bevisførselen for utsagnet. Slik sett er etos, patos og logos brukt i fint samspill på siden og styrker hverandre gjensidig som overbevisningsargumenter (Ihlen 2009), (Kjeldsen 2006).

Avstand

Ordet *oppgitt* som ble nevnt over som indikasjon på Utenfor norm, fungerer her også som uttrykk for avstand, siden en som er oppgitt er en man har gitt opp å hjelpe og som man derfor mentalt eller fysisk skyver vekk. Dette understrekes ikke minst i siste avsnitt av artikkelen, hvor det antydes at barnevernet kan komme til å måtte *kaste kortene*, dvs gi opp, og at 15-åringen da kan komme til å måtte *flytte tilbake til hjemstedet*, altså vekk fra oss. Fengsel er samfunnets måte å skape distanse til uønskede individer på, og blir dermed et klart uttrykk for avstand. Det påpekes i teksten at gutten har rømt utallige ganger fra institusjoner han har oppholdt seg på, og det å plassere noen på barnevernsinstitusjon er også en måte å skape avstand på. Interessant nok har gutten rømt flere ganger fra slike situasjoner. To ganger har han også vært meldt savnet, ifølge rullebladet. Dette kan muligens tolkes som at det å bli plassert på avstand til samfunnet er noe han ikke ønsker. At han har gått i dekning og blitt meldt savnet kan komme av at han vet at samfunnet sender ham tilbake til institusjonen når han blir funnet. Den interessante metaforen *kaste kortene* uttrykker avstand, siden å kaste noe er å fjerne det fra seg selv.

Avstand til 15-åringen, og også de andre barna i barnevernsbanden, kommer dessuten til uttrykk fra myndighetenes side ved at Lysbakken ikke vil kommentere gutten som individ, men henviser til et brev/rundskriv hvor gutten (og resten av banden) kommenteres som *problemstillingene dere løfter*. Ungdommene omtales altså ikke som personer, men som problemstillinger, og fokuset vris fra barn med problemer til administrative rutiner. At stemmen til unggutten er helt fraværende i saken er selvfølgelig også et tegn på avstand.

Kritiske refleksjoner

Vinklingen til saken er at 15-åringen har begått hundre kriminelle forhold. Hundre saker framstår som et slags måltall hvor betydningen går langt utover det antallet som indikeres. Jeg stiller meg spørsmålet om ikke dette er en konstruksjon. Her kan en se for seg to muligheter. Enten har journalister hatt løpende kontakt med politiet og bedt om å bli varslet når 15-åringen begår forbrytelse nummer hundre, eller så har politiet stått klar for å varsle media når dette skjer. Tre forhold som ikke er med på rullebladet er nevnt i en fotnote, og dette forklares ved at de er helt ferske: *I tillegg er 15-åringen mistenkt for tre kriminelle forhold som er koblet til tyveri av bil ved Korsvik marina natt til onsdag*. Når man teller de ulike forbrytelsene ser man hvorfor disse er tatt med. Uten disse tre sakene er det nemlig bare 97

tilfeller, så de må telles med for at det samlede tallet skal bli hundre. Saken virker forberedt også ved at avisen allerede et drøyt døgn etter dette biltyveriet står klar med presentasjon av rulleblad – av alle ting – tilbake til seksårsalderen. Jeg tviler på at alle seksåringer som knuser ruter blir registrert og får eget rulleblad hos politiet. I tillegg står det *mistenkt* for ruteknusing. Det finnes altså ikke noe bevis for dette, men allikevel er det tatt med i sammenhengen. Ellers hadde det jo ikke blitt hundre saker, og da hadde avisen gått glipp av oppslaget. Det er nærliggende å tro at man har anstrengt seg for å få denne vinklingen på saken. Etisk sett stiller jeg spørsmål både ved en slik konstruksjon samt ved om det er riktig for eksempel å gjengi rullebladet i detalj slik det er gjort, spesielt de forholdene som går helt tilbake til gutten bare var seks år.

Denne saken, som de to andre sakene jeg skal analysere, er presentert i avisen under vignetten *nyheter*. Jeg kommer tilbake til en problematisering av denne betegnelsen under punkt xx. På mange måter får saken like mye et skinn av underholdning eller føljetong, ikke minst i lys av den totale dekingen av saken. Selv om saken utvilsomt også er en nyhetssak, kommer den etter min mening under press fra andre sjangere og tekstnormer, noe Benestad Hågvar kaller normsamspill (*Benestad Hågvar 2007:34*).

Sak 2: Barnevernet må bruke mer tvang

Beskrivelse av sidene

Saken sto på trykk i Fædrelandsvennen torsdag 16 september 2010. To saker er gitt en framtreddende plass på forsiden denne dato. Den ene er en orientering for kommunalkomiteen på Stortinget om elendige levekår i Aust-Agder som blir spesielt synlig med tittelen øverst på siden som lyder *Vi trenger nasjonal hjelp*. Den andre er en oppslagsak med bilde som handler om en orientering til bystyret i Kristiansand om barnevern og innføring av et nytt tilbud til bekymrede foreldre. Bildet er tatt i bystyresalen i Kristiansand, og viser en mann i halvtotal som ser rett på leseren. Begge sakene har en henvisning til side 4, men for den øverste sakens del er dette feil – i avisen finner man saken på side 6. Begge er relatert til oppslaget jeg skal analysere, men kun som kontekst. I høyre spalte på forsiden er det imidlertid plassert tre mindre henvisninger, alle med bilde av personer. Saken i midten har overskriften *-Tvang kan brukes mer!*, og her tar en ansatt hos fylkesmannen i Vest-Agder til orde for at *de sju-åtte aktivt kriminelle barnevernsbarna bør holdes inne og fratras mobiltelefonen*, før det gis en henvisning til side 2.

Inne i avisen presenteres saken1 som dobbeltsidig oppslag over sidene 2-3 under vignetten *Nyheter*, og alt stoff på siden er relatert til denne saken. Oppslaget preges først og fremst av et uvanlig stort felt som dekker rundt tre femtedeler av siden og som går over alle spaltene på side 2 og alle unntatt høyre spalte på side 3. Feltet består av faksimiler på sort bakgrunn av totale 15 tidligere avisoppslag i saken som alle har stått på trykk i Fædrelandsvennen i løpet av det siste halvannet året før oppslaget vi ser på nå, det første så tidlig som 13 mai 2009. Hovedtittelen er lagt rett under faksimileblokken, og går over like mange spalter: *Fylkesmannen: - Barnevernet må bruke mer tvang*. Teksten er lagt over syv spalter, og brytes delvis opp av et tospalters bilde på side 2. Den følges av en tospalters faktaboks med utdrag fra rettighetsforskriften og en notis med tittel *Ny forskrift ute på høring*. En langsmal annonse ligger over fem spalter nederst på side 3. Det meste av høyre spalte på side 3 er viet til en lang enspalter med tittelen *- Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak*.

Når det gjelder leseretningen vil øyet trekkes først mot det svært framstående faksimilefeltet, før det leser hovedtittelen. Deretter glir øyet ned mot bildet på side 2 før det streifer innom faktaboksen og til slutt leser de to titlene på side tre fra den øverste til den nederste.

Fædrelandsvennen

TORS DAG
16. september 2010
Nr. 213 - Årgang 136
Lørdag, 18. september 2010
www.fvn.no

VITEN S. 2
Sluk finner de
ulykkesårsaken

SPORT S. 38
Hutsker: - Det
har vært tungt

flagnobler
Kjører med seg et nytt hjem
Vest-Agder, 16. september 2010
www.fvn.no

Stortingskomité orientert om elendige levekår i Aust-Agder - Vi trenger nasjonal hjelp

Medlemmer av Kommalkomiteen på Stortinget fikk høre fylkesmann Øystein Djupedal om nasjonal hjelp da politikerne i går ble orientert om levekårsprobleme Aust-Agder sliter med. - Brutale tall som rører ved meg, sier komiteleder Heikki Holmås (SV). Side 4 DEL 1

» HELSE- OG SOSIALDIREKTØREN I BYSTYRET OM BARNEVERN

UNO - Mange flere er ute med helsen til barn, sa Lars Dahlen til bystyret i går. Nå ønsker han et effektivt «vett»-dekkende og andre kan ta på seg bystyring. FOTO: TORBJØRN ØSTREDAHL

Vil gi nytt tilbud til bekymrede foreldre

Kristiansand nærmer seg 1000 barnevernsbarn. Helse- og sosiallief Lars Dahlen ønsker å gjøre det lettere for foreldre å lafte sin uro for barna. Han peker på skoler, barnehager og helsestasjoner som egnete steder. Side 4 DEL 1

» I lea - herregud som jeg gleder meg!

Side 8 DEL 1

- Tvang kan brukes mer!

Side 2 DEL 1

Lite penger i ferdigmannen

Side 18 DEL 1

Bogen-villa solgt for 24 millioner

Christian G. Sundt har kjøpt Terje Bogens villa på Trøe i Lillesand for 24 millioner kroner. Megjeren er overrakt over prisen. Side 4 DEL 1

Flom av investeringer

Etter at Spanereidkanalen åpnet i 2007, er det satt i verk eller sluttet investeringer for rundt én milliard kroner. Side 14 DEL 1

2 | Nyheter | Torsdag 16. september 2010 | Fædrelandsvennen | Nyheter | 3

Se etter bord: 03811	Abonnement: 10377	Til: TIL 1	Redaksjonen: 10377	Dagens fædrelandsvenner
Ansatt: 03811	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Sabotasje
Ansatt: 03811	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Stortinget
Ansatt: 03811	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Redaksjonen: 10377	Stortinget

15. MAI 2009: Livsfarlig flukt fra barnevernet

16. FEBRUAR 2010: 15 år - 80 ganger i politiets sokeleys

18. APRIL 2010: Gutt (15) har 100 saker på rullebladet

19. JULI 2010: Her sitter en 15-åring i norsk fengsel

5. SEPTEMBER 2009: - Tvang vil hjelpe barna

27. APRIL 2010: Redd sønnen (14) skal kjøre noen i hjel

31. DESEMBER 2009: På rommen hver eneste dag året rundt

2. JANUAR 2010: 15-åringen bor bak låste dører

2. JUNI 2010: Tvangsbruk, ransing og levertar-knusing

31. JULI 2010: 16-åring slo politiet i hodet med hammer

5. SEPTEMBER 2010: 14-åring knokte nesa til politimann

14. SEPTEMBER 2010: 14-åring knokte nesa til politimann

Fylkesmannen: - Barnevernet må bruke mer tvang

Fylkesmannen mener ansatte ved barnevernsinstusjoner ikke kjenner regelverket for bruk av tvang godt nok, og at de vege seg for å bruke tvang.

NYND: Wenche Løland, systemrådgiver ved samfunnsutvalget hos Fylkesmannen i Vest-Agder sier dokumentert hvor den aktuelle rettighetsforankring er. FOTO: TORBJØRN ØSTREDAHL

» MÅ BRUKE TVANG

Systemrådgiver Wenche Løland sier at ansatte ved barnevernsinstusjoner ikke kjenner regelverket for bruk av tvang godt nok, og at de vege seg for å bruke tvang. Løland sier at det er viktig å bruke tvang når det er nødvendig for å sikre barnets helse og sikkerhet. Hun sier at det er viktig å bruke tvang når det er nødvendig for å sikre barnets helse og sikkerhet. Hun sier at det er viktig å bruke tvang når det er nødvendig for å sikre barnets helse og sikkerhet.

» TA FRA DEM MOBILEN

En 16-åring som hadde tatt med seg sin mobiltelefon til skolen, ble tatt av politiet. Politiet fant mobiltelefonen i skolevesen. Politiet fant mobiltelefonen i skolevesen. Politiet fant mobiltelefonen i skolevesen.

Ny forskrift ute på høring

Regjeringen har utarbeidet en ny forskrift om bruk av tvang i barnevernsinstusjoner. Forskriften er nå ute på høring. Regjeringen har utarbeidet en ny forskrift om bruk av tvang i barnevernsinstusjoner. Forskriften er nå ute på høring.

Halle folkens! 3 dager valg 2009 på valg. Velg deg en ny leder for Shimo. Happy days på Grim Torg. Racerykler på 4900,-. Shimo presentert 2011-nyheter. SYKKELSENTER. 1000 sykler tilgjengelig. 1000 sykler tilgjengelig.

Utenfor norm

Denne saken er spesiell i alle fall av to grunner, både på grunn av det sjeldent store grafiske elementet som faksimileblokken utgjør, og på grunn av at den har en svært omfangsrik kotekst (forsiden, side 4 og side 6). På forsiden utgjør begge hovedoppslagene en del av koteksten til oppslaget på side 2-3. De to hovedsakene er visuelt dårlig skilt på siden, slik at de lett kan leses slik at *Helse- og sosialdirektøren i bystyret om barnevern* forstås som en utdypende undertittel til den større tittelen over, *Vi trenger nasjonal hjelp*. Undertitler utdyper saken de står til (Wale 1987:70). Tittelen som står under bildet peker på et tilbud til bekymrede foreldre. Bildet på forsiden av helse-og sosialdirektøren er tatt i bystyresalen i Kristiansand, et sted hvor makt utøves og vedtak fattes. Motivmessig ser han direkte på oss, noe som assosieres til å kreve noe av leseren (Kress og van Leeuwen 2006:118), i dette tilfellet en slags alvorstynget oppmerksomhet rundt problematikken saken handler om. At begge sakene har en henvisning til side 4, den ene feilaktig, bidrar til å blande dem sammen. Mange vil selvfølgelig finlese tekstene, og dermed kunne plassere dem som separate enheter, mens de som kun skummer titler og bilder kan få et inntrykk at problematikken rundt barnevernsbarna er så alvorlig at det er behov for nasjonal hjelp i denne sammenhengen. På denne måten bidrar forsiden til å markere ungdommene som Utenfor norm. Notisen til høyre for oppslagsbildet, som er henvisningen til saken jeg skal analysere, konstaterer i tittelen at *Tvang kan brukes mer*. Tvang overfor de kriminelle barnevernsbarna er tema i denne saken, og nødvendigheten av tvangsbruk understrekes i høy grad når leseren blar videre til oppslaget på side 2-3.

Faksimileblokken som er plassert over begge sidene utgjør et uvanlig tungt grafisk element, og viser med overveldende tydelighet at saken dreier seg om ungdom utenfor norm. Den er også helt klart det første man ser på sidene: *Det första intrycket är avgörande...* (Bergstrøm 2001:212). Oppslagene i faksimilen er leselige så langt tittel angår, og vil være gjenkjennelige for de som har fulgt saken. De utgjør også som samlet element en egen historie om barnevernsbanden, og bidrar til å markere dem somannerledes over tid. Alle sakene finnes i mitt materiale, og tematisk dreier de seg hovedsakelig om kriminell ungdom, men også delvis om tvangsbruk og straff. Fem av de totalt 29 gjengitte sidene og 15 sakene har oppslag på førstesiden, og 11 er tosidige oppslagssaker. Dette gjør det tydelig at dette er stoff som avisen tillegger vekt. De kriminelle handlingene som beskrives i oppslagene er alt fra tyveri av bil og kjøring i ruspåvirket tilstand til legemsbeskadigelse og hærverk. Den kollektive

identiteten ungdommene tildeles er som kroniske utøvere av alvorlig kriminalitet. I tillegg får vi vite noe om hverdagen til barnevernsbarna, og den er ikke dagligdags kost: *Slik er livet på institusjonene: Tvangsbruk, rømming og inventar-knusing*. Dessuten er de *På rømmen hver eneste dag året rundt*. Van Dijk trekker fram som et tegn på annengjøring at den eller som annengjøres omtales i sammenhenger hvor de gjør eller er noe typisk, i *betydningen is always like that* (van Dijk 1993:264). Ti av sidene dreier seg om tvang generelt eller tvangstiltak overfor ungdommene. Faksimile er i utgangspunktet nokså vanlig i aviser for å minne leserne om forhistorien til en sak på, men her er det ikke bare snakk om to-tre oppslag for å friske på hukommelsen. Den effekten som oppnås ved å presentere så mange store og alvorlige saker sammen blir en helt annen. Tittelen på det første oppslaget i faksimilen viser med all mulig tydelighet at dette er ungdom som faller utenfor alle normer: *13-åringer som tikkende bomber*, en tittel som for øvrig er en interessant metafor som signaliserer en uunngåelig katastrofe i en nær framtid.

Retorisk inneholder faksimileoppslaget både patos og logos. Patos, fordi det tar tak i leseren med et innhold som er egnet til å skape følelser, og logos fordi det også framstår som et bevis for det som både er oppslaget tema og budskap og som også uttrykkes i tittelen: *Barnevernet må bruke mer tvang*. Bildet på side to og faktaboksen med gjengivelse av deler av rettighetsforskriften representerer logos og forankrer oppslaget som argument og bevisførsel, bildet ved at Løland holder fram rettighetsforskriften og gir den framtredenhet. Dette understrekes i bildeteksten. Også i dette oppslaget gripes altså leseren tidlig av bevisst bruk av patos (faksimilene), og budskapet (barnevernet må bruke mer tvang) presenteres og legitimeres av en person med etos og autoritet (Løland) og loven (rettighetsforskriften) bokstavelig talt i hånd. Både forskriften og faksimilene framstår som sannhetsbevis for budskapet. Det retoriske samspillet bidrar til at leseren overbevises om at saken dreier seg om ungdom utenfor norm og at tvang er et logisk virkemiddel.

Aktørene på siden er en representant for fylkesmannen og enhetsleder ved Agder ungdoms- og familiesenter. I tillegg er barnevernsbarna aktører som er implisitt til stede, både i bilder i faksimilene, ved silhuettegning samme sted og i teksten. Barnevernsansatte som har vært på kurs er også mer perifere aktører, det samme gjelder ansatte ved barnevernsinstitusjoner. Grovt inndelt er noen av aktørene lovlydige borgere, mens de andre er kriminelle. Satt opp mot hverandre markeres de siste som utegruppe og utenfor norm. Igjen er det maktens stemmer som høres, mens andre ikke kommer til orde. van Dijk (Dijk

1993:260) kaller dette «...discourse dominance, namely communicative discrimination or other forms of marginalization and exclusion». De ansatte ved barnevernsinstitusjonene blir også relativt sett uten stemme i teksten, kun representert ved Dybesland som snakker for dem fra en defensiv posisjon, etter at fylkesmannens representant har gitt klart uttrykk for at de nøler for mye med å bruke tvang: *...for forsiktige og tilbakeholdne i forhold til å bruke tvang.* Statens stemme høres gjennom forskriften, og de som denne forskriften gjelder for er uten tvil utenfor norm, som når det snakkes om *kroppsvisitasjon, ransaking av rom og eiendeler samt urinprøver* og så videre.

Tekstlig markeres ungdommene i hovedsaken som utenfor norm når de i første avsnitt etter mellomtittelen *Må bruke tvang* omtaler dem som *...de syv-åtte barnevernsbarna som stjeler biler og begår annen kriminalitet aldri har vært så turbulent som nå*, og formuleringen gir ekstra styrke ved det siste leddet. Det samme gjelder avsnitt 5 i saken med tittel - *Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak*, hvor det heter at *av og til kan de ansatte havne i svært truende situasjoner*, og at det hender de må ta *sikkerhetshensyn*. I siste avsnitt i denne saken heter det dessuten at det kan oppleves *for tøft* for de ansatte å bruke tvang. Her leser en mellom linjene at ungdommene er farlige og oppleves som en trussel. Alternativt kan dette tolkes dit hen at det oppleves som at ansatte har personlige innvendinger mot tvang som virkemiddel. Jeg kommer nærmere tilbake til faktaboksen under overskriften *Makt*, men det synes klart at de denne forskriften kan komme til anvendelse overfor er utenfor norm, ut fra tiltakenes karakter. Det er interessant å merke seg ordvalget i siste linje på side 2 når teksten beskriver barnevernsbarn som har blitt holdt inne i to uker før de har blitt sluppet *løs*. Dette ordet har overtoner av å slippes løs på noen, kanskje samfunnet, og det hadde virket mer naturlig å brukt ord som *ut* eller *fri*, hvis ikke hensikten da hadde vært å signalisere at disse barna utgjør en trussel og er annerledes enn andre.

Makt

Makt er kanskje den tydeligste kategorien i dette oppslaget, og er særlig uttrykt gjennom sakens tema som er tvang. I den første dybdeanalysen gikk jeg nærmere inn på medias makt til å velge vinkel og presentasjon av en sak og aktører i saken, og denne makten blir nærmest overtydelig når det gjelder faksimileoppslaget. I denne faksimileblokken fortelles en fortettet historie om barnevernsbanden, fra et av de første store oppslagene i mai 2009 (*Livsfarlig flukt fra barnevernet*) og til to alvorlige tilfeller av voldsutøvelse med tre dagers mellomrom,

begge i september 2010: *16-åring slo politi i hodet med hammer* og *14-åring knekte nesa til politimann*. Fædrelandsvennen har makt til å velge ut oppslag og fortelle denne historien på en måte som fungerer som et argument for sakens tema, nemlig tvangsbruk. Avisen har valgt å presentere saken på sort bunn, som understreker de negative assosiasjonene det grafiske elementet gir. Den sorte bunnfargen bidrar også til å ramme inn de ulike faksimilene til ett element, og understreker også på denne måten at de representerer en slags samlet historie.

Makt er klart relatert til kontrollbegrepet, og tvang er en form for kontroll som dermed kan relateres nært til makt. Kontroll kan være både psykisk og fysisk: *A powerful group may limit the freedom of action of others* (van Dijk 2991:254). Alle tre titlene på side 2-3 er relatert til tvangsbruk, og to av dem bruker ordet i tittelen. Tittelen i hovedsaken fungerer både som oppfordring og påstand (*Barnevernet må bruke mer tvang*), tittelen til den lange enspalteren blir et slags modifierende tilsvar (*Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak*) og tittelen i notisen omhandler en forskrift som gjelder bruk av tvang. Tvangsbruk omtales som et positivt tiltak i hovedsaken ved bruk av ordet *mulighetene*, en eufemisme som bidrar til legitimering av maktbruk som tiltak overfor disse ungdommene.

Representanten for fylkesmannen i Vest-Agder på bildet på side 2 ser direkte på leseren med full blikkontakt, og blir slik et eksempel på det Kress og Leeuwen kaller 'demand': *the participant's gaze (and the gesture, if present), demands something from the viewer, demands that the viewer enter into some kind of imaginary relation with him or her* (Kress og Leeuwen 2006:118). Denotasjonen i bildet er en ung kvinne som sitter i kontoromgivelser og holder fram rettighetsforskriften, som dermed får høy framtredehet og dermed viktighet. Konnotasjonene i bildet kan tolkes dit hen at hun krever økt bruk av tvang eller økt forståelse fra leseren for at dette er nødvendig.

Fokuset i teksten er gjennomgående på tvang, og dermed utøvelse av makt. Teksten gir mange eksempler på hvordan makt utøves av ulike aktører. Avisen er utøver av makt overfor barnevernsbarna i kraft av selve oppslaget, mens maktnivåene i det offentlige systemet også blir tydelige. Rettighetsforskriften blir liggende som en statlig, juridisk overbygning for tiltak ned på individnivå. Fylkesmannsembetet forvalter denne makten og tolkingen av forskriften som statens representant på fylkesnivå, i saken representert ved Løland: *Fylkesmannen har ansvaret for tilsynet med barnevernsinstitusjonene, samt å tolke regelverket*. Denne makten utøves direkte overfor de ansatte på barnevernsinstitusjonene og

indirekte overfor barnevernsbarna. De ansatte på institusjonene utøver makt direkte overfor ungdommene med forskriften som legitimerende element: *I mer alvorlige tilfeller gir forskriften adgang til å kreve urinprøver, begrensninger i bevegelsesfrihet og begrensninger i bruk av telefon.* I en slik sammenheng blir det tydelig at rettighetene forskriften snakker om ikke er de unges, men maktutøvernes. Løland påpeker også flere ganger i teksten at de institusjonsansatte ikke bruker den makten de har lov til: *De ansatte ved barnevernsinstitusjonene i Agder er for forsiktige og tilbakeholdne i forhold til å bruke tvang.*

Avstand

Mange av de elementene i teksten som innebærer makt fokuserer også på avstand. Dette kan innebære fysisk avstand, for eksempel ved å *iverksette restriksjoner for bevegelsesfriheten til guttene*, eller sosial isolasjon som uttrykkes blant annet ved å *ta fra dem mobiltelefonene, slik at guttene ikke kan plukke hverandre opp med biler og gjøre avtaler.* For en uinnvidd er det lett å undres på hva som er forskjellen på dette og isolat i et fengsel. Uansett er det sterke virkemidler som innebærer et tungt element av makt overfor dem det gjelder, og som også bidrar til å markere dem som utenfor norm. Disse ungdommene låses inne for å hindre rømming, som vil innebære den eneste muligheten de har til å fjerne seg fra tvang og sosial kontroll. Budskapet om avstand og avskjæring fra normal kommunikasjon er sterkt.

Kritiske refleksjoner

Den såkalte nyheten denne dagen er sannsynligvis foranlediget av at journalister har fanget opp at barnevernsansatte har vært på kurs om rettighetsforskriften, og så har grepet fatt i temaet *tvang*, som ikke er noe nytt tema i omtalen av barnevernsbarna. Saken er presentert under vignetten *Nyheter*, men man kan spørre seg når slik informasjon går over fra å være nyheter til å bli underholdning. Det er et utpreget tomt rom i denne teksten – hva er egentlig nytt i den så vidt omtalte forskriften som sendes ut på høring? Hvis journalistene hadde fokusert på det hadde saken i alle fall inneholdt en ekte nyhet.

Man kan også spekulere i om førstesiden er bevisst rotete, eller om skillet mellom de to oppslagssakene er laget bevisst uklart. Det man oppnår med et slikt grep er i så fall at leserne får et inntrykk av at saken om barnevernsbanden er blitt så alvorlig at lokale myndigheter ber om nasjonal hjelp.

Jeg vil også minne om min kommentar under punkt 4.1, hvor jeg relaterer avisens bruk av faksimile og tilsvarende grep til den såkalte velcroeffekten man snakker om i kriseinformasjon (Coombs 2007). I en slik sak som denne bidrar det store faksimileelementet til at ingen glemmer hva slags ungdommer dette er. Dette utgjør igjen en visuell legitimering for bruk av tvang.

Sak 3: 16 ranere med 666 straffbare forhold

Beskrivelse

Saken sto på trykk i Fædrelandsvennen fredag 8 oktober 2010 og er klassifisert under Nyheter og en egen vignett: *De kriminelle barnevernsbarna*. Oppslaget er hovedsaken på forsiden, og bildet er hentet fra et videoopptak av ranet. Bildekvaliteten er dårlig, men motivet ser ut til å være av bussen i det den svinger inn for å stoppe for ranerne. I underkant av bildet er det montert en stripe med ordene - *Nå! Få pengene, få pengene!* Bildeteksten lyder: *En 14 år gammel jente tok video da en 15 år gammel gutt ranet en buss på Mosby tirsdag.*

Fædrelandsvennen har teksten videoen, som er frigitt av politiet. Tittelen står med store typer over to spalter og lyder *16 tenåringer står bak 666 lovbrudd*. Innfelt i det store bildet på forsiden er et lite bilde av to politimenn, en buss og en politibil, med bildeteksten *Store politistyrker rykket ut da Mosbybussen ble ranet tirsdag kveld*. Oppslagsteksten lyder: *16 tenåringer står bak 22 av 48 ran i kristiansandsområdet hittil i år. De har begått i alt 666 lovbrudd. En hard kjerne på sju gutter mellom 14 og 16 år har 564 saker på seg.* Det vises videre til side 2, 3 og 4.

På side 2 og 3 møtes leseren av en dobbeltside med samme tema som på forsiden, og alt redaksjonelt stoff på siden er viet den samme saken. Hovedtittelen er nesten lik den på forsiden: *16 ranere med 666 straffbare forhold*. Som i forrige sak er det et spesielt dominerende grafisk element på dobbelsiden. Det består av 16 silhuetter som man må anta er ment å representere de 16 barnevernsbarna saken dreier seg om. I tillegg er det syv bilder på siden, hvorav to er små portrettbilder og fem går over to spalter. De to bildene på side 3 er fra gjennomføringen av ranet, og er tatt av overvåkingskamera i bussen som ble ranet. Det er AS BUSSEN som er akkreditert for bildene. Motivet i det øverste viser fire ungdommer med finlandshetter eller maske for ansiktet, det nederste viser en av ranerne som holder en kniv opp mot bussjåføren på kloss hold. Det øverste bildet på side 2 er av en 15-åring som er fotografert bakfra, ifølge bildeteksten *på vei inn i cella si i Bergen*. Bildet rett under viser politisperringer foran bensinstasjonen på Brennåsen, og bildeteksten forteller at den er ranet to ganger i inneværende år av *deltagere fra rangsjengen på 16 som står bak 666 kriminelle handlinger*. Det nederste bildet på to spalter på siden viser advokat André Gauslaa Kirkholm, som er forsvarer for en 15-årig bussraner, og dette bildet tilhører undersaken som omhandler 15-åringen spesielt. De to små portrettbildene er begge av personer tilknyttet politiet som blir intervjuet i saken. Ingen av dem ser rett på leseren, selv om de er tatt forfra. Disse har ikke

FREDAG
8 oktober 2010
Nr. 322 - Årgang 136
Løstyd nr. 30
www.fvn.no

NYHETER S. 13
Stygg mot to:
Far og meg

NÆRT S. 26
Ukelele-fullyd
på Bragdøya

1000000
Første 10 år i livet
har betydning for
helse og velstand

16 tenåringer står bak 666 lovbrudd

Nål! Få pengene, få pengene!
VITEN Da 16 år gamle gutter tok video til en 15 år gammel gutt som var på Mosby ungdomsskole, ble de tatt på video. De har begått i alt 666 lovbrudd. En hard kjerne på sju gutter mellom 14 og 16 år har 564 saker på seg.

Viten

Offerplass på Hamresanden
Folket har ikke fått vite om offerplassen på Hamresanden. De arkologiske funnene på Hamresanden viser at her ble det drept både dyr og mennesker til gulltid. Inntekten kan strekke seg over flere tusen år.

De arkologiske funnene på Hamresanden viser at her ble det drept både dyr og mennesker til gulltid. Inntekten kan strekke seg over flere tusen år.

Kommunalt prosjekt kostet mer enn budsjettet
Kommunalt prosjekt kostet mer enn budsjettet. Kommunen har overskredet sine budsjetter for utbygging av seks skoler. 15,5 millioner kroner er spurt.

Ukens Go'hjelp fredag og lørdag
Krydderbiff av storfe 150 gr. kr 99,33
Tynnribbe/familieribbe Frossen, Gilds, pr. kg 18,90
KIWI mini pris
Kjøp kjøtt, tryk og smør

Nyheter	Abonnement	Redaksjonen	Redaksjonen	Redaksjonen
Sentraltid: 03811	Abonnement: 12077	Typograf: 12077	DEL 1 NYHETER	DEL 2 NYHETER
Fax: 03812	Føringssjef: 12077	Typograf: 12077	Sjef: 12077	Sjef: 12077
	Administrasjon: 12077	Typograf: 12077	Redaksjon: 12077	Redaksjon: 12077
	Redaksjon: 12077	Typograf: 12077	Redaksjon: 12077	Redaksjon: 12077

DE KRIMINELLE BARNEVERNBSBARN

16 ranere med 666 straffbare forhold

16 tenåringer har så langt i livet stått bak 666 registrerte straffbare forhold. I år er 22 av 48 ran i Kristiansandsområdet begått av tenåringer.

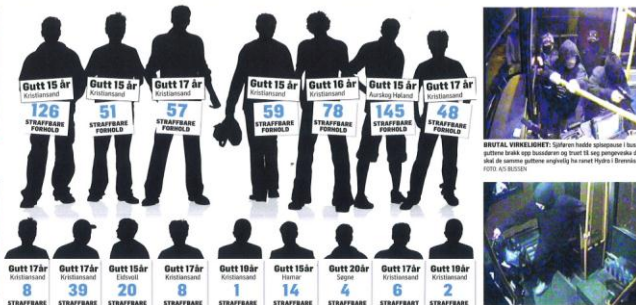
KRISTIANSD
For øyeblikket er nå en ungdomsdomstol som har behandlet 16 ranere som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

HARD KJERNE Flere av de 16 ungdommene er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

LIVSFARLIG - En av de 16 ungdommene er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

UTROGGHET - De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

99 Venter bare på neste ramming, neste biltyveri, neste straffbare handling og neste ran.

Under vil barneverninstusjonen på 15 år gamle barn
De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

KRISTIANSD
De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

LES MER >>>

- Dette gir status

KRISTIANSD/OSLO
Jenta (15) fikk med seg mobiltelefonen sin (15) raner en jente på Mosby ungdomsskole.

BRITIA, VERDREI Britia er en jente som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

KRISTIANSD
De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

KRISTIANSD
De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

KRISTIANSD
De som er under 16 år, er det en hard kjerne på syv. I tillegg registrert er det totalt 16 ranere mellom 14 og 16 år som har begått 666 straffbare forhold. De straffbare forholdene er: 126 straffbare forhold, 51 straffbare forhold, 57 straffbare forhold, 59 straffbare forhold, 78 straffbare forhold, 145 straffbare forhold, 48 straffbare forhold.

IKKA ENTRECOTE AV STORFE 149,-
IKKA FÆRØKARER 149,-
SALMA LAKS 149,-
ICA MAXI

bildetekst, men navnene er uthevet i fet skrift i teksten nær bildene. Det er to saker i saken. Den mest omfattende av disse slår fast at *Den 15 år gamle bussraneren satt i husarrest på barnevernsinstitusjon*, og den siste som handler om videofilmen av ranet lyder *Dette gir status*. Det er to mindre grafiske elementer på sidene, det ene et sitat fra den ene politimannen som intervjues over to spalter nederst til venstre på side 2: *Vi venter bare på neste rømming, neste biltyveri, neste straffbare handling og neste ran*. Det andre elementet er en henvisning til Fædrelandsvennens nettsider hvor det annonseres at ransvideoen kan ses. På denne måten bringes lyd og levende bilde også inn i saken via en annen kanal.

Leseretningen på siden er litt uvanlig, siden den springer fram og tilbake og ikke følger noen klar linje, men dette skyldes de mange elementene som på ulike måter slåss om framtreddenhet. Når man blir opp på sidene trekkes øyet først mot silhuettegningene, som er svært framtreddende i oppslaget. Rett over disse fanges deretter øyet av ordene *666 straffbare* i tittelen som står direkte over silhuettene, og tittelen sjekkes deretter ut i sin helhet. Deretter glir øyet først over de to ransbildene fra det øverste til det nederste, før de to bildene på side to sjekkes på samme måte. Så orienterer blikket seg rundt de to portrettbildene og ender opp med sitatet nederst på siden før finlesingen av tekst eventuelt begynner. Sannsynligvis vil mange først gå tilbake til å studere silhuettegningene og se nærmere på hvordan de ulike personene er beskrevet.

Utenfor norm

Tittelen som lyser mot abonnenter og andre lesere på side 2-3 kan få det til å fryse nedover ryggen på den mest sekulære sørlending: *16 tenåringer står bak 666 lovbrudd*. 666 er det såkalte "dyrets tegn" fra apokalypsen, og viser intertekstualitet til Johannes åpenbaring i Bibelen. Tallet symboliserer manifestasjonen av det onde eller antikrist (Joh åpenbaring kap 13: «*La den som har forstand, regne ut dyrets tall! For det er et menneskes tall, og tallet er 666*»). Dette tallet nevnes tre ganger på sidene, i tittel, ingress og bildetekst, og er i tillegg nevnt på forsiden. På denne måten gis referansen svært stor viktighet. Fædrelandsvennen er en regionavis for Kristiansandsregionen, som er kjent for å være en del av det såkalte 'bibelbeltet' eller 'det mørke fastland'. Dette viser til at befolkningen oppfattes som både mer religiøs enn gjennomsnittet, og at mange også har et strengt syn på religion, noe som igjen medfører at Bibelen vil være godt kjent som referanse for flertallet av leserne, og at bruken av tallet 666 vil innebære en umiddelbar assosiasjon. I en religiøs sammenheng vil assosiasjonen

til det normale innebære å være 'et godt menneske', samt å følge både Bibelens pålegg og i tillegg samfunnets etiske og juridiske regler. Da kan du ikke bli mer annerledes enn om du assosieres med innbegrepet av ondskap via referansen til dyrets tegn og avbildes som både juridisk og etisk avviker. Slik sett er denne referansen skreddersydd til målgruppen.

Spørsmålet er om denne tittelen ville vært brukt i en avis for eksempel på Østlandet, hvor kristendommen ikke er like utbredt. Benestad Hågvar snakker om modelleseren, som er den mottageren teksten retter seg mot: «Enhver tekst vil nemlig være utformet slik at den følger opp noen potensielle reaksjoner fra leseren underveis. Hvilke lesereaksjoner teksten forutser, sier noe om hvem som forutsettes å lese teksten, og hvordan vedkommende forutsettes å lese» (Benestad Hågvar 2007:53).

Enten man er religiøs eller ei vil assosiasjonen til dyrets tegn være kjent, og tanken om at disse ungdommene har begått nøyaktig et slikt antall forbrytelser vil framstå som betydningsfullt for mange. På en måte kan man her påvise en slags tematisk intertekstualitet til en hel sjanger, nemlig konspirasjonslitteraturen. Bøker og filmer som spiller på konspirasjonsteorier og skjulte koder har vært populære bestselgere og kinovinnere de senere årene, og filmatiseringen av Dan Browns bok *Angels and Demons* ble sluppet på kino fire-fem måneder før denne saken sto på trykk (20 mai).

Ser vi litt nærmere på silhuettegningen forteller også denne en historie. Det er historien om 16 unge lovbryterne som er representert med hver sin tegning i sort silhuett og med angivelse av kjønn, alder og antall straffbare forhold på et hvitt felt som er lagt oppå tegningen. Illustrasjonen er tilnærmet symmetrisk, men positur og omriss er tegnet forskjellig for de enkelte ungdommene. Det er ikke tegnet åtte oppe og åtte på raden under slik en kanskje skulle forvente, men syv øverst og ni nederst. De syv øverste er også tegnet i helfigur, mens de nederste er representert ved en silhuett i begrenset halvtotal med ansikt og skulderparti. Dette valget forklares når man studerer illustrasjonen nærmere ved at de syv øverste ifølge teksten i de hvite feltene har begått flere forbrytelser enn de på den underste raden. Slik inviteres leseren til å tolke de 'hele' figurene som 'helt' onde eller 'helt' kriminelle. Også i teksten understrekes det at det dreier seg om en *hard kjerne på syv*. Det hører med til historien at silhuettelementet gjentas i samme størrelse noen dager etter at denne saken sto på trykk som faksimile i en ny sak om barnevernsbanden.

At silhuettene av de 16 står sammen er et eksempel på innramming, som signaliserer at de hører sammen. Dette bidrar til å gi dem en felles identitet som gruppe, selv den ene som bare hadde begått ett lovbrudd. Vignetten *De kriminelle barnevernsbarna* øverst på siden slår fast hva slags personer dette dreier seg om. Den sorte, dekkende fargen gjør elementet grafisk tungt og framtrædende. Sort er også i mange sammenhenger en farge som blir assosiert med ondskap (Machin 2007:70). Riegert kommenterer også farge i tilknytning til den Andre:

«Whiteness has long been used in Christian imagery to symbolize good, purity and cleanliness, in contrast with the darker hues representing sin» (Riegert2004:12).

Konnotasjonene her blir dermed at medlemmene i barnevernsbanden er syndige eller sorte i sjelen. En slik assosiasjon har nok en gang bibelske overtoner. I en mer sekulær sammenheng ligner silhuettens såkalte amerikanske mugshots, som er bilder av fanger/tiltalte med persondata som fangene holder opp foran seg. Her er imidlertid personene totalt anonymisert, uten ansiktstrekk, og er kun bærere av en felles negativ identitet. En slik negativ identitet kommer også til uttrykk i teksten, for eksempel ved framstillingen av ungdommene som ekstreme: 'disse barna er livsfarlige'. Dessuten er det lite håp om forbedring uttrykt gjennom hvordan øvrighetspersoner tenker om dem: *Så venter vi bare på neste rømming, neste biltyveri, neste straffbare handling og neste ran*. Skovly uttrykker også angst for at liv skal gå tapt. Ransbildene kler silhuettene ved at ansiktene også der er skjult og anonymisert.

Vi får et ekstra innblikk i annerledesheten til en av ungdommene i teksten, nemlig den 15-åringen som allerede er blitt en gammel kjenning for trofaste lesere. I saken fra rettssalen framholdes det at retten er bekymret for *ranerens manglende empati*. For at ingen skulle være i tvil står det også at *det var nødvendig å videreformidle hva raneren hadde fortalt politiet om hvilke planer han hadde dersom han ikke ble fengslet, nemlig å begå nye alvorlige straffbare handlinger*.

Det er fire forhold som omtales på disse svært innholdsrike sidene. Det første er bussranet, som er en nyhetssak og nok er foranledningen til oppslaget. Det andre er det litt bisarre forhold som framheves at 16 unge ranere til sammen har begått 666 straffbare forhold. Det tredje er en nyhetssak fra retten som omhandler en 15-årig lovbrøyer som gjennom mange måneders omtale har blitt en gammel kjenning ikke bare av politiet, men også av leseren. Det fjerde er fenomenet som i saken *Dette gir status* kalles for 'dokumentert vold' eller 'happy slapping', og som innebærer filming av vold, ran eller andre lovovertrædelser som publiseres

på sosiale medier eller i andre former. Alle disse fire temaene utgjør et kompakt og tungt argument for at ungdommene det gjelder er utenfor norm.

Koteksten på side 4 bidrar ytterligere til et slikt inntrykk. Vignetten *De kriminelle barnevernsbarna* følger med fra side 2-3, og understreker at stoffet tematisk hører sammen. Hovedoppslaget på denne siden handler om en politiker som tar til orde for hurtigdomstoler og umiddelbar straff, og tittelen er *Vi kan ikke vente til noen blir drept*. Barnevernsbarna får samtidig en forsvarer i leder av Bufetat fagteam i Kristiansand, som i en mindre sak på siden framholder at disse bussranerne er andre ungdommer enn de som har vært i aktivitet i nærmere halvannet år i Kristiansandsområdet. Lederen viser solidaritet i bruken av uttrykket *våre ungdommer* i tittelen: *Ikke våre ungdommer som ranet bussen*. En bred høyrespalte er viet en kommentar av samfunnsredaktør Ole Lillesvangstu med tittelen *Samfunnsfiender?* Stoffet på denne siden framstår som reaksjoner på og kommentarer til oppslaget på de forutgående sidene.

Alle tre formene for retorikk er brukt på sidene. Logos er representert ved bevisførselen i retten. Patos er brukt gjennomgående, og er spesielt sterkt i silhuettene, ransbildene og i mye av teksten ved at det er brukt sterke ord som livsfarlige. Etos er representert ved øvrigheten og alt det man har tillit til i det norske samfunnet – rettssystemet, juryen, voldsforskeren, politiet. Igjen skapes det et samspill av retoriske virkemidler som gjør at vi overbevises om at dette er farlig, kriminell ungdom. Ungdommene presenteres da også gjennomgående i teksten som trussel (*livsfarlige*) og som utøvere av handlinger som klart markerer dem som utenfor eller på kant med samfunnet: *Med kniver og slagvåpen går de løs på bussjåfører, betjening på bensinstasjoner og kiosker. De skaper utrygghet og påfører ofrene store traumer, framholder overbetjenten*. Ikke bare det, men *Barna ruser seg også*. At det dreier seg om en varig identitet understrekes ved at en del av teksten er forstørret til et sitat: *Så venter vi bare på neste rømming, neste biltyveri, neste straffbare handling og neste ran*.

Den siste saken på siden dreier seg om såkalt 'happy slapping' som er filming og publisering av vold, og det poengteres av en voldsforsker at *Å filme kriminelle handlinger gir status i antisosiale grupper*. Dermed poengteres det igjen at disse ungdommene er antisosiale og i konflikt med samfunnet. Voldsforskeren siteres også på at *-Det er en blanding av å ha en skrytefortelling, det gir status og det skaper frykt. Disse personene flytter voldens grenser*.

Makt

Makt demonstreres kanskje klarest i denne saken ved å vise hvilken makt samfunnet har dersom du avviker fra normen og hvilke konsekvenser dette innebærer. Hovedsaken viser til ungdommer som sitter i varetekt, er *tatt hånd om* eller *plassert* på ulike institusjoner. Noen er også blitt satt i *husarrest på barnevernsinstitusjonen på Søm i fire uker*, slik saken fra retten kan fortelle. Fire uker i husarrest er sterk maktutøvelse overfor barn. Her fortelles det også at fylkesmannen hadde gitt *tillatelse til å gå lengre enn normalt i å ilegge restriksjoner på guttens bevegelser*. Teksten går langt i å beskrive guttens hverdag ved å fortelle at nå ... *skal gutten ... sove på et rom hvor vinduet ikke kan åpnes*. I tillegg er det slik at *Døra skal være låst, og de ansatte skal sove på utsiden og passe på. TUA setter også inn ekstrabemannning, slik at det alltid skal være to ansatte som forfølger gutten døgnet rundt*.

Makten som ligger i det å kunne presentere noen som kriminelle, både i handlinger og som iboende egenskaper, er kommentert som Utenfor norm, men har et klart maktaspekt. Det samme gjelder når aktørers stemme ikke høres. I denne saken ligger det også en særegen makt i å utfordre de religiøse overtonene denne saken gis ved blant annet tittelbruken.

Makt i betydningen å ta fra noen en rettighet er representert ved at 15-åringens forsvarer kritiserte politiet for å ha offentliggjort innholdet i 15-åringens politiforklaring, og at han var blitt avhørt uten verge eller forsvarer til stede. Denne makten er riktignok mer en speiling av samfunnet, for her refererer journalisten kun.

Maktbruk begrunnes som *nødvendig for å hindre 15-åringen i å begå nye straffbare handlinger*. Slik begrunnes tvangstiltak, husarrest, varetekt og andre former for straff som også innebærer en avstand til samfunnet og såkalte vanlige borgere.

Avstand

Mange av de samme elementene på siden som markerer makt vil også innebære avstand. Husarrest, varetekt, fengsel. *Gutten får ikke gå ut alene, og kan låses inne ved behov*. Siden mange av elementene er pekt på tidligere i analysen under kategoriene U og M, vil jeg bare kort peke på hva som markerer avstand i saken.

Avstand uttrykkes i saken både i omtale av stadige rømminger, men også ved de mange henvisningene til husarrest og tiltak som plasserer gutten 'vekk' fra normale samkvem med mennesker. Isolasjon og utestengelse kommer godt fram i saken fra retten, hvor det fortelles

om at gutten har fått *husarrest...i fire uker*. Det er blitt ilagt ...*restriksjoner på guttens bevegelser*, og han sover bak låst dør. Trusselen om å bli plassert vekk i fengsel er en konkret mulighet. Dette understrekes ved det ene bildet som viser at gutten er på vei inn i cella si i ungdomsenheten i Bergen fengsel, hvor han har vært anbrakt tidligere. Han er fotografert bakfra, og beveger seg bort fra fotografen og 'oss'. Det er for øvrig interessant at gutten selv heller vil i fengsel, eller med andre ord selv skaper en ønsket avstand til samfunnet eller mer konkret institusjonen han har vært plassert på: *Den unge bussraneren aksepterte selv varetekt, men ønsket ikke å komme tilbake til institusjonen*.

Said peker på annengjøring som noe uønsket og noe som uttrykker avstand (Said 1979:20). Saken uttrykker med all mulig tydelighet at barnevernsbanden med sin kriminelle aktivitet ikke bare er på kant med samfunnet, men fjerner seg fra det. Uttrykket «*antisosiale grupper*» brukes da også to ganger i saken med tittel *Dette gir status*.

Kritiske refleksjoner

På samme måte som den første saken oppfatter jeg at denne saken også er en konstruksjon. Hovedpoenget i saken er at et visst antall ungdommer har begått et antall forbrytelser som tilsvarer 'dyrets tegn', 666. For å oppnå dette tallet har Fædrelandsvennen satt sammen et antall ungdommer som har begått kriminalitet. Sammensetningen virker tilfeldig, og de ulike ungdommene har begått alt fra ett til 145 lovbrudd. Assosiasjonene rundt tallet 666 gjør at saken på mange måter utgjør et sjokkerende oppslag, og representerer kreativitet på sitt verste. Saken burde vært stoppet på idestadiet eller eventuelt fått en annen utforming og et annet fokus på desken.

Også denne saken bidrar til å befeste barnevernsbandens identitet som kroniske lovbrøyttere ved å presentere dem som en homogen gruppe som presenteres i heldekkende svart og kalles *De kriminelle barnevernsbarna* i vignetten. En skal selvsagt ikke forsvare kriminelle handlinger, men det er ganske stor forskjell på ett og 145 lovbrudd. Her skjæres alle over en kam. Kristiansand er heller ikke større enn at det er en mulighet for at flere av barna kanskje kan identifiseres ved hjelp av den informasjonen som gis om dem (alder og antall lovbrudd).

De ulike sakene i materialet mitt har få bilder av barnevernsbanden. I denne saken er det tre bilder av ungdom tilhørende banden. Alle er tatt slik at barna ikke kan identifiseres, men allikevel i settinger hvor de klart assosieres med kriminell aktivitet: som utøvere av

bussran og på vei inn i en rettssal. Nå er det nok riktignok vanskelig for Fædrelandsvennen å forsvare å ta med andre bilder av ungdommene, siden dette innebærer identifisering og kan være til belastning. Dette er kommentert i Vær varsom-plakaten i punkt 4.8 (den såkalte barneparagrafen): «Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet...». Allikevel kunne avisen valgt å ikke ta med ransbildene, som gir et sterkt dokumentarisk bilde av ungdommene som kriminelle. Denne identiteten rammer også de av ungdommene som for eksempel har et eller to lovbrudd på samvittigheten. Avisen kunne også valgt en annen utførelse av silhuettegningen, men for eksempel riss i stedet for heldekkende svart. Konnotasjonen som den svarte heldekkende fargen gir ville da blitt svekket. Endelig kunne de avstått fra å publisere ransvideoen, som er et eksempel på såkalt happy slapping. Målet med slik filming av forbrytelser er nettopp å få offentlig oppmerksomhet ved å publisere videoene. Dette er selvfølgelig godt stoff, men er journalistikk som tenderer i tabloid retning.

4.4 Situasjonsteksten

Under dette punktet fokuserer jeg primært på aktører, produksjon, distribusjon og konsumpsjon. Jeg inkluderer også en diskusjon rundt sjanger. Aktørene eller interessentene i en slik kontekst kan sies å være mange, for eksempel avisen, barnevernsbanden, barnevernet, politiet, myndighetene for øvrig, annonsørene, aviseierne og leserne. Jeg fokuserer under dette punktet primært på avisen og leserne. To viktige aktører vil jeg komme tilbake til i kulturkonteksten, siden de er relatert til faktorer jeg ønsker å diskutere der. Disse aktørene er annonsører og kilder.

Fædrelandsvennen er en regionavis som har sitt nedslagsfelt hovedsakelig i Kristiansand og de nærmeste områdene rundt. Avisen er primært en abonnementsavis. Papirutgaven av avisen hadde ifølge Mediebedriftenes Landsforening (u.å.) et opplag på 36604 i 2011, et abonnementstall på 34706 og totalt 99 000 lesere. Det er Kristiansandregionen som er kjernemarkedet for avisen, men den har også mange lesere i Setesdalsregionen, Lillesand og resten av Agder ifølge Schibsted Media Group (Schibsted 28.10.10). Avisen har som mange andre opplevd nedgang i papirutgaven og økning i lesere av nettutgaven de siste årene. Som regionavis har Fædrelandsvennen ingen andre papiraviser i sitt nærrområde som konkurrenter, men konkurrerer allikevel om lokalnyheter med NRK Sørlandet og sin egen og NRKs nettutgave. Når det gjelder større nyheter og riksnyheter er det de store nasjonale løssalgsavisene Dagbladet, VG og Aftenposten som er de største konkurrentene i hjemmemarkedet. Avisen kommer ut som morgenavis seks dager i uken, og har hovedkontor i Kristiansand. Fædrelandsvennen eies av Schibsted-konsernet.

Det er fire ulike journalister som har forfattet tekstene om barnevernsbarna, og fire fotografer som har tatt bildene til disse tre sakene. Det er også stor variasjon i hvem som har skrevet og fotografert i mitt totale materiale på rundt hundre titler. Selv om disse journalistene, fotografene og grafikerne/illustratørene hver for seg er produsenter, kan det på mange måter være riktigere å se desken som den egentlige avsenderen og totalprodusenten av sidene: «The production of a text is a collective process, involving journalists, producers and various categories of editorial staff. Bell estimates, for instance, that in a moderate-sized press newsroom up to eight people may contribute to the production of a story» (Fairclough 1995b:48). Det er på desken avgjørelser om sakens omfang og presentasjon tas, og ofte er tittelen laget der og blir således ofte annerledes enn den journalisten leverte sammen med

artikkelen (Benestad Hågvar 2007:48-49). Desken kan også skape eller understøtte en valgt vinkel med totalpresentasjonen av sakene og hvilke andre saker de settes sammen med enten på siden eller i nærmeste omgivelser, og bestemmer dessuten hvor i avisen saken skal stå, noe som har med viktighet og framtreddenhet å gjøre. Fædrelandsvennen har ofte viktige fokusnyheter først og fremst på side 2.-3, men også på side 4-5 eller side 8-9, og det er på disse sidene en finner de fleste av oppslagene i materialet mitt.

Hvorfor utgjør barnevernsbarna en såkalt 'god sak'? Dette har sammenheng med nyhetskriteriene, som er Konflikt, Vesentlighet, Identifikasjon, Sensasjon, Aktualitet og Nærhet (KVISAN). En sak bør ha egenskaper som knyttes til ett eller flere av disse for å være en god avissak. Når det gjelder saken om barnevernsbanden inneholder den et konfliktelement som ligger i nettopp lovbrysterens konflikt med det etablerte samfunnet. Vesentligheten understrekes med at dette faktisk dreier seg om svært mange kriminelle forhold. Saken inneholder ikke noe element den vanlige leser kan identifisere seg med siden dette dreier seg om lovbryttere, men kanskje nettopp dette bidrar til en slags omvendt identifisering. En slik tankegang leder tankegangen inn på den Andre, som er motsatsen til oss selv. Denne saken er neppe en sensasjon, men gis et skjær av å være noe spesielt siden ung alder holdes opp mot et stort antall forbrytelser. At saken er aktuell er det heller ikke tvil om, siden saken om barnevernsbarna hadde versert i mediene en god stund som noe folk var opptatt av og fulgte med på. I tillegg er sakene gjort aktuelle ved konstruksjoner, som for eksempel poengteringen av unggutten som hadde begått lovbrudd nummer 100. Mediene bidrar også selv til økt aktualitet ved å «ta opp» en sak og følge den. Nærheten er tatt vare på ved at handlingen foregår i avisens nedslagsfelt. Normalt regnes en sak for en god avissak dersom den omhandler minst ett av nyhetskriteriene. Saken om barnevernsbarna inneholder som vi ser elementer av nesten alle, og er derfor uten tvil en sak som selger. Forventningen fra avisens side om at leserne vil synes dette er interessant stoff, kommer for eksempel til uttrykk ved at avisen to ganger i mitt materiale henviser til lørdagsstoff om barnevernsbanden, omtrent som underholdningsstoff en kan glede seg til og kose seg med. Benestad Hågvar (2007:50) poengterer at det er to måter å forstå nyhetskriteriene på: «Vi kan velge å se dem som utelukkende saksbaserte, altså at de viser til KVISA-egenskaper ved selve saken. Men vi kan også se dem som presentasjonsbaserte, nemlig at de handler om tilsvarende egenskaper ved framstillingen av saken. Denne siste forståelsen vil som regel være mest fruktbar». Jørgen Poulsen (Poulsen 1996a:89) nevner «de ... store tilbakevendende lokalhistorier» som noe av

det vanligste stoffet leserne forventer å finne i lokalavisen. Poulsen har også forsket på hvilke behov som dekkes nettopp av det å lese avis. Funnene peker på at dette er et sammensatt bilde, men kort sagt styres det å lese avis ikke av plikt, men av lyst. Noen av behovene som dekkes er å få tiden til å gå på lystbetont måte, samt det å tilegne seg informasjon som gjør at en kan snakke med andre om aktuelle saker (Poulsen 1996:45-46). Opplevelsen av seg selv som en del av et sosialt fellesskap nevnes også, og ikke minst det å få bekreftet sitt eget syn på verden. Denne siste observasjonen peker direkte på tanken om en modelleser: «Enhver tekst vil nemlig være utformet slik at den følger opp noen potensielle reaksjoner fra leseren underveis. Hvilke leserreaksjoner teksten forutsetter, sier noe om hvem som forutsettes å lese teksten, og hvordan vedkommende forutsettes å lese. Denne imaginære, abstrakte størrelsen kalles for tekstens modelleser» (Benestad Hågvar 2007:53).

Det er interessant å se hvordan Fædrelandsvennen sikrer seg at leseren følger med på narrasjonen, ved at de stadig minnes på tidligere oppslag ved bruk av faksimile. Nettopp dette virkemidlet er kanskje det mest typiske og noe av det mest synlige ved den totale dekningen av saken. Totalt 25 oppslag av 68 saker bruker faksimile. Benestad Hågvar (2007:31) påpeker at det leseren har lest tidligere er «relevant for hvilken mening hun får ut av avisoppslaget». Papiravisene er avhengige av et blikkfang eller en stoppeffekt for å fange leseren (Benestad Hågvar 2007:49). Fædrelandsvennen er som nevnt en abonnementsavis, og dette gjør dem mindre avhengig av en stor salgssak på forsiden enn løssalgssavisene. Det er allikevel et stort antall saker om eller refererende til barnevernsbanden med forsideoppslag eller henvisning på forsiden. Dette kan tolkes i lys av føljetongen, hvor man antar at leserne/abbonnentene kjenner saken og gjerne vil lese mer om den. I materialet mitt har jeg som nevnt sett eksempel på at saken har vært brukt som lokkemiddel til å lese avisen dagen etter. Torsdag 31 desember annonserte Fædrelandsvennen på side 10 (hvor det var et oppslag om barnevernsbarna) som følger: «Les lørdag: Lever bak låste dører. Vi besøkte en lukket barnevernsinstitusjon utenfor Agder». I samme avis hadde de øverst på side 5 under vignetten 'nyheter', og med bilde av en pakke med merkelapp hvor det står «Til deg fra oss», denne teksten: «I avisen i morgen: Barnevernet – frihet eller tvang?». Saker som annonseres på forhånd på denne måten får mer karakter av feature eller en eller annen form for 'kosesak' og speiler neppe nyhetssjangeren.

Alle mine tre fokussaker hadde oppslag på førstesiden. Det hadde vært interessant å finne ut om Fædrelandsvennen hadde større løssalgstall de dagene de sto på trykk enn

normalt, men da jeg kontaktet avisen om dette opplyste de meg om at de ikke kan framskaffe denne informasjonen.

Den jevne leser av avisen vil på de tidspunktene mine tre fokussaker er publisert (april, september og oktober 2010) allerede ha god bakgrunnskunnskap om barnevernsbanden. Saken har allerede versert med jevne mellomrom i media i flere måneder, og er i ferd med å gå inn i en svært intensiv periode med nærmest daglige oppslag i media. Saken er altså allerede i ferd med å få karakter av føljetong, og mange følger med på og snakker om den. I en slik setting skapes en selvforsterkende spiral. Publikum snakker om saken fordi det er skrevet mye om den, og journalistene skriver om den fordi folk er opptatt av den: «Det alle snakker om, må vi skrive om» (Benestad Hågvar 2007:51). I konsumpsjonen av denne saken kan de tre kanalene – radio, web og papiravis – kan ha hver sin funksjon. Innbyggere i Kristiansand møter siste nytt om barnevernsbanden ved frokostbordet over en kaffekopp, lyttende til sørlandssendinga. De streifer kanskje innom nettutgaven av Fædrelandsvennen i lunsjpausen eller når de får en ledig stund utover dagen. Så finner man til slutt avisen i postkassen, og kan fordype seg i saken i ro og mak, studere hvilke forbrytelser 13-, 14 og 15-åringer har begått denne gangen. På denne måten blir papirutgaven en slags bonus til de andre kanalene, og det interessante spørsmålet er hvordan stoffet tilpasser seg denne rollen.

Saken om barnevernsbanden fikk stort fokus fra alle de lokale mediene, og også på nasjonalt plan førte det til flere oppslag, spesielt i perioden da saken var på sitt mest intense, fra våren 2010 og ut året. Sørlandssendingas konkurransefortrinn er at de formidler nyheter ved hyppige sendinger store deler av døgnet, og nettavisenes at de oppdateres kontinuerlig når noe skjer. Begge disse vil altså være først ute med siste nytt, så Fædrelandsvennen kan ikke konkurrere på tid i papirutgaven. Papiraviser har imidlertid også sine særegne fortrinn eller affordanser, som spesielt består i at de kan dyrke den særegne vinkelen og utdype presentasjonen av en sak som de kan være helt alene om. Slik får man lagt til enda et nyhetskriterium, nemlig eksklusivitet. I motsetning til radio kan papiravisene presentere oppslag med detaljer som leseren kan studere i ro og mak, og sammenlignet med nettavisene kan papiravisen presentere en samlet layout som kan utnytte store flater visuelt. Det er rimelig å anta at den lokale konkurransesituasjonen vil føre til at avisen utnytter disse konkurransefortrinnene ved å satse spesielt på å utvikle egne, særpregede design i større saker. I tillegg er det nærliggende å tro at konkurransen med de nasjonale tabloidavisene vil

prege oppslag og presentasjon i tabloid retning. Dette ser vi eksemplifisert i alle de tre fokussakene mine samt i materialet som helhet. På denne måten skapes en form for merverdijournalistikk som vil passe som hånd i hanske til det lystbestonte elementet ved avislesning.

Problematikken rundt dette består i at avisene selv fremdeles kaller denne merverdijournalistikken for nyheter. Vi går på mange måter fra en nyhetsdiskurs til en underholdningsdiskurs uten å endre navnet. Dette understrekes ved at de bruker ordet *nyheter* som vignett i sakene, slik de for eksempel har gjort i de tre sakene jeg har dybdeanalysert. Vi lever i et underholdningssamfunn hvor vi ser mange eksempel på at sjangere settes under press, for eksempel i sammenblandingen mellom informasjon og underholdning på TV, som har fått navnet infotainment. Et annet eksempel er at forbrukerinformasjon får karakter av reklame (Benestad Hågvar 2007:34). I avissammenheng ser vi nå altså framveksten av en hybrid mellom nyheter og underholdning. Benestad Hågvar (2007:31) kaller dette *normsamspill*. Chouliaraki og Fairclough er opptatt av den hybriditeten de finner i vår tidsalder, som de kaller sen modernitet (Chouliaraki og Faircloughj 1999:83): «Late modernity entails a radical unsettling of the boundaries of social life – between economy and culture, between global and local, and so forth – one aspect of which is an unsettling of the boundaries between different domains of social use of language. The result is a pervasive discursal hybridity in interactions and text – the mixing together of different genres and discourses – which is a significant facet of the flux of late modern social life...». Fairclough (1995b:10) hevder at også mediespråket tenderer i retning av underholdning, og han peker på kommersialisering og konkurranse som en forklaring (ibid.:43).

En vanlig forståelse av ordet *nyheter* er at det har å gjøre med ting som akkurat har skjedd. Over ga jeg eksempel fra materialet som viste at såkalte nyheter om barnevernsbanden har vært forberedt i god tid på forhånd, og presenteres i lørdagsavisen som stoff en kan glede seg litt ekstra til å lese. At avisene presenterer såkalt 'kosestoff' i lørdagsavisen er kjent. At slikt stoff kalles nyheter er i beste fall problematisk.

4.5 Kulturkonteksten

For å forstå hvorfor tekstene får den utformingen de får i avisen er det nødvendig å se på den ekstra dimensjonen kulturkonteksten kan tilføre. Jeg vil derfor gi et sosiokulturelt bakteppe som kan bidra til å øke en slik forståelse.

Vi som bor i Norge er et avislesende folk, og spesielt oppslutningen om lokal- og regionavisene har tradisjonelt vært god. De siste årene har imidlertid vært preget av nedgangstider på verdensbasis, også i Norge. Selv om andre steder i verden i alle fall foreløpig har måttet tåle enda sterkere økonomiske innstramninger enn vi her hjemme, har vi også her sett eksempler på innsparing, nedbemanning og opplagssvikt. Ifølge Medietilsynets rapport om økonomien i norske medier 2005 – 2009 (Medietilsynet 2010) har finanskrisen blant annet betydd en kraftig nedgang i annonseinntekter med så mye som opp mot 20 prosent. Dette gikk hardest utover de største avisene, og det gikk ut over papirutgavene. Nettavisene, derimot, opplevde ytterligere vekst. Både 2008 og 2009 ble urolige år med mange oppkjøp og omstruktureringer samt endringer i eierandeler. Nedbemanninger har vært et tema i mer enn en avis, og det er ikke mange ukene siden vi hørte om omfattende nedbemanning av journalister i Fædrelandsvennen.

Med unntak av de små lokalavisene ser vi at spesielt papiravisene presses fra mange kanter. Det er ikke mange, hvis noen, små aviser i dag som ikke har egen webutgave. Dette skyldes den teknologiske utviklingen og folks forventninger om å finne avisene på nettet. I en slik setting blir konkurrentene mangedoblet, og innebærer for mange norske aviser i dag også store internasjonale nettaviser. Allikevel slås det ring rundt papirutgavene, og ingen norske aviser har gått over til å være ren nettavis. Fædrelandsvennens nye betalingsordning for nett og web sett under ett er i en slik setting både nyskapende og interessant. Den reiser også spørsmålet om hva som skal til for at folk fremdeles skal finne papiravisen verdt både å lese og betale for. Av de tre sakene jeg har analysert tidligere i dette kapittelet ser vi at de bruker til dels sterke virkemidler i presentasjonen. Sakene inneholdt mange eksempler på annengjøring, og vinklingen i to av sakene er en åpenbar konstruksjon. Det vi ser her er papiravisen som kjemper for en fortsatt posisjon i det totale mediebildet. I siste instans dreier det seg om arbeidsplasser, mennesker og økonomi. Avisens vanskelige oppgave er å finne sin plass i spennet mellom børs og katedral. Denne grenseoppgangen er ikke blitt lettere ettersom rammebetingelsene har endret seg teknologisk og økonomisk slik jeg har vist over, og kan

manifestere seg på nye måter og i nye praksiser: «...how wider changes in society and culture are manifest in changing media discourse practises» (Fairclough 1995b:33).

Som nevnt over har annonseinntektene gått kraftig ned de siste årene, og disse inntektene betyr et være eller ikke være for avisens overlevelsessevne. Annonserne er viktige interessenter, og norske aviser er avhengig av at også annonsørene ser på papiravisen som en vinner. Nedgangstider betyr at også annonsørene har mindre penger, og vi har allerede sett en annonsørflukt fra papiravisene til nettet over noen få år som kan bety slutten for papiravisene dersom de ikke finner nye salgsargumenter. Merverdijournalistikken som jeg kommenterte underforrige punkt kan være et slikt salgsargument. Dersom media klarer å utnytte papiravisens affordanser slik at de beholder leserne på stoff som utdyper, forklarer og illustrerer på en bedre måte enn nettavisene vil også annonsørene finne veien, siden de går dit publikum er å finne. Vi har sett en tabloidisering av norsk presse de siste årene, også for mer tradisjonelt adstadige aviser som Fædrelandsvennen, både som en påvirkning fra utenlandsk presse og kanskje som et forsøk på å bli mer attraktive for den jevne leser. Denne endringen ser man godt hvis man sammenligner aviser for bare ti-femten år tilbake med dagens utgaver. En slik presentasjon av saken om barnevernsbanden som den fikk i de tre sakene jeg har dybdeanalysert hadde neppe vært mulig i Fædrelandsvennen for 15 år siden.

I tillegg til den tabloide dreiningen, sjangerblandingen og utviklingen av papiravisens affordanser ser vi i presentasjonen av de tre fokussakene en institusjonalisering av samfunnets doxa: «Diskursanalyse dreier seg blant annet om å avdekke hva som tas for gitt i en tekst, hva som behandles som doxa» (Benestad Hågvar 2007:52). Hva slags implisitt kunnskap er det så som blir presentert som implisitt i omtalen av barnevernsbarna, og hvordan skapes denne? Jeg har vist hvordan virkemidler som faksimile, silhuettegninger, metaforer ('tikkende bomber') og andre grep brukes for å markere ungdommene som annerledes og dermed som den Andre. I denne prosessen ser vi media utøve den makten de kan, for eksempel ved å sette dagsorden og utnytte sitt dramatiske privilegium både i skrift, bilder og layout. Dette gjør de i det de kaller for en nyhetssammenheng. Magne Lindholm siteres av Benestad Hågvar (2007:52) med en kritikk av den moderne norske nyhetssjangeren og en klargjøring av hvordan nyhetene bidrar til reproduksjon av samfunnets doxa: «En nyhet er en kort fortellingsbit fra det normales grenseland. Nyhetene forutsetter et normalitetsbegrep, både hos nyhetsprodusenten og hos nyhetsforbrukeren. Ved å rapportere om avvik sirkler de inn vår forestilling om det normale, uten å peke på det normale selv. Denne evnen til å behandle

temaet normalitet kan forklare hvorfor nyhetene har en så imponerende fascinasjonskraft». Videre hevder Lindholm at «Sett fra et kulturteoretisk ståsted er en slik standardisering normal. Nyhetene er kanskje vårt samfunns mest utbredte rituelle tekster, og de opptrer som bærere av sentrale verdier i samfunnet» (ibid.).

Medienes posisjon som den fjerde statsmakt er kjent, men det er også andre som har makt i samfunnet. Allern (1996, 1997) og Mathiesen (2010) omtaler de skjulte kildene som i mange sammenhenger har stor makt og innflytelse, også over media. Allern (1997:246) siterer Bernays på hvordan noen kan styre mediebildet: «The council on public relations not only knows what news value is, but knowing it, he is in a position to make news happen. He is a creator of events». Allern viser også at mediesubsidier fra for eksempel nyhetsbyrået Newswire bare ble oppgitt i avisen til å ha en ekstern opprinnelse i en tredjedel av tilfellene (ibid.:161). Svein Brurås (2006:87) siterer Allern på følgende egenreklame fra PR-byrået Apeland Informasjon: «Vi kan få din nyhet på TV». Uten å bli paranoide burde slike utsagn i alle fall vekke en viss uro.

Det er ingen grunn til å tro at offentlige instanser som for eksempel barnevern eller politi ikke har påvirkningskraft overfor media. I materialet mitt ser man tydelig konturene av en ideologi som handler om lovlydighet og tilpasning til systemet. Gamson, Croteau, Hoynes og Sasson sier det slik: «The lens through which we received these images is not neutral but evinces the power and point of view of the political and economic elites who operate and focus it. And the special genius of this system is to make the whole process seem so normal and natural that the very art of social construction is invisible» (Gamson, Croteau, Hoynes & Sasson 1992:374). Hvis media er den fjerde statsmakt, kan kanskje disse mektige kildene med rette kalles den femte.

4.6 Avvikende tilfeller

Kvalitativ forskning er blitt kritisert for å ikke inkludere avvikende tilfeller i analysen, slik jeg har nevnt under punkt 3.7. Jeg vil derfor her reflektere rundt det jeg har funnet av avvikende tilfeller i materialet.

Med et så rikholdig materiell er det alltid saker eller titler som varierer på en eller annen måte fra de andre i presentasjon eller innhold. Blant alle sakene i datamaterialet er det imidlertid en enkelt sak som skiller seg ut. Det er den saken som har fått nummer 107 i den kvantitative analysen og analysen av evaluerende språk i titler. Etter å ha funnet sak etter sak via Atekst hvor barnevernsbanden på ulike måter ble presentert som annerledes, farlige eller uønsket, sprang det til slutt fram en harmdirrende, indignert stemme. Interessant nok kom denne stemmen ikke fra en av avisens egne journalister, men fra en av leserne i form av et leserinnlegg. Tittelen var *Barn og ingen bande*, og det sto på trykk 9. november 2010. Dette var mot slutten av den perioden hvor barnevernsbanden var spesielt mye omtalt, og etter at de tre sakene jeg dybdeanalyserer i oppgaven hadde stått på trykk. For en gangs skyld ble kritikken rettet mot journalistene og avisen, ikke mot ungdommene.

Som nevnt tidligere hadde jeg ikke tenkt å ta med leserinnlegg i undersøkelsen, både fordi jeg tenkte det kunne bli mange av dem og jeg ønsket primært å se nærmere på avisens egen stemme. Nå fant jeg imidlertid bare det ene, og siden det utgjorde en interessant motvekt til resten av materialet inkluderte jeg det. Jeg har ikke grunnlag for å hevde at dette har vært det eneste leserinnlegget som tok opp temaet, men det var det eneste jeg fant. Leserinnlegg er spesielt stoff i avis i og med at det ikke skrives av de ansatte selv. Det er derfor deler av publikums stemme som høres, og den kan variere sterkt fra journalistenes egen. Nå er det imidlertid avisen selv som velger ut hvilke leserinnlegg som skal stå på trykk, og de kan også redigere i disse innleggene. Slik sett har avisen stor makt også over denne delen av stoffet.

Avisens egne journalister hadde riktignok innslag i kommentars form, men disse tok hovedsakelig opp saken som et problem som det ble reflektert rundt. De få tilfellene av positiv bedømmelse i tittelmaterialer har også alle som tema 'nå skal problemet løses' eller 'nå er problemer løst'. På lederplass ble det gitt kritikk av barnevernet. Avisen brakte et portrettintervju av en av ungdommene, som ble kalt møte med en barneraner (sak nr. 112, 27. november 2010). Dette ble trykt i lørdagsmagasinet *God helg*. En annen gang ble en av ungdommene ble referert var fra retten, hvor han siteres på at «Jeg ønsker å våkne om

morgenen og kunne si: God morgen, mamma og god morgen, pappa», samt «Jeg vil bare ha en familie» (sak nr. 109, 12. november 2010). Begge disse siste sto på trykk rett etter nevnte leserinnlegg, og det kan jo spekuleres i om innlegget har vekket en sosial samvittighet i redaksjonen eller om det står på trykk fordi det er godt stoff. Uansett har vinkelen snudd. Dersom det er leserinnlegget som har påvirket framstillingsmåte og vinkel er det svært interessant, og understreker at kontakten mellom avis og lesere er en toveis kommunikasjon.

5.0 Oppsummering

I dette kapittelet summerer jeg kort opp de viktigste funnene jeg har gjort i oppgaven og ser på dem i lys av problemstillingen.

5.1 Viktigste funn

I denne oppgaven har jeg hatt som mål å studere annengjøring og hvordan dette skapes i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden. En slik annengjøring av grupper eller enkeltpersoner i vårt eget nærsamfunn har jeg kalt for *Utenforjournalistikken*. Jeg har samlet inn et kildemateriale via Atekst som utgjør 68 saker og 120 titler spredt over en periode på tre år, og har påpekt helheten i materialet ved å sette titlene inn i en kronologisk fortellerkontekst. Siden materialet er svært omfattende, har jeg foretatt en kvantitativ innholdsanalyse med tanke på å velge ut tre saker til dybdeanalyse som både er typiske og rike på data. Denne analysen har i tillegg gitt informasjon om hva som er typiske trekk ved materialet. Jeg har også analysert titlene etter deler av Martin og Whites teori om evaluering i språk. Dybdeanalysen av tre mediesaker tar utgangspunkt i Faircloughs tretrinns analysemodell (CDA), og omfatter tekst, grafikk, bilder med mer. Analysen er utført med referanse til tre hovedkategorier jeg har utarbeidet som indikatorer på annengjøring – Avstand, Makt og Utenfor norm. Til slutt har jeg analysert situasjonskonteksten og kulturkonteksten, samt tatt for meg avvikende tilfeller i materialet.

Jeg summerer i dette punktet opp de viktigste funnene jeg har gjort i oppgaven og hvordan de samlet utgjør et svar på problemstillingen min:

Hvordan skapes annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden?

De forskjellige delene av analysen har på ulik måte bidratt til å gi et bilde av hvordan annengjøring skapes i Fædrelandsvennens omtale av barnevernsbanden. Den kvantitative innholdsanalysen har gitt meg kunnskap om typiske trekk ved materialet. Den typiske saken i materialet har enten førstesidehenvisning eller oppslag, og har en dobbeltside på prominent plass i avisen. Vanlige grafiske virkemidler som er brukt er faksimile, faktaboks og silhuettegning, som alle bidrar til å etablere en 'krisehistorie' for barnevernsbanden ved stadig å minne leserne på hva de har gjort tidligere. Dette gir dem en identitet som markerer dem

som vanekriminelle og annerledes. Med henvisning til mine kategorier for annengjøring hadde flertallet av sakene et element av Utenfor norm, og litt under halvparten inneholdt et maktaspekt, ofte uttrykt i forhold til tvangsbruk. Nesten 20 prosent uttrykte en form for Avstand.

Analysen av evaluering av titler har vist at alle titlene inneholder et element av følelse som i 90 prosent av tilfellene innebar en form for negativ bedømmelse, som oftest av barnevernsbanden. Negativ bedømmelse knyttes til annengjøring. Graden av negativ bedømmelse hadde en klar overvekt av høy og middels, noe som sannsynligvis gjenspeiler titler som 'språk satt på spissen'. De som skimleser avisen og bare får med seg titlene vil lett kunne danne seg et ekstra sterkt inntrykk av sakenes innhold.

Dybdeanalysene av tre saker viser at sentrale elementer som er indikatorer på annengjøring er rikelig til stede i tekstene. Alle tre sakene mine har elementer av Utenfor norm, Makt og Avstand, og disse tre er saker som jeg har belegg for å si er typiske ut fra hva den kvantitative innholdsanalysen har vist. Sak nummer en og tre fokuserer sterkest på barnevernsbanden som Utenfor norm, mens fokuset i sak nummer to er sterkest på makt. Sak nummer en og sak nummer tre bærer i sterk grad preg av å være konstruksjoner, og bruker spesielle nummer som argumentasjon for annerledeshet (100, som er et stort, rundt tall og 666 som er dyrets tegn i Bibelen). Det er også verdt å legge merke til at layouten på sidene fungerer som en samlet argumentasjon ut fra retorikk og leseretning slik jeg har kommentert i analysene. Det samlede materialet framstår som en føljetong med et stort omfang, som totalt sett gir den samlede omtalen ungdommene en gruppeidentitet som kriminelle og farlige verstinger, noe som ikke minst navnet *barnevernsbanden* indikerer.

I punktet som omhandler situasjonskonteksten tegner jeg et bilde av hvordan Fædrelandsvennen produseres, distribueres og konsumeres. Jeg peker på hvordan papiravisene må benytte sine særegne naturlige fortrinn eller affordanser for å møte konkurransen ikke minst fra nettet. Disse affordansene består nettopp i papiravisens helt spesielle mulighet til å skape layout med 'bred pensel' på store flater og å kunne utvikle en særegen layout med grafikk, tabeller og silhuettegninger som tenderer i tabloid retning. Med dette er det leseropplevelsen som engasjeres. Siden aviskonsum av mange ses på som en lystbetont aktivitet, dreier stoffet seg i retning av å oppfylle en slik lystbetont underholdningsfunksjon som blir en form for merverdijournalistikk. Dette har ført til en

sjangerdreining hvor nyheter blandes med underholdning, men fremdeles presenteres under skinn av å være nyheter. Vi går på mange måter fra en nyhetsdiskurs til en underholdningsdiskurs uten å endre navnet.

Som en del av kulturkonteksten forklarer jeg hvordan den verdensomspennende økonomiske krisen også påvirker mediene i Norge, pluss at papiravisen i tillegg er satt under press fra den teknologiske utviklingen og de framstormende nettavisene. Annonsørene følger leserne, og papiravisen kjemper på mange måter for sin eksistens. Jeg utdyper de grepene som vi kan observere tas for å holde på lesere og annonsører. De sterke virkemidlene vi ser i mine tre fokussaker kan langt på vei forklares i en slik setting. Jeg kommenterer også medias makt til å tegne et bilde av barnevernsbanden som den Andre, og trekker inn andre maktforhold som kan påvirke mediebildet og doxa. Jeg refererer til disse skjulte påvirkere som den femte statsmakt.

5.2 Tanker ved veis ende

Som oppsummeringen viser finnes det mange eksempler på annengjøring i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden. Det var heller ikke uventet, som påpekt i innledningen var dette ungdommer som på mange måter var annerledes enn det store flertallet. Det som kanskje var overraskende var hvor omfattende, systematisk og gjennomført annengjøringen har vært i tekst, bilder, titler og ikke minst grafiske elementer. At medieomtalen er blitt følt som nettopp annengjøring kommer godt fram i det diktet jeg har sitert på forsiden av oppgaven. Det er skrevet av et av medlemmene i barnevernsbanden, og viser med all tydelighet hvordan saken er blitt oppfattet av en som følte mediedekningen og samfunnets kollektive fordømmelse på kroppen: «De sa han ikke var som andre barn».

I et Fairclough-perspektiv kan det være betimelig å stille et åpent spørsmål om Fædrelandsvennens omtale av barnevernsbanden utgjør en form for maktmisbruk og om dette er journalistikk som går over streken. Barn er i de fleste samfunnsforhold den svake part, og har også et spesielt rettsvern i mange henseender i norsk lov og ikke minst et sterkt vern i norsk presseetikk. Vær Varsom-plakatens punkt 4.8 (den såkalte barneparagrafen) lyder: «*Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet. Dette gjelder også når foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns*

identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernsaker eller rettssaker». For min egen del føler jeg at alle de tre fokussakene framstår som journalistikk som er på grensen til det ubehagelige, spesielt de to siste sakene og den siste i særdeleshet. Fædrelandsvennen har imidlertid ikke vært klaget inn for Pressens Faglige Utvalg (PFU) i noen av sakene som omhandler barnevernsbanden. Det betyr ikke at media fritas for selvstendige vurderinger rundt sitt etiske ansvar.

Når jeg ser tilbake på arbeidet med denne oppgaven, er jeg spesielt fornøyd med analysemodellen min som knytter annengjøring til de tre kategoriene Utenfor norm, Makt og Avstand. Jeg tror denne er såpass generell at den kan brukes også i analyser av andre grupper som framstår som den Andre i samfunnet. Navnet *utenforjournalistikken* som jeg har satt på denne typen journalistikk synes jeg også er et fruktbart begrep. Jeg føler også at jeg har belyst problemstillingen fra ulike hold som alle har bidratt til et svar på forskningsspørsmålet, i tillegg til at jeg har lyktes i å påpeke sammenhengene i de tre analysenivåene i den kritiske diskursanalysen.

Nå som jeg er i ferd med å sette punktum for arbeidet, føler jeg at det hele blir hengende litt i luften uten å inkludere noen tanker om hvordan man kan bringe journalistikken et skritt framover med hensyn til mediedekningen av svake parter. Elisabeth Eide (2001) tar i boken *De der nede* opp nettopp dette, og framhever viktigheten av en mer symmetrisk journalistikk hvor flere stemmer slipper til og høres, en såkalt plurilog. Her ved veis ende slutter jeg meg til den betraktningen, og avslutter med å sitere Shohat og Stam slik Eide også gjør (1994:346): «Rather than asking who can speak, then, we should ask about how to speak together, and more important, how to move the plurilog forward».

Referanser

- Adams, Paul C. (2009). *Geographies of Media and Communication*. Wiley-Blackwell
- Allern, Sigurd (1996). *Kildenes makt* (2. utgave). Oslo: Pax Forlag A/S
- Allern, Sigurd (1997). *Når kildene byr opp til dans*. Oslo: Pax Forlag A/S
- Behr, Edward (1978). *Anybody been raped and speaks English?* USA: Viking Press.
- Benestad Hågvar, Yngve (2007). *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Fagbokforlaget & Landslaget for Norskundervisning.
- Berge, Kjell Lars, Patrick Coppock og Eva Maagerø (1998): *Å skape mening med språk. En samling artikler av M. A. K. Halliday, R. Hasan og J. R. Martin*. Oslo: Landslaget for norskundervisning (LNU)/Cappelen Akademisk Forlag as.
- Bergstrøm, Bo (2001). *Effektiv visuell kommunikation*. Carlsson Bokförlag.
- Blakar, Rolv Mikkel (1977). *Språk er makt*. 3 opplag. Pax Forlag A/S.
- Brurås, Svein (2006). *Etikk for journalister* (3 utgave). Fagbokforlaget.
- Chouliaraki, Lilie og Norman Fairclough (1999). *Discourse in late Modernity. Rethinking Critical Discourse Analysis*. Edinburgh University Press.
- Coombs, Timothy: *Ongoing Crisis Communication. Planning, Managing and Responding*. Second edition. Sage Publications.
- de Beauvoir, Simone (2001). *Det annet kjønn*. Pax Forlag
- Denzin, Norman K og Yvonna S. Lincoln, eds. (2003). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials* (2nd edition). London: Sage.
- Eide, Elisabeth (red.) 2001: *De der nede. Reportasje utenfor allfarvei* (2. utgave). IJ-forlaget.
- Eide, Elisabeth (2011): *Down there and up here. Orientalism and Othering in feature stories*. Hampton Press Inc.
- Emerson, Robert M., Rachel I. Fretz og Linda L. Shaw (1995). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Fairclough, Norman (1995a). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Pearson Education.
- Fairclough, Norman (1995b). *Media Discourse*. Hodder Headline Group.
- Fairclough, Norman (2001). *Discourse and Power* (2nd edition). Pearson Education.

- Fairclough, Norman (2003). *Analysing Discourse. Textual analysis for social researchers*. Routledge.
- Fairclough, Norman (2008). *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*. Redigert og oversatt af Elisabeth Halskov Jensen. Hans Reitzels forlag.
- Foucault, Michel (1979). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, A. Sheridan (trans). New York: Vintage Books.
- Gamson, William A, David Croteau, William Hoynes og Theodore Sassoon: *Media Images and the Social Construction of Reality*. Annual Review of Sociology, Vol. 18 (1992) pp373-393.
- Hall, Stuart (1997). *The spectacle of the «Other»* i Stuart Hall (ed): *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*, The Open University.
- Halliday, Michael A. K. (1985). *An Introduction to Functional Grammar*. Edward Arnold.
- Herman, Edward S. og Noam Chomsky (1994). *Manufacturing Consent. The Political Economy of the Mass Media*. Vintage.
- Hernes, Gudmund (1975). *Makt og avmakt. En begrepsanalyse*. Universitetsforlaget.
- Hernes, Gudmund (1984). *Mediavridning som medieføljetong*. Artikkel i *Nytt norsk tidsskrift* Vol 1 1984 s 38.
- Hitching, Tonje Raddum, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum (red.) (2011). *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. Høyskoleforlaget.
- Hodder, Ian (1998): *The Interpretation of Documents and Material Culture*. Artikkel i Norman K Denzin and Yvonna S Lincoln (eds) *Collecting and Interpreting Qualitative Materials* s 155-175. Sage Publications.
- Hodge, Robert og Gunther Kress (1993). *Language as Ideology* (2nd edition). Routledge.
- Horst, Maja og Mette Lolk (2004). *The Dramaturgical Need for Closure. Mass-Mediated Stories of Risk*. I Riegert, Kristina (ed.) (2004). *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region*. Nordicom
- Ihlen, Øyvind og Per Robstad (2009). *Informasjon & samfunnskontakt – perspektiver og praksis* (3 opplag). Fagbokforlaget.
- Kivikuru, Ullamaija (2004). Identity in a Globalizing World. I Kristina Riegert (ed) (2004): *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region*. Nordicom
- Kjeldsen, Jens E. (2009). *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori* (2 opplag). Spartacus forlag.

- Kress, Gunther og Theo van Leeuwen (2010). *Reading Images. The Grammar of Visual Design* (second edition). Routledge.
- Lakoff, Georg og Mark Johnson (2003) *Metaphors we live by* (2nd edition). The University of Chicago Press.
- Løvland, Anne (2007). *På mange måtar. Samansette tekstar i skolen*. Fagbokforlaget og Landslaget for Norskundervisning (LNU).
- Maagerø, Eva (2005). *Språket som mening. Innføring i funksjonell lingvistikk for studenter og lærere*. Universitetsforlaget.
- Machin, David (201). *Introduction to multimodal analysis*. Bloomsbury Academic 2011
- Malinowski, Bronislaw (1923). *The Problem of Meaning in Primitive Languages*. I Janet Maybin (ed.) (1994); *Language and Literacy in Sosial Practice*. The Open University.
- Martin, J. R. og P. R. R. White (2005). *The Language of Evaluation. Appraisal in English*. Palgrave.
- Marx, Karl: *Verker i utvalg* (2 utgave). Pax Forlag 1981.
- Mathiesen, Thomas (2004): *Silently Silenced. Essays on the creation of acquiescence in modern society*. Waterside Press.
- Mathiesen, Thomas (2010). *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi* (5 utgave). Oslo: Pax Forlag A/S.
- Mediebedriftenes landsforening (uten oppdateringsdato). Informasjon om lesertall fra 2011 <http://www.mediebedriftene.no/index.asp?id=105314&open=105314> og fra 2012 <http://www.mediebedriftene.no/index.asp?id=119113>
- Medietilsynet (2010). *Økonomien i norske medier 2005 – 2009*. Rapport hentet fra <http://www.medietilsynet.no/Global/Flippingbok/%C3%98konomirapport%202009/files/publication.pdf>
- Poulsen, Jørgen (1996a). *At læse avis*. Delrapport under *Dagbladsprosjektet: Lokale og regionale dagblade – morgen eller ettermiddag?* Roskilde Universitetscenter.
- Poulsen, Jørgen (1996b). *Hvad ønsker læserne?* Delrapport under *Dagbladsprosjektet: Lokale og regionale dagblade – morgen eller ettermiddag?* Roskilde Universitetscenter.
- Richardson, Laurel (2000). *Writing: A Method of Inquiry*. I Denzin, Norman K. og Yvonna S. Lincoln (eds) (2000). *Handbook of Qualitative Research* (2nd edition). S 923 – 948.
- Riegert, Kristina (ed.) (2004). *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region*. Nordicom

Ryen, Anne (2010). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid* (3 opplag). Bergen: Fagbokforlaget.

Said, Edward (1979): *Orientalism*. Vintage books Edition.

Schibsted Media Group (28.10.10). <http://www.schibsted.no/no/Vare-varemerker/Mediehus/Fadrelandsvennen/>

Shohat, Ella og Robert Stam (1994). *Unthinking Eurocentrism: Multiculturalism and the Media*. Routledge.

Silverman, David (2010). *Doing Qualitative research* (3rd edition). Sage.

Stevenson, Nick (2003). *Cultural Citizenship. Cosmopolitan Questions*. Open University Press.

Tveiten, Oddgeir (2009). *Storyland. Journalistikk, makt og meningsdannelse*. IJ-forlaget.

van Dijk, Teun (1993). *Principles of critical discourse analysis*. I *Discourse and Society* vol 4 (2):249-283. Sage.

van Dijk, Teun A. (2002). *Discourse and Racism*. I Goldberg, D. T. & Solomos, J. (red) *A Companion to Racial and Ethnic Studies*, s 145-159. Blackwell Publishers, Malden, Massachusetts.

van Leeuwen, Theo (2008). *Introducing Social Semiotics*. Routledge

Wale, Thorbjørn (1987). *Innføring i journalistikk* (4 utgave). Institutt for Journalistikk.

Østby, Helge og Knut Helland, Karl Knapskog og Leif Ove Larsen (2007): *Metodebok for mediefag* (3 utgave). Fagbokforlaget.

VEDLEGG A

Kvantitativ innholdsanalyse

Hensikten med denne kvantitative innholdsanalysen er todelt. For det første vil den hjelpe meg å identifisere hvilke saker som inneholder mye og variert informasjon, og dermed har høyt potensielt tolkingsutbytte. I tillegg vil den framskaffe nyttig informasjon om hva som er typiske virkemidler for den totale dekningen.

Skjemaet under gir en oversikt over titlene i materialet, med angivelse av den datoen de sto på trykk, om saken hadde førstesideoppslag eller førstesidehenvisning og hvilke sider den sto på inne i avisen. Jeg har også angitt hvilke semiotiske ressurser sakene består av og spesifisert disse. Plassering i avisen og semiotiske ressurser gir de ulike sakene poeng etter retningslinjer som er beskrevet under punkt 3.4. Tall i parentes etter en semiotisk ressurs angir antall og ikke poeng. Poengsummen for den enkelte sak er angitt i kolonnen lengst til høyre, og det er på bakgrunn av denne summen jeg har valgt ut tre saker som peker seg ut. Disse er gjengitt med fet skrift i oversikten.

Endelig har jeg indikert om sakene bærer preg av en eller flere av de tre kategoriene for annengjøring som jeg har utviklet under punkt xx, nemlig Utenfor norm (U), Makt (M) og Avstand (A). Disse gir imidlertid ikke poeng. Angivelse av U, M eller A viser til primært til innholdet i saken og ikke bare tittelen. En sak har ofte elementer av to eller alle tre kategoriene, for eksempel har en sak som dreier seg om tvang både klare elementer av makt og på samme tid kan den indikere et ønske om avstand dersom det dreier seg om husarrest, fengsling eller å tvangssende noen til behandling eller på institusjon.

Mange av sakene har mindre saker med egen tittel i oppslaget, såkalte saker i saken. Noen er også angitt med tittel på forsideoppslag eller forsidehenvisning. Siden disse titlene er relaterte til en hovedsak har jeg bare ført opp poeng for hovedsaken, som blir en nukleus for den totale presentasjonen av saken. Nukleus indikeres ved tegnet '*' foran de semiotiske ressursene som er kartlagt. Så det ikke noe slikt tegn foran for eksempel 'sak i saken' er det fordi det da dreier seg om en mindre sak i oppslaget med egen tittel. I et av de første oppslagene som utgjøres av titlene nummerert 5 og 6, ser man at begge har stått på trykk samme dag. Den første et oppslag på forsiden som lyder '13-åringer som tikkende bomber'. Hovedsaken inne i avisen på side 10 og 11 har tittelen 'Livsfarlig flukt fra barnevernet', og denne er nukleus for oppslaget og har fått registrert 7 poeng: to for oppslaget, ett for dobbeltside, ett for bilde, et for faktabokser, ett for sak i saken og ett for intertekstualitet.

Jeg har nummerert sakene for å kunne henvide til dem på en oversiktlig måte under punkt 4.x i analysekapittelet, hvor jeg diskuterer funn fra undersøkelsen.

Nr	Dato	Tittel	Forside	Side	Semiotiske ressurser/ annet (spesifisert)	Utenfor norm, Makt, Avstand	Sum
	2009						
1	31.03	To 15-åringer tilstår bussran		3	*Bilde (1)	U	1
2	01.04	Bussjåfør fryktet for livet		2-3	*Bilde (1) *Sitat *Faktaboks (2)	U	4
3	28.04	Målet er pengefri buss		2-3	*Bilder (4) *Sitat *Faktaboks *Faksimile		5
4	08.05	Dømt for bussran		11		U, M	
5	13.05	13-åringer som tikkende bomber		1	Oppslag forside	U	
6	13.05	Livsfarlig flukt fra barnevernet	Oppslag	10-11	*Bilder (5) *Faktabokser (2) *Sak i saken * Inter-tekstualitet: Kostra/SSB	U, M, A	7
7	14.05	Åpner for å låse dørene	Henvisning	22-23	*Bilder (4) *Faksimile	M	4
8	15.05	Enkelte er friere på institusjon enn hjemme		11	*Bilde (1) *Faksimile *Sak i saken	U, M, A	3
9	04.06	Vil sende barnevernsbarn bort		10-11	*Bilder (2) *Sitat *Faktaboks *Faksimile *Sak i saken	U, M, A	6
10	04.06	Huitfeldt er åpen for mer tvang		11	Sak i saken	M	
11	26.08	14-åring lo av politiet		3	*Bilder (2) *Sak i saken *Faktaboks (2)	U	3
12	05.09	Politirapport om barn på rømmen: Behov for mer tvang		1	Oppslag forside	U, M, A	
13	05.09	Tvang vil hjelpe barna	Oppslag	4-5	*Bilde (1) *Silhuett-	M	8

					tegning *Fakta-bokser (2) *Sak i saken * Inter- tekstualitet: Buf-etat og rettig-hetsfor- skriften oppgitt som kilde		
14	05.09	Politiet fortviler over rømmingene		4	Sak i saken		
15	07.09	Får penger for å stå opp og gå på skole	Oppslag	2-3	*Bilder (2) *Faktaboks *Sammen- drag *Sak i saken	U	7
16	07.09	Vil gjerne tvinge unge med på tur		2	Sak i saken	M	
17	31.12	På rømmen hver eneste dag året rundt	Hen- visning	10- 11	*Bilder (2) *Faktaboks *Sitat *Faksimile *Sak i saken *Henvisning til lørdagssak * Inter- tekstualitet: Rettighetsfor- skriften	U, A	9
18	31.12	Er skeptisk til låste dører		11	Sak i saken	M	
	2010						
19	02.01	15-åringer bor bak låste dører		12- 13	*Bilder (6) *Fakta-bokser (3) *Faksimile * Inter- tekstualitet: Barneverns- loven + forskrift som regulerer tvangsbruk	U, M, A	6
20	16.02	15 år og 80 ganger i politiets søkelys		5	*Bilde *Sak i saken	U, M	2
21	16.02	Involvert i butikk- og biltyverier			Undertittel	U	
22	20.03	Barnevernsgutter kjørte igjen				U	
23	29.03	Et tidsspørsmål før liv går tapt	Oppslag	2-3	*Bilder (6) *Faktaboks		8

					*Silhuett *Sak i saken *Henvisning leder		
24	29.03	Alle sliter		2, del 2	Leder *Sitat *Faksimile		2
25	08.04	I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet	Oppslag	4-5	*Bilde (1) *Sitat *Rød understreking i tittel *Rulleblad * Inter-tekstualitet: Politiet * Spesielt dominerende grafisk element, vektet med 2	U, M	10
26	20.04	Politiet ba retten varetektsfengsle et barn	Oppslag	8-9	*Bilder (3) *Faktaboks *Kommentar * Inter-tekstualitet: FNs barnekonvensjon	U, M, A	7
27	20.04	Uten svar		9	Kommentar	U	
28	27.04	Redd sønnen (14) skal kjøre noen i hjel	Oppslag	8-9	*Bilder (2) *Faksimile *Faktaboks *Oppblåste sitater (2)	U	7
29	25.05	Slik er livet på barnevernsinstitusjonene: Tvangsbruk, rømming og inventarknusing	Henvisning	8-9	*Bilder (3) *Oppblåste sitater (4) *Faktaboks * Inter-tekstualitet: Utdrag fra rapporter	U, M, A	6
30	01.06	15-åring satt i husarrest		10		U, M, A	
31	02.06	Tvang i barnevernet kan være god omsorg		2-3	*Bilder (3) *Råd til barnevernet *Sak i saken *Kommentar	M	5
32	03.06	Barnevernsbarn på rømmen innbrakt		15		U, M	
33	07.06	To 15-åringer i fengsel	Henvisning	4	*Bilde (1) *Faktaboks		4

					*Sak i saken		
34	08.06	Barnevernet skaper kriminelle	Oppslag	4-5	*Bilder (4) *Faksimile *Oppblåst sitat	U	6
35	10.06	Barn uten vern		6	Leder	U	
36	21.06	15-åringen får hjelp		11			
37	15.07	15-åring fra Kristiansand sitter i fengsel i Bergen. Han er Norges yngste fange.		1	Forside-oppslag	U, M, A	
38	15.07	Her sitter en 15-åring i norsk fengsel	Oppslag	2-3	*Bilder (5) *Sitat *Rulleblad *Sak i saken *Kommentar * Inter-tekstualitet: Kilde ikke angitt for rulleblad	U, M, A	9
39	15.07	Trives bak murene, men vil ut			Sak i saken	U	
40	21.07	Agder på ranstoppen		1	Forside-henvisning	U	
41	21.07	Ransbølge på Sørlandet	Henvisning	8	*Bilder (7) *Sitat	U	4
42	22.07	Skremt over kynismen		10-11	*Bilder (3) *Sitat *Faksimile	U	4
43	23.07	Fire ran på ei uke	Oppslag	1		U	
44	23.07	To uker i frihet – mistenkt for flere ran	Oppslag	6-7	*Bilder (5) *Faksimile *Sitat *Sak i saken	U	7
45	23.07	Svært urovekkende			Sak i saken	U	
46	24.07	Nok en 15-åring fengslet		1	Forside-henvisning	U, M, A	
47	24.07	Feilen ligger i samfunnet	Henvisning	4	*Bilder (2) *Faksimile *Sitat		4
48	28.07	Bufetat-leder trekker seg	Henvisning	2-3	*Bilde *Sitat *Faksimile *Sak i saken *Kommentar		7
49	29.07	Vil spre problemungdom		1	Forside-henvisning	M	
50	29.07	Ungdommenes rettigheter bør innskrenkes	Henvisning	4	*Bilder (2) *Sitat *Faksimile *Sak i saken	M	5
51	31.07	Slapp fengsel,	Hen-	10	*Bilde (1)	U, A	3

		rømte fra barnevernet	visning		*Faksimile		
52	03.08	Lås problem-ungdommen inne	Henvisning	5		M	1
53	24.08	I tvil om nye barnevernregler er nok		9	*Bilde	M	1
54	06.09	16-åring slo politi i hodet med hammer		8-9	*Bilder (2) *Sitat *Sak i saken	U	4
55	09.09	14-åring skremmer politimann		1	Forsidehenvisning	U	
56	09.09	14-åring knekte nesa til politimann	Henvisning	2-3	*Bilder (4) *Sitat *Faktaboks *Sak i saken * Inter-tekstualitet: Politiet Statistikk	U	7
57	09.09	14-åringen tatt etter biljakt natt til onsdag		2	Sak i saken	U, M	
58	09.09	Bruker vold mot politiet under pågripelser		3	Sak i saken	U	
59	10.09	Uakseptabel oppførsel må straffes		12	*Bilde (1) *Faksimile	U, M	2
60	15.09	Kriminelle barnevernsbarn må sendes vekk		1	Forsidehenvisning	M, A	
61	15.09	Galskap at barna er i samme landsdel	Henvisning	2-3	*Bilder (3) *Sitater (2) *Sak i saken	U, A	5
62	15.09	Bedre å finne et tilbud lokalt			Sak i saken		
63	16.09	Fylkesmannen: Barnevernet må bruke mer tvang	Oppslag + henvisning	2-3-4 (+ 6)	*Bilder (2) *Faksimile *Saker i saken * Inter-tekstualitet: Rettighetsforskriften * Spesielt dominerende grafisk element, vektet med 2	U, M, A	11
64	16.09	Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak		3	Sak i saken	M	

65	16.09	Ny forskrift ute på høring		3	Sak i saken		
66	16.09	Nærmere 1000 barnevernsbarn		4	Tilliggende sak	U	
67	16.09	Mange mister omsorgen		4	Sak i saken	U	
68	16.09	Vil gi nytt tilbud til bekymrede foreldre		1	Forsidehenvisning		
69	16.09	17-åring innrømmer bussran		6	Notis	U	
70	17.09	Rømte 19 ganger på 24 dager	Henvisning	4	*Bilder (2) *Faktaboks *Sak i saken	U, A	4
71	17.09	Avviser at det brukes for lite tvang		4	Sak i saken		
72	18.09	BUF-etat advarer foreldre		1	Forsidehenvisning	U	
73	18.09	Foreldre har ikke kontroll	Henvisning	6	*Bilder (2) *Sitat *Faksimile *Sak i saken	U	6
74	18.09	Frykter at guttenes venner blir kriminelle		6	Sak i saken	U	
75	20.09	Er det slik vi vil ha det?	Oppslag	4-5	*Bilder (7) *Sitat *Faktaboks *Sak i saken *Henvisning til video av ranet	U	9
76	21.09	Unge gjerningsmenn bør møte ofrene	Oppslag	4			2
77	23.09	Rømmer for å få narko		1	Forsidehenvisning	U, A	
78	23.09	Institusjoner gir rusproblem	Henvisning	4-5	*Bilder (2) *Sitat *Sak i saken	U	5
79	24.09	Nå skal problemet løses		8	*Bilde (1) *Faksimile *Sak i saken	M	3
80	28.09	15-åringer skal ikke havne i fengsel		8	*Bilde (1) *Faksimile	U, M, A	2
81	06.10	Buss ranet med kniv		1	Forsidehenvisning		
82	06.10	Tre pågrepet etter bussran på Mosby	Henvisning	12	*Bilder (3) *Faktaboks *Sak i saken	U, M	4
83	07.10	15-åring får kick av å rane busser		1	Forsideoppslag	U	
84	07.10	Gledet seg til	Oppslag	2-3	*Bilde (2)	U	7

		bussranet			*Faksimile *Ranet minutt for minutt *Sak i saken		
85	07.10	Frykter at liv kan gå tapt		2	Sak i saken	U	
86	08.10	De kriminelle barnevernsbarna: 16 ranere med 666 straffbare forhold	Oppslag	2-3-4	*Bilder (8) *Illustrasjon *Silhuett *Link til video *Sak i saken *Vignett: De kriminelle barnevernsbarna *Kommentar * Spesielt dominerende grafisk element, vektet med 2	U, M	14
87	08.10	Nå! Få pengene, få pengene!		1	Tekst på bilde fra ransvideo		
88	08.10	Dette gir status		3	Sak i saken		
89	08.10	Den 15 år gamle bussraneren satt i husarrest på barnevernsinstitusjon		2-3	Sak i saken	U, M, A	
90	08.10	Samfunnsfiender?		4	Kommentar		
91	08.10	Vi kan ikke vente til noen blir drept		4	Sak til saken	U	
92	12.10	Vil bruke tvang overfor barnevernsbarna		3		M	
93	12.10	Vil gi kicket et annet innhold	Henvisning	15	*Bilder (2) *Sitat *Faksimile *Sak i saken		5
94	12.10	Trist, alvorlig og ressurskrevende		15	Sak i saken	U	
95	15.10	Rømling tok inn på hotell		1	Forsidehenvisning	U, A	
96	15.10	Befrikk av broren – tok inn på hotell	Henvisning	12-13	*Bilder (2) *Faksimile *Silhuett *Sitat *Sak i saken * Spesielt dominerende grafisk element, vektet	U	9

					med 2		
97	15.10	Vil splitte ungdommene		12	Sak i saken	M	
98	16.10	Skylder på staten	Henvisning	2-3	*Bilder (2) *Sak i saken *Kommentar	M	5
99	16.10	Justisminister Knut Storberget vil møte barnevernsungdommene		2-3	Sak i saken		
100	16.10	Smuglet inn kniv til rømlingen	Henvisning	6-7	*Bilder (2) *Sak i saken		4
101	21.10	15-åring i husarrest		12		U, M, A	
102	26.10	Tiltalt for bussran		8		U, M	
103	28.10	Barnevernet ville stoppe intervju		6	*Bilde (1)	M	1
104	03.11	Tilsto flere ran i retten		1	Forsidehenvisning	U, M	
105	03.11	Ungdommer avbrøt flere planlagte ran	Henvisning	4-5	*Bilder (5) *Sitat *Sak i saken	U	5
106	03.11	Sier politiet julte han		5	Sak i saken	M	
107	09.11	Barn og ikke bande		6	Leserinnlegg		
108	12.11	Jeg ønsker å våkne om morgenen og kunne si: God morgen, mamma, og god morgen, pappa		1	Forsideoppslag	U	
109	12.11	Jeg vil bare ha en familie	Oppslag	5	*Bilder (3) *Sitat *Faktaboks *Sak i saken	U	6
110	12.11	Ransutbyttet skulle dekke narkotikagjeld		5	Sak i saken	U	
111	19.11	Ungdommer dømt for bussran		4		U, M	
112	27.11	Møte med en barneraner: Jeg angrep jo litt, men ikke 100 prosent	Henvisning + oppslag i <i>God helg</i>	5 sider	*Bilder (7) *Sitat *Sak i saken	U	8
113	01.12	Ransbølgen stoppet		4	*Bilder (2) *Fakta *Sak i saken		3
114	01.12	Situasjonen har roet seg	Oppslag	4	*Bilder (2) *Faktaboks		4
		2011					
115	10.01	Barnevernskrim drastisk redusert	Henvisning	6-7	*Bilder (2) *Faksimile *Sitat		6

					*Sak i saken		
116	10.01	En helt spesiell gruppe		6	Sak i saken	U	
117	17.03	Prosjekt Respekt stoppet barneranerne		10	*Bilde (1) *Faktaboks *Faksimile		3
118	25.06	Kristiansand viste vei		10	*Bilder (2) *Faktaboks *Faksimile		3
119	17.11	Drastisk fall i kriminaliteten		2-3	*Bilder (2) *Sak i saken		3
120	17.11	Vi er ingen bande lenger		2	Sak i saken		

Oversikt over vanlige virkemidler i omtalen av barnevernsbanden:

Virkemidler	Antall	Av totalt	Prosent
Faksimile	25	68 saker	36,76%
Rulleblad	2	68	2,94%
Dobbeltside	36	68	52,94
Førstesidehenvisning	23	68	33,82
Førstesideoppslag	19	68	27,94
Førsteside, henvisning + oppslag	42	68	61,76
Saker i saken	35	68	51,47
Silhuettegning	4	68	5,88
Intertekstualitet	10	68	14,71
Faktaboks	22 (noen ganger flere i samme sak)	68	32,35
Sitat	27	68	39,71
Utenfor norm	74	120 titler	61,67
Makt	43	120	35,83
Avstand	22	120	18,33
U+M+A	14	120	11,67

Evalueringsanalyse av titler

Denne analysen er gjennomført med utgangspunkt i Martin og Whites teori om evaluering i tekst. I analysen har jeg kun brukt de delene av teorien som er mest aktuelle for å belyse annengjøring. Titlene er nummerert for å lettere kunne henviser til dem i drøftingen, samt å sammenligne med titlene i den kvantitative analysen som har de samme numrene. De tre sakene som blir dybdeanalysert under punkt 4.3 er uthevet med fet skrift.

Følelser angis som positive eller negative, og konkretiseres der det er mulig. Bedømmelse knyttes til etikk og uttrykker bedømmelse av noens oppførsel eller karakter, gjerne i forhold til regler og forordninger. I skrift uttrykkes dette ofte som positiv eller negativ sosial sanksjon. I en positiv sammenheng vil sosial sanksjon uttrykke en *lovprisning* av noe, og i en negativ sammenheng vil det innebære *fordømmelse*. Graderingen angir styrken av bedømmelsen som lav, middels eller høy. Noen av titlene følges av en kort utdypende kommentar.

I mange av titlene er det vanskelig å bestemme hvilken følelse det dreier seg om. Derfor har jeg kun angitt en konkret følelse når dette er klart uttrykt i tittelen. Verdiladde ord vil sannsynligvis alltid indikere en form for følelse, og setninger som ellers kan framstå som nøytrale tillegges allikevel følelse ved at de inneholder slike ord. Eksempler fra materialet på det jeg mener med verdiladde ord er *kriminell*, *barnevern*, *fengsel* og *tvang*. Selv relativt nøytrale titler uttrykker ofte en følelse som kommer fram først i en kontekstuell setting. Det er viktig å legge merke til at kontekst spiller en viktig rolle for tolkingen: ”in other contexts it can convey an entirely different ... meaning“ (Martin og White 2005:52). Jeg har tatt hensyn til dette i analysen. Under følger er min analyse av titlene slik jeg opplever dem:

TITTEL	HOLDNING	Negativ	Positiv	GRADERING
1. To 15-åringer tilstår bussran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
2. Bussjåfør fryktet for livet	Følelse	frykt		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

3. Målet er pengefri buss	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

I kontekst er dette et tiltak for å unngå ran.

4. Dømt for bussran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

5. 13-åringer som tikkende bomber	Følelse	Frykt		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

6. Livsfarlig flukt fra barnevernet	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

7. Åpner for å låse dørene	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

8. Enkelte er friere på institusjon enn hjemme	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

9. Vil sende barnevernsbarn bort	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

10. Huitfeldt er åpen for mer tvang	Følelse		X	Middels
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	

11. 14-åring lo av politiet	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Latter anses vanligvis som noe positivt, men her uttrykker det mangel på respekt.

12. Politirapport om barn på rømmen: Behov for mer tvang	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

13. Tvang vil hjelpe barna	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

14. Politiet fortviler over rømningene	Følelse	Fortvilelse		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

15. Får penger for å stå opp og gå på skole	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
16. Vil gjerne tvinge unge med på tur	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
17. På rømmen hver eneste dag året rundt	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
18. Er skeptisk til låste dører	Følelse	skepsis		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
19. 15-åring bor bak låste dører	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
20. 15 år og 80 ganger i politiets søkelys	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
21. Involvert i butikk- og biltyverier	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
22. Barnevernsgutter kjørte igjen	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
23. Et tidsspørsmål før liv går tapt	Følelse	Uro, frykt		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
24. Alle sliter	Følelse	Motløs		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
<i>Sliten gir her uttrykk for noe psykisk snarere enn fysisk, og tolkes derfor som følelse</i>				
25. I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rullebladet	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
26. Politiet ber retten varetaktsfengsle et barn	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

27. Uten svar	Følelse	Motløshet		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
28. Redd sønnen (14) skal kjøre noen i hjel	Følelse	Redsel		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
29. Slik er livet på barneverns-institusjonene: Tvangsbruk, rømming og inventarknusing	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
30. 15-åring satt i husarrest	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
31. Tvang i barnevernet kan være god omsorg	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
32. Barnevernsbarn på rømmen innbrakt	Følelse	X		Lav?
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
33. To 15-åringer i fengsel	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
34. Barnevernet skaper kriminelle	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
<i>Uttrykker fordømmelse rettet mot det offentlige</i>				
35. Barn uten vern	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
<i>Uttrykker fordømmelse rettet mot det offentlige</i>				
36. 15-åringen får hjelp	Følelse		X	Lav
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
37. 15-åring fra Kristiansand sitter i fengsel i Bergen: Han er Norges yngste fange	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
38. Her sitter en 15-åring i norsk fengsel	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

39. Trives bak murene, men vil ut	Følelse	X	X	Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon	Sosial sanksjon	

Uttrykker både trivsel og vantrivsel

40. Agder på ranstoppen	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

41. Ransbølge på Sørlandet	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

42. Skremt over kynismen	Følelse	Redsel		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

43. Fire ran på ei uke	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

44. To uker i frihet - mistenkt for flere ran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

45. Svært urovekkende	Følelse	Uro		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

46. Nok en 15-åring fengslet	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

47. Feilen ligger i samfunnet	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Uttrykker fordømmelse rettet mot det offentlige

48. BUFetat-leder trekker seg	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Uttrykker fordømmelse rettet mot det offentlige

49. Vil spre problemungdom	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

50. Ungdommens rettigheter bør innskrenkes	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

51. Slapp fengsel, rømte fra barnevernet	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
52. Lås problemungdommen inne	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
53. I tvil om nye barnevernregler er nok	Følelse	tvil		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
54. 16-åring slo politiet i hodet med hammer	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
55. 14-åring skremmer politimann	Følelse	Redsel		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
56. 14-åring knekte nesa til politimann	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
57. 14-åringen tatt etter biljakt natt til onsdag	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
58. Bruker vold mot politiet under pågripelser	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
59. Uakseptabel oppførsel må straffes	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
60. Kriminelle barnevernsbarn må sendes vekk	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
61. Galskap at barna er i samme landsdel	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
62. Bedre å finne et tilbud lokalt	Følelse		X	Lav
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
63. Fylkesmannen: Barnevernet må bruke mer tvang	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

64. Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

65. Ny forskrift ute på høring	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Kontekst og assosiasjon gir negativ bedømming

66. Nærmere 1000 barnevernsbarn i Kristiansand	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

67. Mange mister omsorgen	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

68. Vil gi nytt tilbud til bekymrede foreldre	Følelse	Bekymring		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

69. 17-åring innrømmer bussran	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

70. Rømte 19 ganger på 24 dager	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

71. Avviser at det brukes for lite tvang	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

72. BUF-etat advarer foreldre	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

73. Foreldre har ikke kontroll	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Bedømmelse rettet mot foreldre eller barn?

74. Frykter at guttenes venner blir kriminelle	Følelse	frykt		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

75. Er det slik vi vil ha det?	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

76. Unge gjerningsmenn bør møte ofrene	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
77. Rømmer for å få narko	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
78. Institusjoner får rusproblem	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
79. Nå skal problemet løses	Følelse		X	Middels
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
80. 15-åringer skal ikke havne i fengsel	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
<i>Bedømmelse retter mot samfunnet</i>				
81. Buss ranet med kniv	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
82. Tre pågrepet etter bussran på Mosby	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
83. 15-åring får kick av å rane busser	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
84. Gledet seg til bussranet	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
85. Frykter at liv kan gå tapt	Følelse	frykt		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
86. De kriminelle barnevernsbarna: 16 ranere med 666 straffbare forhold	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
87. Nå! Få pengene, få pengene!	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

88. Dette gir status	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial anseelse		

89. Samfunnsfiender?	Følelse	X	X	Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon	Sosial sanksjon	

Elementer av både positiv og negativ bedømmelse

90. Den 15 år gamle bussraneren er satt i husarrest på barnevernsinstitusjon	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

91. Vi kan ikke vente til noen blir drept	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

92. Vil bruke tvang overfor barnevernsbarna	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

93. Vil gi kicket et annet innhold	Følelse		X	Lav
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	

94. Trist, alvorlig og ressurskrevende	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Når man vet at det er barnevernsbanden som omtales blir dette negativ sosial sanksjon

95. Rømling tok inn på hotell	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

96. Befrikk av broren – tok inn på hotell	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Kontekst gjør dette negativt

97. Vil splitte ungdommene	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

98. Skylder på staten	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Bedømmelse rettet mot myndighetene

99. Justisminister Knut Storberget vil møte barnevernsungdommene	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

100. Smuglet inn kniv til rømlingen	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

101. 15-åring i husarrest	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

102. Tiltalt for bussran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

103. Barnevernet ville stoppe intervju	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Bedømmelse rettet mot myndighetene

104. Tilsto flere ran i retten	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

105. Ungdommer avbrøt flere planlagte ran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

106. Sier politiet julte han	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Bedømmelse rettet mot politiet

107. Barn og ikke bande	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Negativ sosial sanksjon til avisens omtale av barna

108. Jeg ønsker å våkne om morgenen og kunne si: God morgen, mamma, og god morgen, pappa	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Uttrykker bedømmelse av samfunnet?

109. Jeg vil bare ha en familie	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

Uttrykker bedømmelse av samfunnet?

110. Ransutbyttet skulle dekke narkotikagjeld	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

111. Ungdommer dømt for bussran	Følelse	X		Middels
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		

112. Møte med en barneraner: Jeg angrrer jo litt, men ikke 100 prosent	Følelse	X		Lav
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
113. Ransbølgen stoppet	Følelse		Lettelse	Høy
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
114. Situasjonen har roet seg	Følelse		Lettelse	Middels
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
115. Barnevernskrim drastisk redusert	Følelse		Lettelse	Høy
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
116. Prosjekt Respekt stoppet barneranerne	Følelse		X	Middels
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
117. Kristiansand viste vei	Følelse		X	Middels
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
118. En helt spesiell gruppe	Følelse	X		Høy
	Bedømmelse	Sosial sanksjon		
119. Drastisk fall i kriminaliteten	Følelse		X	Høy
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	
120. Vi er ingen bande lenger	Følelse		X	Høy
	Bedømmelse		Sosial sanksjon	

Kvantifisering av resultatene

Oversikten under viser forekomst av antall titler med uttrykt følelse av totalen, antall titler med negativ følelse og antall titler med positiv følelse. Summen av de to siste overstiger totalt antall titler siden noen få titler kan uttrykke både positiv og negativ følelse. Gradering er registrert med tall for negativ og positiv bedømmelse fordelt på høy, middels og lav. Jeg diskuterer undersøkelsen under punkt 4.2.

Følelse

Totalt antall titler	120
Antall titler med følelse	120
Antall titler med negativ følelse	108
Antall titler med positiv følelse	13
Type følelser registrert	Frykt, skepsis, uro, motløshet, redsel, tvil, bekymring.

Gradering

Negativ bedømmelse totalt: 110	Høy: 41	Middels: 48	Lav: 20

Forekomst av negativ bedømmelse spesifisert på høy, middels eller lav grad.

Positiv bedømmelse totalt: 13	Høy: 5	Middels: 5	Lav: 3

Forekomst av positiv bedømmelse spesifisert på høy, middels eller lav grad.

Fædrelandsvennen

Vil skjerme Kleiven

Side 32 Del 1

Christer Kleiven

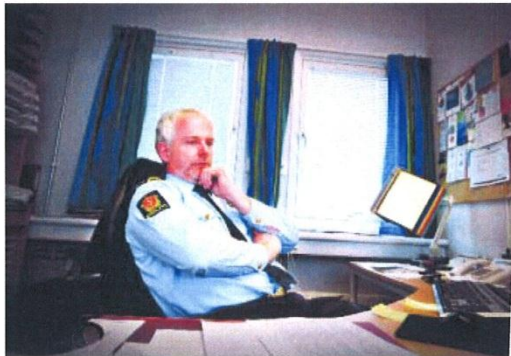
Søppelgiganten er tatt i bruk

Side 8 Del 1

TORS DAG 8. APRIL 2010 NUMMER 79 | ÅRGANG 136 | LØSSALG KR. 20,- | WWW.FVN.NO Tips oss på 03811

Gutt (15) har 100 saker på rullebladet

15-åringen startet sin kriminelle løpebane som seksåring. Koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, **Hans-Martin Skovly** mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten.

Les saken og hele «rullebladet» på Side 4-5 Del 1

POLITI Agder politidistrikt	
Siktelser og mistanker mot 15-åringen i 2010:	
11.01	Tyveri fra bakværelse
20.01	Tyveri fra butikk
20.01	Narkotika, bruk
29.01	Narkotika
29.01	Legemsfornærmelse
29.01	Innbrudd
29.01	Narkotika
01.02	Brukstyveri bil
01.02	Tyveri fra bakværelse
02.02	Tyveri diverse
02.02	Grovt tyveri fra kolonial
03.02	Tyveri fra hotell
03.02	Legemsfornærmelse
04.02	Legemsbeskadigelse
04.02	Narkotika
08.02	Tyveri fra bussterminal
08.02	Skadeverk diverse
10.02	Grovt tyveri fra verksted
13.02	Brukstyveri fra bil
13.02	Kjøring uten førerkort
13.02	Påvirket/Beruset
18.02	Naskeri fra butikk
09.03	Grovt tyveri - restaurant
18.03	Tyveri fra butikk
18.03	Tyveri diverse

Müller preker fortsatt

Biskop **Georg Müller**, som har innrømmet seksuelle overgrep mot en altergutt, har holdt rundt ti gudstjenester i Tyskland siden desember i fjor.

Side 16-17 Del 1

Politiet slår ned på tiggning

Side 2 Del 1

Skjærgårds-perle til 25 millioner

Side 10 Del 1

NATTÅPENT I DAG 10-24

Sørlandssenteret

I går fikk en 15 år gammel gutt notert kriminalsak nummer 100 på rulleblad

Natt til i går ble gutten tatt for biltyveri – igjen. Storsamfunnet er hjelpeløse tilskuere. Politiet mener det offentlige svikter i omsorgen for gutten.

KRISTIANSAND

– Vi lever i et av verdens rikeste land. Vi har tilgang på psykologer, psykiatri, leger, barnevernarbeidere og andre. Likevel sier barnevernet at det eneste tilbudet til gutten er fengsel. Jeg synes det er ufattelig, ja utrolig, at det ikke finnes et annet tilbud til denne ungdommen i Norge i dag, sier koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly.

– **OMSORGSVIKT.** Skovly har jobbet med barn og unge i politiet siden 1991. Han rister oppgitt på hodet når han studerer listen til 15-åringen som omhandler siktelser, mistanker og savnet meldinger.

– Jeg har aldri i min tid som politi opplevd maken. Jeg fatter ikke at det går an at en 15 år gammel gutt opparbeider seg 100 saker på rullebladet mens samfunnet rundt står maktesløst og ser på. Dette er omsorgssvikt overfor 15-åringen, sier han.

Guttens kriminalstatistikk begynner når han er seks år. Den inneholder alt fra rutekusing, tyveri og skadeverk til alvorlige ting som innbrudd, biltyveri, narkotikabeslag og legemsbeskadigelse. Skovly har ikke tall på hvor mange ganger han har

rømt fra institusjonene han har oppholdt seg på.

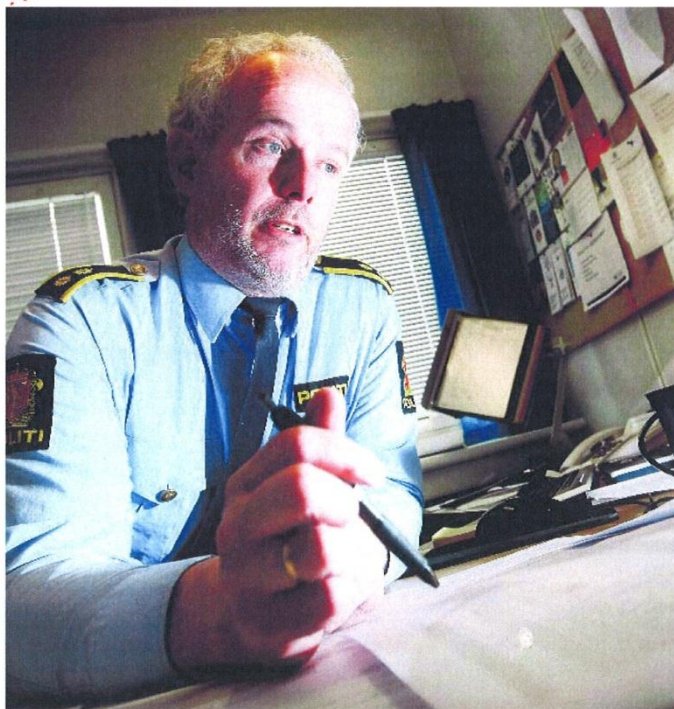
GUTTEGJENG. Hele 19 ganger i løpet av to år er han siktet eller mistenkt for å ha stjålet biler. Skovly sier at det finnes en guttegjeng på snaut ti gutter som konkurrerer om å stjele biler, kjøre så fort som mulig, parkere bilen for deretter å stjele nye biler.

– Jeg syntes alvorlig synd på gutten da han kom hit til distriktet som 13-åring. Tilbakemeldingen jeg har fått fra mine kolleger er at han ikke forstår alvorret i de forbrytelsene han begår. Han har liten forståelse for at han setter sin egen og andres helse i fare, sier Skovly.

I begynnelsen av juni i fjor ba daværende barne- og familleminister Anniken Huitfeldt (Ap) Skovly om gi en skriftlig redegjørelse for forholdene blant de yngste lovbrøyterne. Politimannen tok like godt og ringte rundt til landets politidistrikt for å samle inntrykkene.

Et snaut år senere ønsker ikke barne- og familleminister Audun Lysbakken (Ap) å si noe om hvordan 15-åringen har blitt håndtert. I stedet henviser ministerens seniorrådgiver Torstein Rudi til et brev som ble sendt til landets politidistrikt i begynnelsen av mars. Der står det blant annet:

«Vi kan informere om at Barne, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) har etablert et samarbeid med politidirektoratet (POD) om problemstillingene dere løfter. Bufdir og POD har blant annet blitt enige om å utvikle felles retningslinjer/rutiner som klargjør oppgave- og ansvorsforhold ved rømming fra barneverninstitusjoner. I tillegg

vil Bufdir og POD etablere faste samarbeidsmøter, noe også departementet mener er viktig.»

– Vi er fornøyd med at det skjer en utvikling. Om kort tid

skal skjebnen til 15-åringen avgjøres. Om barnevernet må kaste kortene, kan det være at han må flytte tilbake til hjemstedet igjen, sier Skovly.

Tekst: Frank Merstrand
frank.merstrand@fvn.no - 900 66 685

Forlik mellom kommunen og Hageland

Den drapdømte Ole-Jacob Haugaa Hageland og Kristiansand kommune har inngått forlik etter at Hageland stevnet kommunen og krevde erstatning for mobbing på skolen.

KRISTIANSAND

– Vi er lettet over at det ikke ble en ny rettsak, sier Hagelands mor til Fædrelandsvennen. – Forliket innebærer at vi har fått munnkurv. Jeg kan ikke si mer, sier moren.

Etter det Fædrelandsvennen forstår kom forliket i stand etter at det for behandlingen av saken i lagmannsretten ble lagt fram en ny legeerklæring fra en sakkyndig. I denne erklæringen ble det presisert og utdypet at den mobbingen som Ole-Jacob

Haugaa Hageland ble utsatt for i skolen forsterket utviklingen og virkningen av de lidelsene han allerede hadde. Da Hageland gikk på skolen var ingen klar over at han hadde Asperbergers syndrom, en lidelse hvor kjennetegnene er av sosial mistilpassning og uhensiktsmessig tilnærming til andre.

Kristiansand kommune har ved å inngå forlik erkjent at Hageland ble mobbet under sin skolegang, og at denne mobbin-

gen forsterket hans sykdom. Den drapdømte Ole-Jacob Hageland, som ble dømt til 15 års forvaring etter Songdalendrapet, får imidlertid ingen erstatning av Kristiansand kommune. Kostnadene for kommunen begrenser seg til å dekke kostnader familien har hatt ved å reise erstatningskravet. Hageland hadde fri sakførelse, men har fått dekket sin egenandel av kommunen og kostnadene til den sakkyndiges utredning.

Kristiansand kommune ble saksøkt av Hageland med krav om erstatning på grunn av mobbingen på skolen. I tingretten aksepterte kommuneadvokat Gro Hamre at Hageland hadde blitt mobbet, men avviste at kommunen ikke hadde gjort noe med problemene.

HALLGEIR OPTEDAL

el det

LANG LISTEN: Koordinator for Agderpolitiet forebyggende avdeling, Hans-Martin Skovly, konstaterer oppgitt at en 15-åring er sikket eller mistenkt for 100 lovbrudd.
FOTO: TORE ANDRE BAARDSEN

Alder - årstall	Politidistrikt	Staus	Alder - årstall	Politidistrikt	Staus
6 ÅR - 2001			14 ÅR - 2009		
Skadeverk ved rutekusing	Romerike	mistenkt	Brukstyveri bil	Agder	siktet
Skadeverk ved rutekusing	Romerike	mistenkt	Grovtt tyveri fra foretning	Agder	mistenkt
11 ÅR - 2006			Brukstyveri bil	Agder	mistenkt
Tyveri fra butikk	Romerike	siktet	Brukstyveri bil	Agder	mistenkt
12 ÅR - 2007			Savnet - etterlyst	Agder	savnet
Grovtt tyveri fra villa	Romerike	siktet	Brukstyveri bil	Agder	siktet
13 ÅR - 2007			Tyveri fra båt/ferge	Agder	mistenkt
Skadeverk ved rutekusing	Oslo	mistenkt	Tyveri fra villa	Agder	siktet
Tyveri fra skole	Oslo	mistenkt	Naskeri butikk	Agder	mistenkt
13 ÅR - 2008			Grovtt tyveri fra båt/ferge	Agder	mistenkt
Tyveri fra butikk	Oslo	mistenkt	Skadeverk ved rutekusing	Agder	siktet
Naskeri fra butikk	Oslo	siktet	Brukstyveri bil	Agder	siktet
Grovtt tyveri fra skole	Romerike	siktet	Grovtt tyveri fra verksted	Agder	siktet
Skadeverk trikk, t-bane, buss	Oslo	siktet	Tyveri fra leilighet	Agder	mistenkt
Grovtt tyveri fra foretning	Romerike	mistenkt	Grovtt tyveri fra kiosk	Agder	mistenkt
Brukstyveri moped	Romerike	siktet	Innbrudd	Agder	mistenkt
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	Tyveri fra garderobe	Agder	mistenkt
Savnet - etterlyst	Agder	savnet	Tyveri fra kontor	Agder	mistenkt
Kjøring uten gyldig førerkort	Agder	siktet	Tyveri fra garasje	Agder	siktet
Ikke stoppet for trafikkont.	Agder	mistenkt	Grovtt tyveri fra villa	Agder	mistenkt
Brukstyveri moped	Agder	mistenkt	Tyveri fra verksted	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	15 ÅR - 2009		
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Naskeri butikk	Agder	siktet
Grovtt tyveri fra kiosk	Agder	siktet	Skadeverk diverse	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Tyveri behandlingssenter	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	15 ÅR - 2010		
Tyveri fra buss/tog	Agder	mistenkt	Tyveri diverse	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Tyveri fra bakværelse	Agder	siktet
Grovtt skadeverk	Agder	mistenkt	Tyveri fra butikk	Agder	siktet
Tyveri polititjenestested	Agder	mistenkt	Narkotika, bruk	Agder	siktet
Brukstyveri moped	Agder	mistenkt	Narkotika	Agder	siktet
14 ÅR - 2008			Legemsfornærmelse	Agder	siktet
Grovtt tyveri fra bil	Agder	mistenkt	Innbrudd	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	Narkotika	Agder	siktet
Rettstridig forføyning	Agder	mistenkt	Brukstyveri bil	Agder	siktet
Grovtt tyveri fra villa	Agder	mistenkt	Tyveri fra bakværelse	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	Tyveri diverse	Agder	mistenkt
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Grovtt tyveri fra kolonial	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Tyveri fra hotell	Agder	siktet
14 ÅR - 2009			Legemsfornærmelse	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Bærum	siktet	Legemsbeskadigelse	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Romerike	mistenkt	Narkotika	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	Tyveri fra bussterminal	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	siktet	Skadeverk diverse	Agder	mistenkt
Innbrudd	Agder	mistenkt	Grovtt tyveri fra verksted	Agder	mistenkt
Kjøring uten gyldig førerkort	Oslo	mistenkt	Brukstyveri bil	Agder	siktet
Narkotika	Oslo	siktet	Kjøring uten gyldig førerkort	Agder	siktet
Skadeverk kjøretøy	Agder	mistenkt	Påvirket/beruset	Agder	siktet
Innbrudd	Agder	mistenkt	Naskeri butikk	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Agder	mistenkt	Grovtt tyveri fra restaurant	Agder	siktet
Brukstyveri bil	Oslo	mistenkt	Tyveri fra butikk	Agder	siktet
Bæring av kniv på off. sted	Oslo	siktet	Tyveri diverse	Agder	mistenkt
Tyveri diverse	Agder	mistenkt			

I tillegg er 15-åringen mistenkt for tre kriminelle forhold som er koblet til tyveri av bil ved Korsvik marina natt til onsdag.

99 Jeg fatter ikke at det går an at en 15 år gammel gutt opparbeider seg 100 saker på rullebladet mens samfunnet rundt står maktesløst og ser på. Dette er omsorgsvikt overfor 15-åringen.

Koordinator for det forebyggende arbeidet ved Agderpolitiet, Hans-Martin Skovly

Bildrapsmannen var i amfetaminrus

27-åringen som kjørte på førstebeint Borge Ivarsen (48) var ruset på amfetamin da han politimannen ble drept.

LARVIK

I går fikk politiet i Vestfold analyseresultatene.

– Prøvene viser at den 27 år gamle siktede i saken 1,2 micro-

mol metamfetamin i blodet. Det er en relativt liten påvirkningsgrad, men han har vært ruset. Vi skal nå be Folkehelseinstituttet om en sakkyndig uttalelse av selve påvirkningsgraden, opplyser politispektor Magnar Pedersen ved Vestfold politidistrikt til Fædrelandsvennen.

Blodprøvene stemmer lite overens med det den siktede selv har sagt til politiet. Han har forklart politiet at han hadde ruset seg både på piller, alkohol og

narkotika før han startet den vilde kjøreturen mot Sørlandet. 27-åringen har også forklart at han kjørte mellom 200 og 220 kilometer i timen før ulykken inntraff, en hastighet importøren av bilen sier at kjøretøyet ikke kan oppnå.

– Politiet har foretatt en rekke nye avhør i saken av vitner, blant andre av noen som arbeidet på en bomstasjon mellom Grimstad og Kristiansand. Disse observerte den siktede da han kom

kjørende mot Kristiansand etter ulykken, og forklaringene viser at 27-åringen kjørte oppsiktsvekkende fort, opplyser politispektor Pedersen.

Han sier at politiet venter på rapporter fra Kripos og Statens vegvesen.

– Vi er fortsatt i en innsamlingsfase rent etterforskningsmessig.

HALLGEIR OFFEDAL

ATV-ulykken etterforskes videre

Lensmannen i Lillesand har overtatt ansvaret for den videre etterforskning av ATV-ulykken i Lillesand.

LILLESAND

Spesialenheten gransker politiets rolle i tilknytning til forfølgelsen av ATV-en, som førte til at den 42 år gamle Tore Kræmer falt av og omkom. Enhetens foreløpige konklusjon er at politiet ikke kan bebreides etter ulykken.

– For politiet er det interessant å få klarlagt hvorfor den omkomme kom kjørende på en ATV som ble meldt stjålet i Iveland i fjor. Før vi tar flere etterforsknings-skrift, ønsker vi å drøfte saken med påtaleansvarlig i politidistriktet, sier lensmann Kjetil Nygård i Lillesand.

Det vil ta noen uker for den endelige rapporten om ulykken fra Statens vegvesen er klar. Det samme gjelder undersøkelsene som kriminalteknikerne fra Agder politidistrikt gjennomførte på åstedet. Blodprøve tatt av den omkomne er sendt til Rettstoksikologisk Institutt.

– Vi har avhørt de som skal avhøres i saken og venter på flere rapporter før vi er klar for å avgjøre saken, sier advokat Einar Drægebo ved Spesialenheten for politisaker til Fædrelandsvennen.

HALLGEIR OFFEDAL

LYNGDAL Markerer krigsutbruddet

På dagen 70 år etter krigsutbruddet 9. april blir dette markert i Lyngdal kulturhus. Krigsseilerne Einar Lohndal, Edvin Jakobsen og Søren Brandsnes deltar. Tidligere ordfører Thorvald Hagen vil fortelle hvordan det var å være tenåring da krigen kom til Lyngdal.

**Konfirmasjons-
maten**

Koldtbord

Til kr. **219,-** pr. pers

Levert med råvarer fra **Gortne**

Tlf. 40 00 19 54
www.maxicatering.no

Fædrelandsvennen

TORS DAG

16. september 2010
Nr. 213 - Årgang 136
Løssalg kr. 20,-
www.fvn.no

VITEN S. 2

Slik finner de
ulykkesårsaken

SPORT S. 38

Hulsker: – Det
har vært tungt

ANNONSE
fagmøbler
Flotte møbler til ditt hjem
VENNESLA – Tlf. 38 15 29 90
Man.-fre. 10-19 (15)
www.fagmøbler.no

Stortingskomité orientert om elendige levekår i Aust-Agder

– Vi trenger nasjonal hjelp

Medlemmer av Kommunalkomiteen på Stortinget fikk høre fylkesmann Øystein Djupedal be om nasjonal hjelp da politikerne i går ble

orientert om levekårsproblemene Aust-Agder sliter med. – Brutale tall som rører ved meg, sier komitéleder Heikki Holmås (SV). **Side 4 Del 1**

» HELSE- OG SOSIALDIREKTØREN I BYSTYRET OM BARNEVERN

URO: - Mange føler en uro med hensyn til barn, sa Lars Dahlen til bystyret i går. Nå ønsker han et offentlig «rom» der foreldre og andre kan luften sin bekymring. FOTO: TORE-ANDRÉ BAARDSEN

Vil gi nytt tilbud til bekymrede foreldre

Kristiansand nærmer seg 1000 barnevernsbarn. Helse- og sosialsjef Lars Dahlen ønsker å gjøre det lettere for foreldre å luften sin uro for barna. Han peker på skoler, barnehager og helsestasjoner som egnede steder. **Side 4 Del 1**

Bogen-villa solgt for 24 millioner

Christian G. Sundt har kjøpt Terje Bogens villa på Trøe i Lillesand for 24 millioner kroner. Meglere er overrasket over prisen. **Side 4 Del 1**

BÅLY BRYGGE: Bare her investeres det for rundt 150 millioner kroner. FOTO: ROAR GREIFSLAND

Flom av investeringer

Etter at Spangereidkanalen åpnet i 2007, er det satt i verk eller planlagt investeringer for rundt én milliard kroner. **Side 14 Del 1**

» Ikea – herregud som jeg gleder meg!

Side 8 Del 1

Valerie Kubens
kommentator

– Tvang kan brukes mer!

Wenche Løland hos Fylkesmannen i Vest-Agder mener de sju-åtte aktivt kriminelle barnevernsbarna bør holdes inne og fratas mobiltelefonen. **Side 2 Del 1**

Lite penger i ferdigmaten

Ferdigmat-selskapet Taste of India AS, med Sarita Sehpal i spissen, gikk dårlig i fjor. Men det er ikke snakk om å gi seg. **Side 18 Del 1**

Nyheter

Sentralbord:
03811
Fax: 38 11 30 01
E-post: 03811@fvn.no

Annonse: TAST 1
Forretningsannonser -
Private rubrikkannonser -
Annonser for foreninger, lag
og kunningsringer.
E-post: kundesenter@fvn.no

Abonnement: TAST 2
Bestilling av abonnement -
Uteblitt avis - Adresseendring
E-post: abonnement@fvn.no
Fax: 38 11 34 01

Tips: TAST 3
Tips til redaksjonen.
SMS og MMS: 03811
E-post: tips@fvn.no
Fax: 38 11 32 01

Red. lokalkontor:
Mandal: 38 27 17 42
Lyngdal: 38 33 10 42
Lillesand: 38 11 35 73
Valle: 37 93 71 03

Fylkesmannen: – Barnevernet

Fylkesmannen mener ansatte ved barnevernsinstitusjoner ikke kjenner regelverket for bruk av tvang godt nok, og at de vegrer seg for å bruke tvang.

KRISTIANSAND

– De ansatte ved barnevernsinstitusjonene i Agder er for forsiktede og tilbakeholdne i forhold til å bruke tvang. De synes det er vanskelig å ta konkrete avgjørelser, sier Wenche Lø-

TVANG: Wenche Løland, seniorrådgiver ved samfunnsavdelingen hos Fylkesmannen i Vest-Agder viser dokumentet hvor den aktuelle rettighetsforskriften er beskrevet. FOTO: TORMOD FLEM VEGGE

land, seniorrådgiver hos Fylkesmannen i Vest-Agder.

Fylkesmannen har ansvar for tilsynet med barnevernsinstitusjonene, samt å tolke regelverket.

KURS OM TVANGSBRUK. Denne uken har Løland holdt kurs om rettighetsforskriften for barnevernsansatte. Rettighetsforskriften beskriver hvordan ansatte i barnevernet kan benytte

seg av tvang. – Det er et stort behov for kunnskap. Institusjonene sliter med å se mulighetene som ligger i rettighetsforskriften, altså muligheten til å holde en ungdom tilbake mot sin vilje, forteller Løland.

– **MÅ BRUKE TVANG.** Seniorrådgiveren sier at situasjonen med de syv-åtte barnevernsbarna som stjeler biler og begår annen kriminalitet aldri har vært så turbulent som nå.

– Jeg mener at vilkårene er mer enn oppfylt for å holde ungdommene tilbake på den enkelte institusjonen, sier hun.

Løland anbefaler institusjonene å iverksette restriksjoner for bevegelsesfriheten til guttene.

– Da vil de ikke få lov til å være

alene når de er utenfor institusjonen. En person vil alltid følge med. Når vedkommende er på skolen vil han også ha tilsyn av en person fra barnevernet, for å hindre romming. Inne på institusjonen kan barnet av og til plasseres i en egen leilighet eller enhet for å unngå at han rommer, forteller Løland.

– **TA FRA DEM MOBILEN.** – I forhold til disse guttene vil det også være hjemmel for å ta fra dem mobiltelefonen, slik at guttene ikke kan plukke hverandre opp med biler og gjøre avtaler, forteller Løland.

Ifølge Løland har det forekommet situasjoner hvor barnevernsbarn har blitt holdt inne i to uker, men deretter sluppet løs, fordi ansatte har ment at

**Dagens
rubrikk-
annonser**

DEL 1 - NYHETER	DEL 2 - INNSIKT
Stilling s. 23	Kino-Teater-Konsert s. 21
Torvet s. 25	Kunngjøring s. 22
Bit-Mc-Båt s. 26-32	Foreninger og lag s. 33
Eiendom s. 23	Tro og livssyn s. 33
	Dødsfall s. 33

Følg rettssaken etter drapet på Børge Ivarsen

– Tvangsbruk individuelt i hver enkelt sak

– Jeg synes det er vanskelig kategorisk å si at vi bør bruke mer tvang. Det er individuelt i hver enkelt sak. Også varigheten av tvangen skal vurderes. De som jobber ved institusjonene har mye erfaring. Det står ikke på viljen til å gjøre noe, sier enhetsleder Jan Leon Dybesland ved Agder ungdoms- og familienesenter, når vi spør han om det burde ha blitt brukt mer tvang overfor barnevernsbarna som bedriver grov kriminalitet i landsdelen. Dybesland er ansvarlig for ulike tiltak for ungdom i Agder. – Vi er fornøyd med at fylkesmannen holder kurs og oppdaterer våre ansatte på rettighetsforskriften. Tilbakemeldingene er svært positive fra dem som har deltatt, understreker han. – Hvorfor vegrer de ansatte seg for å bruke tvang?

– Jeg vil ikke si at de ansatte i vår enhet vegrer seg for å bruke tvang generelt. Vi benytter oss stadig av tvang, men av og til kan de ansatte havne i svært truende situasjoner. Da kan de velge å ikke bruke tvang av sikkerhets-hensyn. Dessuten har vi erfaringer hvor fylkesmannen har påpekt at vi har gått over grensen for bruk av tvang, sier Dybesland.

Han påpeker at den reviderte rettighetsforskriften, som nå er ute på høring fra departementet, er klagende for dem som arbeider med fagfeltet.

– Forskriften har blitt tolket ulikt, og vi er glade for at den nå er sendt ut på høring, sier enhetslederen.

må bruke mer tvang

ikke forskriften gir rom for å holde dem inne lenger. Hun mener imidlertid at ungdommene må holdes tilbake ved hjelp av tvang så lenge dette er nødvendig.

– I rettighetsforskriftens paragraf 23 står det: «Institusjonen kan begrense beboernes adgang til å forlate institusjonsområde i den utstrekning det er nødvendig ut fra målet med plasseringen», påpeker hun.

– Hva er årsaken til at de ansatte vegrer for å bruke tvang?

– Det er vanskelig å si. For meg er det en gåte. Kanskje de mangler kompetanse og personell. Det jo også tøft å holde igjen ungdommene, og noen synes nok det er for tøft.

Tekst: **Tormod Fliem Vegge**
tormod.vegge@fvn.no – 38 11 32 86

FAKTA

Rettighetsforskriften

- Bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner er regulert av barnevernloven og rettighetsforskriften.
- Rettighetsforskriften gir blant annet mulighet for kroppsvitasje, ransking av rom og eiendeler, beslaglegging av rusmidler og farlige gjenstander, bruk av tvang i akutte faresituasjoner og bruk av tvang ved rømming.
- I mer alvorlige tilfeller gir forskriften adgang til å kreve urinprøver, begrensninger i bevegelsesfrihet og begrensninger i bruk av telefon.

KILDE: BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Ny forskrift ute på høring

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sendte i august ut et høringsbrev i forbindelse med en revidert utgave av rettighetsforskriften. Den nye forskriften skal klargjøre mer konkret hva som ligger i den nåværende forskriften. Høringsfristen er 15. november. Fylkesmannen i Agder og Bufetat vil komme med innspill i høringen.

Hallo folkens!
3 dagers salg
20-50% på sykler,
bekledning
+ masse nyheter
fra Shimano

NB! Bikers Day avlyst

Happy days på Grim Torg
Torsdag • Fredag • Lørdag

Racersykler
Nå fra **4900,-**

• Shimano presenterer 2011-nyheter

• Shimano **BILLIG** restesalg

Kristiansand
SYKKELSENTER
GRIM TORV 3 – Tlf. 38 02 68 35 – 917 13 784
www.sykkelsen.no • www.bikersday.no
Åpent: Mån.–fre. kl. 09–18. Lør. kl. 09–14

• Sykkelverksted • Etabl. 1990

Fædrelandsvennen

FREDAG

8. oktober 2010
Nr. 232 - Årgang 136
Løssalg kr. 20,-
www.fvn.no

NYHETER S. 13
Stygg mot to:
- Far og meg

NÆRT S. 26
Ukelele-(u)lyd
på Bragdøya

ANNONSE
Fædrelandsvennen
Apert til kl 19
hver dag til 17. oktober
badelandet.no

16 tenåringer står bak 666 lovbrudd

VIDEO: En 14 år gammel jente tok video da en 15 år gammel gutt ranet en buss på Mosby tirsdag. Fædrelandsvennen har teksten i videoen, som er frigitt av politiet.

■ 16 tenåringer står bak 22 av 48 ran i kristiansandsområdet hittil i år. De har begått i alt 666 lovbrudd. En hard kjerne på sju gutter mellom 14 og 16 år har 564 saker på seg.

Side 2-3-4 Del 1

RAN: Store politistyrker rykket ut da Mosby-bussen ble ranet tirsdag kveld.

ARKIVFOTO TORE-ANDRÉ BAARDSEN

Viten Offerplass på Hamresanden

FUNN: Arkeolog Kim Darmark ved utgravningene på Hamresanden. FOTO CATO GUNNFELDT

De arkeologiske funnene på Hamresanden viser at her ble det ofret både dyr og gjenstander til gudene. Bosettingen kan strekke seg over flere tusen kvadratmeter.

SIDE 2 DEL 2

Kommunalt prosjekt kostet mer mindre enn budsjettet

Kristiansand har underskredet sine budsjetter for rehabilitering av seks skoler. 13,5 millioner kroner er spart.

SIDE 8 DEL 1

Ukens Go'helg
fredag og lørdag

14⁹⁰ pr. pakke
Krydderbiff av storfe
150 g pr. kg 99,33

Gjelder så langt beholdningen rekker.

Tynnribbe/familieribbe
Frossen, Gilde, pr. kg

18⁹⁰

KIWI mini pris

Kjøp kjøpt, trygt og billig

Kun til private husholdninger.

Nyheter

Sentralbord:
03811
Fax: 38 11 30 01
E-post: 03811@fvn.no

Annonse: TAST 1
Forretningsannonser -
Private rubrikkannonser -
Annonser for foreninger, lag
og kunningsgrupper.
E-post: kundesenter@fvn.no

Abonnement: TAST 2
Bestilling av abonnement -
Uteblitt avis - Adresseendring
E-post: abonnement@fvn.no
Fax: 38 11 34 01

Tips: TAST 3
Tips til redaksjonen,
SMS og MMS: 03811
E-post: tips@fvn.no
Fax: 38 11 32 01

Red. lokalkontor:
Mandat: 38 27 17 42
Lyngdal: 38 33 10 42
Lillesand: 38 11 35 73
Valle: 37 93 71 03

DE KRIMINELLE BARNEVERNBARNA

16 ranere med 666 str.

16 tenåringer har så langt i livet stått bak 666 registrerte straffbare forhold. I år er 22 av 48 ran i Kristiansandsområdet begått av tenåringer.

KRISTIANSAND

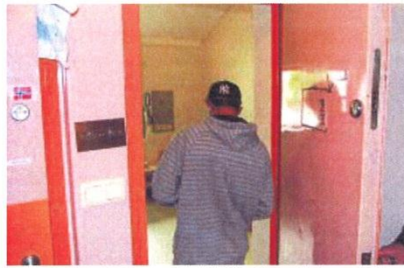
For øyeblikket er ni av ungdommene tatt hånd om av barnevernet og plassert på forskjellige institusjoner rundt om på Sørlandet. To 15-åringer sitter i varetekt, en i Bergen og en i Kristiansand. Fem ungdommer bor hos sine foresatte.

HARD KJERNE. Blant de 16 ungdommene er det en hard kerne på syv. I politiets registre er det inntil i går registrert 564 saker på den harde kjernen av syv unge gutter. De er i alderen fra 14 til 16 år. Den ene av ungdommene har alene 145 registrerte straffbare forhold.

Gutten som nå er blitt 20 år, begikk alle sine lovbrudd som tenåring. Det er mye kontakt mellom ungdommene via mobiltelefon. Det avtales rømmninger og nye straffbare forhold. En av ungdommene klarte å rømme 18 ganger i løpet av 24 dager.

LIVSFARLIGE. Etter en avtale om å treffes, stjeler den ene en bil og møter den andre eller flere. Deretter planlegges det nye straffbare forhold. Blir de oppdaget av politiet forsøker de å kjøre fra oss, ofte ruspåvirket. Dette er situasjoner som vi på alle måter unngår. Det sier seg selv at disse barna er livsfarlige når de kjører rundt uten nødvendig erfaring, sier politi- overbetjent **Geir Hansen** ved Kristiansand politistasjon.

UTRYGGHET. - De som er under 15 år innbringes, men pågripes ikke av politiet. Vi har samtaler med disse, de avhøres, og slipes fri eller blir hentet av barnevernet. Så venter vi bare på neste rømming, neste biltyveri, neste

I FENGSEL: 1. juni ble denne gutten 15 år. Kort tid etter ble han varetektsfengslet og plassert på ungdomsenheten i Bergen fengsel. Nå er han igjen i varetekt sikket for alvorlige, straffbare forhold. På bildet er han på vei inn i cella si i Bergen. ARKIVFOTO: HALLGEIR OFTEDAL

MANGE RAN: Bensinstasjonen på Brenndåsen er ranet to ganger i år av detaltere fra ransjengen på 16 som står bak 666 kriminelle handlinger totalt. ARKIVFOTO: VEGARD NEKSTAD

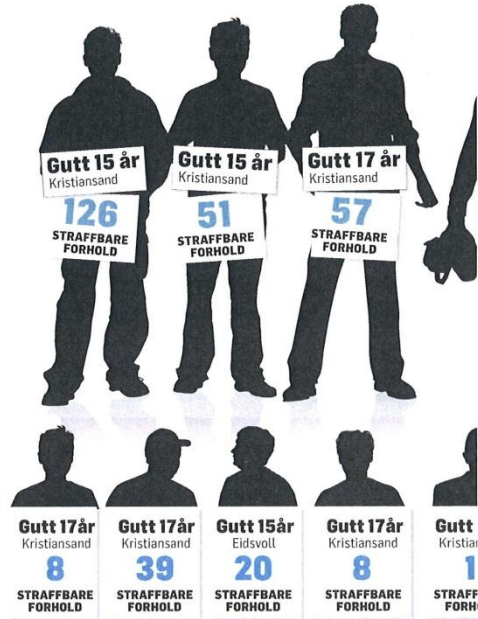
te straffbare handling og neste ran. Dette skaper en forvirret situasjon for alle parter, både foresatte, institusjonene og politiet. De utsetter samfunnet for stor fare både gjennom bilkjøringen, men også gjennom stadig mer utfordrende straffbare handlingene. Med kniver og slagvåpen går de løs på bussjåfører, betjening på bensinstasjoner og kiosker. De skaper utrygghet og påfører ofrene store traumer, fremholder overbetjenten.

Barna ruser seg også. - Vi er redd for at liv kan gå tapt, sier **Hans Martin Skovly**, lederen av forebyggende avsnitt på Kristiansand politistasjon.

Tekst: **Hallgeir Oftedal**
hallgeir.oftedal@fvn.no - 38 11 32 29

»Vi venter bare på neste rømming, neste biltyveri, neste straffbare handling og neste ran.

Geir Hansen, politi- overbetjent ved Kristiansand politistasjon

Den 15 år gamle bussraneren s

Under tvil har Kristiansand tingrett satt den 15 år gamle bussraneren i husarrest på barnevernsinstitusjonen på Søm i fire uker. Retten er bekymret for ranerens manglende empati.

KRISTIANSAND

Det kom overraskende på alle aktører i Kristiansand tingrett i går at Tiltak for Ungdom Agder (TUA), som har ansvaret for 15-åringen, hadde fått fylkesmannens tillatelse til å gå lengre enn normalt i å legge restriksjoner på guttens bevegelser. I stedet for varetektsfengsel, skal gutten nå sove på et rom hvor vinduet ikke kan åpnes. Døra skal være låst, og de ansatte skal sove på utsiden og passe på. TUA setter også inn ekstrabemanninger, slik at det alltid skal være to ansatte som følger gutten døgnet rundt.

FORSVAREREN: Advokat André Gauslaa Kirkholm reiste kritikk mot politiet i tingretten i går, en kritikk som ble tilbakevist. FOTO: HALLGEIR OFTEDAL

Politiet ville opprinnelig ha gutten i varetekt, men politiadvokat Folke Åmlid aksepterte husarresten som en løsning. Samtidig er det klart at dersom gutten rømmer eller begår nye straffbare handlinger, er veien

kort til varetektsfengsel. Kristiansand tingrett, som i går ble administrert av konstituert tingrettsdommer Anita Jarvoll Hekneby, slår fast at vilkårene for varetektsfengsling er til stede. Retten mener at dette er

Dagens
rubrikk-
annonser

DEL 1 - NYHETER
Stilling s. 17
Torvet s. 19
Bil-Mc-Båt s. 21-22
Eiendom, del 2 s. 19

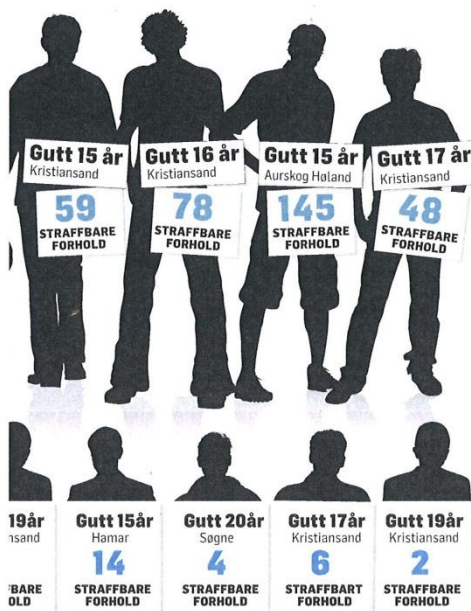
DEL 2 - INNSIKT
Kino-Teater-Konsert s. 14
Kunngjøring s. 15-17
Foreninger og lag s. 21
Tro og livssyn s. 21
Dødsfall s. 21

Hvem blir jagerflypilot?
Følg finalen på fvn.no

LES MER >>

affbare forhold

©Fædrelandsvennen grafikk: Jan N. Mortensen

BRUTAL VIRKELIGHET: Sjøføren hadde spisepause i bussen da disse fire guttene brakk opp bussdøren og truet til seg pengeveska den 15. juli. Etterpå skat de samme guttene angivelig ha ranet Hydro i Brennåsen.
FOTO: A/S BUSSEN

KNIVRAN: Denne 17-åringen utførte sitt første ran tidligere i år. Sjøføren i færetset tenker kun på å få kniven bort fra hodet. FOTO: AS BUSSEN

– Dette gir status

KRISTIANSAND/OSLO

Jenta (15) filmet med mobilen mens kameraten (15) ranet en buss på Mosby tirsdag kveld.
– Å filme kriminelle handlinger gir status i antisosiale grupper. Det oppleves som tilfredsstillende å ha en skrytefortelling, sier voldsforsker Ragnhild Bjørnebekk på Polithøgskolen i Oslo til Fædrelandsvennen.

Bjørnebekk er kjent med de mange episodene hvor unge, kriminelle nærmest har gjort det til vane å rane busser i Kristiansand.

Filming av voldsepisoder ser vi øker, og jeg tror det vil fortsette i antisosiale grupper, fordi de alltid tar teknologien i bruk. De som gjør dette er oftest personer med dårlig impuls-kontroll, sier Ragnhild Bjørnebekk.

Forskeren sier filmingen også gjør voldshandlingene enda mer lidelsesfulle for ofrene når klippene får lov å leve sitt eget liv internett. Noen tar også opp bilkjøring i stor fart.

Videoklippene lagres på mobilen og legges enten ut på YouTube og/eller på sin egen hjemmeside. Noen samler også klippene på dvd-er, legger til musikk og selger dem.

Bjørnebekk sier fenomenet «dokumentert vold», som er den norske betegnelsen, har utviklet seg over flere år.

– Det startet i USA og fikk betegnelsen «311». På 90-tallet flyttet det seg til England og fikk navnet «Happy slapping». I Norge så vi dette første gang i Brumunddal i 2002/03, da en gjeng dro til Hamar og banket opp tilfældige personer, sier voldsforskeren.

– Hvorfor filmes voldshandlinger egentlig?
– Det er en blanding av å ha en skrytefortelling, det gir status og skaper frykt. Disse personene flytter voldens grenser, sier Ragnhild Bjørnebekk.

FRODE LINDBLOM

att i husarrest på barnevernsinstitusjon

nødvendig for å hindre 15-åringen i å begå nye straffbare handlinger.

MANGLENDE EMPATI. «Retten har ved vurderingen særlig lagt vekt på at han under forhandlingene uttalte at han selv ikke utelukker at han vil begå nye straffbare handlinger i tiden fremover. Videre kommer at siktede, siden han ble idømt en betinget dom 29. september 2010, har utført en rekke alvorlige kriminelle handlinger. Siktedes uttalelser under sin politiforklaring vitner dessuten om en fraværende respekt for samfunnets normer og regler, samt om en svært begrenset evne til empati med personer som utsettes for hans kriminelle handlinger».

Retten har under tvil kommet til at en husarrest med restriksjonene som TUA har fått tillatelse til å bruke, kan erstatte ordinær varetekt. «Retten har i denne vurderingen lagt avgjørende vekt på at siktede er 15 år gammel, og fengsling kun skal

skje dersom det er særlig påkrevd.».

Ifølge tingrettens avgjørelse må siktede oppholde seg på institusjonen i fire uker og underkaste seg døgnkontinuerlig tilsyn. Gutten får ikke gå ut alene, og kan låses inne ved behov.

Den unge bussraneren aksepterte selv varetekt, men ønsket ikke å komme tilbake til institusjonen.

KRITIKK MOT POLITIET. Da retten i går behandlet fengslingsspørsmålet ble det reist kritikk fra forsvareren, advokat André Gauslaa Kirkholm over at politiet hadde offentliggjort innholdet i 15-åringens politiforklaring, og at han var blitt avhørt uten verge eller forsvarer til stede.

Politivadokat Folke Åmlid tilbakeviste kritikken, og viste til at en representant fra barnevernet var til stede under avhøret, og at bussraneren hadde fått vite at han kunne ha både verge og forsvarer på plass. Dette var ikke nødvendig. Samtidig mente

Åmlid at det var nødvendig å videreformidle hva raneren hadde fortalt politiet om hvilke planer han hadde dersom han ikke ble fengslet, nemlig å begå nye alvorlige straffbare handlinger.
– Det er dessuten ikke nødvendig med en forsvarer til stede under avhør. Forsvarerne eier ikke sine klienter, understreket Åmlid.

Kravet fra forsvareren om lukkede dører under fengslingsmøtet ble avvist av retten.

15-åringens venninne filmet tirsdagens ran med mobilen. Se opptaket på fvn.no

FERSK ENTRECOTE AV STORFE
Helt, pr. kg
I tillegg 159,-/kg, marshest 169,-/kg

149,-

UKENS FERSKVARER

SALMA LAKS
Pr. kg

149,-

ICA MAXI

Lund 9-22 (9-20)   Avenyen 9-21 (9-19)   Harebakken 9-21 (9-19)

Budstovne m.l.   Sandstovne m.l.   Langsletten m.l.

Tlf: 58 17 81 00   Tlf: 58 17 91 10   Tlf: 57 05 83 00

Prisene gjelder t.o.m. 9/10 uke 40 så langt beholdningen rekker. Kun til private husholdninger. Forbehold om trykfeil!

VEDLEGG D

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 25
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47 55 58 21 17
Fax: +47 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr: 985 321 884

Gunhild Kvåle
Institutt for nordisk og mediefag
Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 28.03.2012

Vår ref: 29843 / 3 / SSA

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 14.02.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

29843	<i>Utenforjournalistikken - Den Andre midt iblant oss. En studie av tekstlige avstandsmarkører i Fædrelandsvennens omtale av den såkalte barnevernsbanden</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Gunhild Kvåle</i>
Student	<i>Helle Bergan</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Knut Kalgraff Skjåk

Sondre S. Arnesen

Kontaktperson: Sondre S. Arnesen tlf: 55 58 25 83
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Helle Bergan, Vatneveien, 4790 LILLESAND

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 29843

Personvernombudet kan ikke se at det i prosjektet behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

